

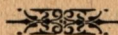
II  
III  
I  
ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦѢЛЪ СВѢТЪ  
СЪБРАНИ ОТЪ НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ

---

---

VI № 20

I  
ПРИКАЗКИ  
НА  
СТАРИЯ ГАРВАНЪ



III ИЗДАВА СТ. АТАНАСОВЪ — СОФИЯ

1933

IV  
м. у. а. С. М. Стайков 1933

5545

# Чудовището Кошчей

(руска приказка)

Имало едно време царски синъ, по име Иванъ. Той ималъ три сестри. Баща имъ убили на война, а майката умрѣла отъ тежка болестъ. На смъртния си часъ тя повикала Ивана и му рекла:

— Синко, щомъ дойде нѣкой да поиска коя и да отъ сестритѣ ти, дай му я. Не бива да останатъ не омжжени. Излѣзе ли имъ късметъ, нека се омжжатъ.

Но земята, дето князувалъ Иванъ, била бедна. Не билъ богатъ и той, макаръ че билъ князь. Малка зестра можелъ да даде на сестритѣ си. Затова и не идвали знатни момци да ги искатъ, макаръ че момитѣ били хубави.

Единъ день князь Иванъ извелъ тритѣ си сестри въ гората — да се поразходятъ. По едно време се явилъ на небето, тъкмо надъ тѣхъ, голѣмъ тъменъ облакъ. Цѣлото небе притъмнѣло. Страшенъ вѣтъръ задухалъ.

— Буря ще има, сестрици, — рекълъ князь Иванъ. — Хайде да си вървимъ въ къщи, додето е рано!

Отишли си въ двореца, но черниятъ облакъ се понесълъ надъ тѣхъ. Когато стигнали въ двореца, извила се буря. Облакътъ се пръсналъ, падналъ грѣмъ и разбилъ покрива. Изведнѣжъ влетѣлъ отъ тамъ единъ едъръ пѣстъръ соколъ и, като кацналъ на пода, превърналъ се на хубавецъ — момъкъ, облѣченъ като князь.

— Князь Иване, — рекълъ той, — дошелъ съмъ да ти стана роднина. Ще ли ми дадешъ най-голѣмата княгиня?

— Мене ако питашъ, давамъ ти я. Стига да те хареса и да се съгласи да ти стане жена.

Момата се съгласила. Князътъ се оженилъ за нея,

превърналъ се отново на соколъ, грабналъ я и я отнесълъ въ царството си.

Минало време. Единъ день князь Иванъ извелъ дветѣ си сестри на полето — да се разходятъ. И тоя пжтъ излѣзълъ вѣтъръ, явилъ се голѣмъ сивъ облакъ и се заканила буря. Князътъ и сестритѣ му се прибрали въ двореца. Но облѣкътъ се повлѣкълъ подиръ тѣхъ. Пакъ ударилъ грѣмъ, та пробилъ покрива. Влетѣлъ голѣмъ бѣлоглавъ орелъ, който се превърналъ на момъкъ — и юнакъ, и хубавецъ.

Той поискалъ втората сестра. Иванъ му я далъ. Оженили се. Орелътъ отнесълъ княгинята въ своето царство.

Пакъ минало време. Изтекли месеци, та дори и години. Веднѣжъ князь Иванъ извелъ сестра си да се по-разходятъ край морето. И тоя пжтъ задухалъ силенъ вѣтъръ и се явилъ черенъ облакъ — много голѣмъ: цѣлото небе покрилъ. Князътъ и княгинята побързали да се върнатъ въ двореца. Но тогава се случило сжщото. Черниятъ облакъ се понесълъ надъ двореца, гърмотевица разбила отново покрива и отъ тамъ влетѣлъ единъ гарванъ. Като кацналъ на пода, превърналъ се на хубавецъ-юнакъ.

— Князь Иване, — рекълъ, — ще ли ми дадешъ сестра си за жена?

— Да ти я дамъ, стига тя да те хареса.

Момата се съгласила. Оженили се. Гарванътъ я отнесълъ въ царството си.

Князь Иванъ заживѣлъ самичкѣ. По едно време му станило мъчно за сестритѣ. Решилъ да отиде да ги навести.

— Много време мина, — рекълъ си той, — откакъ се отдѣлиха отъ мене. Ще вървя да ги видя, какъ живѣятъ съ мъжетѣ си. Дано сж пощастливи отъ мене.

Тръгналъ князь Иванъ да дири сестритѣ си. Вървѣлъ що вървѣлъ, излѣзълъ на едно равно-равно и широко поле. Гледа — на полето бѣли палатки: толкова много, че покрили цѣлото поле. Палатка до палатка, като гжи. А въ тѣхъ войска — брой нѣма. И наоколо се разхождатъ стражи — пазятъ, никому не даватъ да се приближи.

— Чии сж тия войници? — запиталъ князътъ, като спрѣлъ коня си.

Единъ отъ стражитѣ отговорилъ:

— На хубавицата-княгиня.

— Какъ се казва тая хубавица?

— Княгиня Мария.

— Иди ѝ кажи, че князь Иванъ иска да я види и да поприказва съ нея.

Съобщили на княгиня Мария. Тя излѣзла отъ своята палатка и посрещнала княза, поканила го да ѝ погостува, нагостила го, разпитала го, отде иде и кжде отива. Той ѝ разказалъ всичко. Княгиня Мария била много хубава. Князътъ я харесалъ и обикналъ. И тя го обикнала. Оженили се. Отишли въ двореца на княгинята и заживѣли спокойно и честито.

Единъ день княгинята рекла на мъжа си:

— Азъ имамъ обичай да обикалямъ изъ царството, за да видя какъ живѣятъ поданицитѣ ми, и да чуя оплакванията на недоволнитѣ. Ти ще останешъ презъ това време въ двореца. Ще те моля за едно: има въ подземието една желѣзна врата, заключена съ три тежки катинара; недей я отваря, че инакъ ще има много да съжالياвашъ. Обещаващъ ли?

— Обещавамъ.

Обещалъ князь Иванъ, ала не удържалъ обещанието си. Щомъ жена му заминала, той отишелъ въ подземието. Видѣлъ тежката врата, цѣла отъ желѣзо, съ три голѣми катинари. Постоялъ, та я погледалъ. Какво ще да има въ заключената стая? Чукналъ веднѣжъ дваждъ. Отвѣтре се чулъ слабъ, жаленъ гласъ:

— Човѣче, отвори ми! Умирамъ. Отвори ми: вѣчно ще ти бжда благодаренъ!

Князътъ си помислилъ:

— Нѣкой нещастенъ затворникъ, кой знае отъ кога е хвърленъ въ тая тъмница, ще да лежи тамъ. Навѣрно, жена ми го е забравила вече.

И той решилъ да помогне на нещастника. Отключилъ катинаритѣ, отворилъ вратата. Най-напредъ не видѣлъ нищо: толкова било тъмно. Следъ това съзрѣлъ, че виси, окованъ въ вериги и закаченъ на голѣми куки, нѣкакъвъ човѣкъ. Не билъ човѣкъ, а чудовище: изпитъ старецъ, съвсемъ слабъ, бледенъ и сбръчканъ, съ глава,

съ голѣми страшни очи, съ носъ, извитъ като кука. Наржцетѣ и на нозетѣ му имало дълги нокти, сжщо завити, а на гърба му — крила, като крила на прилепъ. Веригитѣ го стѣгали силно, едва-едва си поемалъ дѣха. Но очитѣ му свѣтѣли, та дори хвърляли искри.

— Кой си ти, човѣче? — запиталъ князътъ. — Отъ кога лежишъ тукъ? Кой те е затворилъ?

Старецътъ отвърналъ:

— Азъ съмъ оня, когото наричатъ Кошчей. Нѣкога бѣхъ много силенъ, а сега ме виждашъ, на що съмъ се обърналъ отъ мъжи. Кошчей заповѣдваше преди време на всички духове, а сега виси, обесенъ на куки и окованъ съ вериги. Цѣли дванадесетъ години вися тукъ, безъ вода и хлѣбъ. Княгиня Мария ме окова. Бѣхъ дошелъ да я искамъ за жена, а тя — вмѣсто да ме посрещне, както се посрѣщатъ сватове, — заповѣда да ме хвърлятъ въ тая тъмна килия — да гния и да се топя. Съжали ме, юначе, който и да си ти! Дай ми да сръбна малко вода, за да дойда на сабеси!

Князъ Иванъ донесълъ една кофа вода. Старецътъ я изпилъ и поискалъ още. Донесълъ му князътъ още една кофа, па после и трета. Като изпилъ всичката вода, Кошчей се съвзелъ. Върнала му се прежната сила. Напъналъ се той и счупилъ веригитѣ, изкъртилъ куки-тѣ, пробилъ стената и полетѣлъ навънъ.

Чулъ се гласътъ му:

— Князъ Иване, благодаря ти, че ме отърва. Сега е редъ на княгиня Мария да разбере, кой е Кошчей и що може да стори. Азъ ще я грабна, та нѣма вече да я видишъ. Да не си се опиталъ да идешъ да я търсишъ, че ще си изтеглишъ!

Като рекълъ тия думи, той се завъртѣлъ, литналъ и се понесълъ като буря надъ поля и гори. Скоро намѣрилъ Кошчей хубавицата, хвърлилъ се на придворнитѣ, които били съ нея, едни прогонилъ, а други разкъсалъ; грабналъ Мария и я отнесълъ въ своето далечно царство, отвждъ много земи и морета.

Князъ Иванъ видѣлъ, че сбъркалъ, като не послушалъ жена си. Чакалъ я да се върне, не се върнала. Дошли ония царедворци, които се били отървали отъ ноктитѣ и жбитѣ на страшния Кошчей, и му разказали, що станало.

Князът се разплакалъ отъ отчаяние. Да остави ли това така? Каквото ще да става, той ще отиде да намъри жена си и да я отнеме отъ чудовището.

Стегналъ се за пътъ, яхналъ най-силния си конь и тръгналъ. Препускалъ цѣли три деня и три нощи. Най-сетне стигналъ до една гора; всрѣдъ гората имало широка поляна. На поляната — високъ дворецъ; предъ него — клонатъ джбъ, а на джба — соколъ.

Като видѣлъ княза, соколътъ ѱлитналъ и слѣзълъ отъ дървото, кацналъ на земята и се превърналъ на юнакъ. Той билъ Ивановиятъ зеть.

— Добре дошелъ, — рекълъ. — Отдавна те чакаме съ моята булка да ни дойдешъ на гости. Заповѣдай!

Въвелъ го въ двореца, дето го посрещнала сестра му. Нагостили го, разпитали го, какъ прекарва, разказали му, какъ прекарватъ тѣ.

— Както ни виждашъ, — рекли, — ние си живѣемъ отъ честито пò-честито. Всичко си имаме. Отъ нищо не можемъ се оплака, слава Богу. А ти какъ си?

— Азъ се оженихъ за Маря Хубавицата. Но проклетиятъ Кошчей я грабна. Тръгналъ съмъ да я отнемамъ.

— Не ще успѣешъ, — казалъ соколътъ. — Кошчей е много силенъ. Той е чудовище, отъ което се бои всичко живо. Най-добре, остани при насъ.

— Не, не, ще вървя тамъ, накждето съмъ тръгналъ. А вамъ ще оставя за споменъ сребърната си чаша. Ако я видите да почернѣе, знайте, че Кошчей ме е убилъ.

Сбогувалъ се князътъ съ зетя си и сестра си и се запжтилъ пò-натамъ. Вървѣлъ още три деня и три нощи, па стигналъ до друга гора — пò-гжста отъ първата. И тамъ имало поляна съ дворецъ — още пò-толѣмъ. Предъ него растѣлъ букъ, а на бука билъ кацналъ бѣлоглавъ орелъ.

Като видѣлъ князъ Ивана, орелътъ слѣзълъ отъ буката и се превърналъ на юнакъ. Той билъ вториятъ зеть на княза. И той го поканилъ въ двореца, дето го посрещнала другата му сестра, прегърнала го, цѣлунала го, нагостила го и го разпитала, какъ живѣе. Князъ Иванъ разказалъ, що му се е случило.

Когато дошло време да си тръгва, зеть му го поканилъ да остане по-дълго у тѣхъ на гости.

— Не ти трѣбва, — рекълъ, — да биешъ пжтя по гори и полета, за да диришъ онова чудовище. Съ него не можешъ се разправи: мнозина е убило то.

— Както и да е, ще вървя наждето съмъ тръгналъ, — казалъ князътъ. — А на васъ ще оставя своето сребърно ножче. Когато го видите, че почернѣе, знайте, че Кошчей ме е убилъ.

Сбогувалъ се князь Иванъ съ сестра си и зетя си. Тръгналъ по-натамъ. Отново пжтувалъ три деня и три нощи. Стигналъ до трета гора съ дворецъ, по-голѣмъ отъ първитѣ два. Тамъ седѣлъ на единъ високъ клонъ гарвантъ — третиятъ му зеть.

И той се превърналъ на юнакъ и го поканилъ въ двореца. Посрещнала го третата му сестра. Нагостили го. Приказвали дълго — и за него, и за себе си. Разказалъ имъ Иванъ, що му се е случило.

— Недей да диришъ Кошчей, — рекълъ зетьтъ. — Той е опасенъ. Живъ нѣма да те остави. Стой си при насъ.

— Не, не. Ще вървя. А вамъ ще оставя за споменъ сребърния си пръстенъ. Почернѣе ли, знайте, че Кошчей ме е убилъ.

Сбогувалъ се князь Иванъ съ зетя си и сестра си и продължилъ пжтя си. Гарвантъ му казалъ, кжде е Кошчеевото царство.

Дълго пжтувалъ князь Иванъ. Той миналъ много полета и гори, сума рѣки прегазилъ, сума планини изминалъ. Стигналъ най-сетне до Кошчеевото царство. Тамъ се издигалъ високъ черенъ дворецъ, заграденъ съ желѣзни стени. Влѣзълъ князътъ въ двореца, тръгналъ да дири жена си отъ стая въ стая. Намѣрилъ я най-последе, че седи въ единъ чертогъ, ниже черни бисери и рони сълзи — отъ бисери по-едри.

Като го видѣла, княгиня Мария скочила и не могла да повѣрва на очитѣ си. Хвърлила се на шията на князь Ивана и му заговорила:

— Князь Иване, мой мили съпруже! Защо ме не послуша, ами пусна тоя проклетъ Кошчей — да ни раздѣли за винаги? Добре ти казвахъ азъ, като знаехъ



жалостивото ти сърдце, да не влизашъ въ подземната стая. Що да правимъ сега?

— Да избѣгаме, — отвърналъ князътъ. — Моятъ конь е силенъ — ще ни отнесе поне до царството на едного отъ зетьоветъ ми, а после е лесно.

— Добре, да избѣгаме. Само дано чудовището ни не стигне, че и тебе и мене ще убие.

Излѣзли отъ черния дворець, качили се на бързия Ивановъ конь и препуснали.

А Кошчей билъ презъ това време по ловъ изъ горитѣ. Като се върналъ надвечеръ въ двореца, усѣтилъ, че коньтъ му се препъва: то било знакъ, че се е случило нещастие.

— Какво има, коньо-вихрогоньо? Да не се е случило нѣщо лошо на моята княгиня Мария?

— Князь Иванъ е дошелъ и я е отвлѣкълъ.

— Не можемъ ли ги нистигна?

— Можемъ.

— Нѣма защо да бързаме. Има време — цѣла нива съ пшеница да се пожене, житото да се смеле, брашното да се омѣси, хлѣбътъ да се изпече и да го изедемъ. И тогава да тръгнемъ, пакъ ще ги стигнемъ.

Слѣзълъ Кошчей отъ коня, отишелъ си въ двореца, та се наялъ добре и легналъ да спи. Спалъ три дена и три нощи. Като станалъ, качилъ се на коня — да гони бѣглецитѣ. Погналъ ги и ги настигналъ. Грабналъ княгинята и я сложилъ на коня си, а на князь Ивана рекълъ:

— Кошчей е признателенъ. Тоя пжтъ ти прощавамъ, отъ благодарностъ за първата кофа вода, що ми даде да изпия. Но за втори пжтъ ще си помисля: за помни това!

Князь Иванъ го отгледалъ, какъ препуска съ княгинята на бързия конь, и заплакалъ отъ мъжа.

Но юнакъ не плаче дълго. Сепналъ се князь Иванъ и дрѣпналъ юздитѣ на коня, па препусналъ отново къмъ царството на Кошчей. Стигналъ рано сутринята. Малко преди това чудовището било излѣзло по ловъ.

Намѣрилъ князътъ жена си и ѝ казалъ:

— Да избѣгаме, княгиньо, моя мила съпруго.

А тя му рекла:

— Князь Иване, мой скъпи съпруге! И да

побѣгнемъ, Кошчой проклетникътъ ще ни стигне: коньтъ му е като буренъ вѣтъръ. Тебе ще погуби, а и на мене нѣма да прости тоя пжтъ.

— Нека ни стигне. Нека ме убие. Защо ми е животъ безъ тебе? А за себе си не се бой: тебе той и жали и обича: нѣма нищо да ти стори.

Яхнали се на коня и побѣгнаха. Вечерта Кошчей се върналъ. Коньтъ му почналъ пакъ да се препъва, като приближили до двореца. Отново го запиталъ Кошчей, що се е случило. И тоя пжтъ коньтъ казалъ, че князь Иванъ е грабналъ Мария и я е отнесълъ.

— Можемъ ли ги стигна? Да не сж много далечъ?

— Не сж. Има време — три ниви съ ечмикъ да се оженатъ, ечимикътъ да се овършее, складъ да се направя, а отъ него — бира, да изпиешъ всичката бира, да си отспишъ, докле ти мине опиването. И тогава да тръгнемъ, пакъ ще ги настигнемъ.

И тоя пжтъ чудовището се наспало и нахранило добре. После яхнало коня. Настигнало бѣглецитѣ. Кошчей отнелъ княгинята и я метналъ на коня, а на Ивана рекълъ:

— Прощавамъ ти и тоя пжтъ — отъ благодарностъ за втората кофа вода, що ми даде да изпия. Но трети пжтъ да не си посмѣлъ да грабнешъ княгинята, че не знамъ, що ще направя!

Едва отминали тѣ, и князь Иванъ се върналъ по диритѣ имъ. Но коньтъ му билъ много по-слабъ отъ Кошчеевия. Три деня и три ноци тичалъ, та чакъ вечерта на четвъртия день стигналъ до двореца.

Тъмно било. Тъменъ билъ и черниятъ дворецъ. Свѣтѣла само стаята, дето Кошчей вечерялъ съ княгиня Мария. Приближилъ се князь Иванъ съ коня си, па погледналъ презъ прозореца. Гледа: чудовището пие, яде и се смѣе, а княгинята седи. навела скръбно очи — и залъкъ не хапва.

Посрѣдъ нощъ, когато кошчей заспалъ, князътъ влѣзълъ въ стаята на княгиня Мария и ѝ казалъ, че е дошелъ да я вземе.

— Скоро излѣзъ отъ тукъ, — рекла тя, — че Кошчей ще дойде следъ малко — да види, спя ли. Ще те убие. Ела утре, следъ като изгрѣе зорницата: тогава Кошчей тръгва по ловъ.

На зараньта князътъ отишелъ при жена си. Тя почнала да го предумва — да я остави.

— Не можемъ избѣга отъ проклетия Кошчей, — рекла тя. — Настигне ли ни тоя пжтъ, и двама ни ще убие: така ми каза снощи.

— Нека прави каквото иска. Безъ тебе не мога.

Яхнали се пакъ на коня и побѣгнаха. Вечеръта, когато се връщалъ отъ ловъ, Кошчей усѣтилъ, че коньтъ се пакъ препѣва. Запиталъ го, що е станало. И тоя пжтъ коньтъ му обадилъ, че князътъ е отвлѣкълъ Маря Хубавицата.

Кошчей се ядосалъ страшно. Той не запиталъ, могатъ ли ги настигна, ами мушналъ коня, та право по следитѣ имъ. Когато наближили до бѣглецитѣ, чудовището викнало :

— Князь Иване, свърши ти се животътъ. За третата кофа вода не съмъ ти благодаренъ, защото — и да ми я не бѣше донесълъ, силитѣ ми щѣха да се върнатъ. На Кошчей стигаха и две кофи.

Като рекълъ това, размахалъ се съ меча си, та насѣкълъ Ивана на кжсове, хвърлилъ кжсоветѣ въ бѣчва, намазалъ я съ катранъ и я хвърлилъ въ морето.

— Нека лежи тамъ, — рекълъ. — Ако може нѣкой, да го извади.

Сетне грабналъ княгиня Маря и я отнесълъ отново въ своя черенъ гранитенъ дворець.

Въ сжщия мигъ, когато билъ убитъ князь Иванъ, сребърнитѣ предмети, що билъ раздалъ на зетьоветѣ си, почернѣли.

И тримата зетьове викнали :

— На нашия добъръ шурей се е случило нѣщо лошо. Да вървимъ да видимъ, що е станало.

Соколътъ, орелътъ и гарванътъ се вдигнали надъ гори, полета, рѣки и морета — да видятъ, кжде е князь Иванъ. Него не видѣли никжде, но познали кръвта му и видѣли бѣчвата въ морето. Соколътъ размахалъ крила, та събралъ всички вѣтрове и развълнувалъ съ тѣхъ морето, а то изхвърлило бѣчвата на брѣга, върху едни скали. Орелътъ я стисналъ съ ноктитѣ се, вдигналъ я на високо и я пусналъ, та се разбила на кжсове. Видѣли тримата зетьове насѣченото тѣло на своя шурей и почнали да го оплакватъ. Но гарванътъ рекълъ ;

— Стига сме плакали, баджанаци. Азъ ще го съживя. И полетѣлъ оня ми ти гарванъ право къмъ страшната Вълшебна Гора, дето живѣла Каменната Вещица, която била нощемъ камъкъ, а денемъ — жива жена. Тамъ имало магьосанъ изворъ, отъ който извираше жива вода. Наквасишъ ли съ нея мъртвецъ, съживявалъ се тутакси.

Гарванътъ стигналъ посрѣдъ нощъ въ гората. Бабата била камъкъ — нищо не можела да му направи. Той наточилъ отъ живата вода, отнесълъ я на баджанацитъ си, полѣли съ нея кжсоветъ и князь Иванъ се съживилъ.

Събудилъ се той като отъ дълбокъ и тежъкъ сънъ, погледналъ наоколо и рекълъ:

— Много спяхъ и страшни снѣнища сънувахъ. Кжде е злиятъ Кошчей? Кжде е княгиня Мария ?

А зетьоветъ му рекли:

— Забрави ги и двамата. Да не бѣхме ние, никога не щѣше да се пробудишъ. Не ти трѣбва вече да отивашъ въ двореца на Кошчей.

— Не, братя, — казалъ князь Иванъ, — вие ме не познавате. Пакъ ще отида. За мене нѣма животъ, докле не отнема княгинята отъ онова страшно чудовище.

И, като поблагодарилъ на своитѣ зетьове за избата си, запжтилъ се къмъ Кошчеевото царство. Тоя пжтъ трѣбвало дълго да върви, тѣй като нѣмалъ нонь. Стигналъ най-сетне въ двореца. Чудовището не било тамъ. Княгиня Мария посрещнала съ радостни сълзи на очи мжжа си, нагостила го и го разпитала, кой му е върналъ живота. Князь Иванъ ѝ разказалъ всичко, па я запиталъ:

— Не разбра ли отъ Кошчей, отде е взелъ тоя бръзъ конь? Такъвъ конь ни трѣбва, за да избѣгаме.

— Питяхъ го, — отвърнала княгинята. — Като се върнахме, намислихъ сама да избѣгамъ. Той ми каза, че е билъ говедаръ три години при Каменната Вещица и тя му дала тоя конь. Каменната Вещица живѣла презъ деветъ земи въ десета. Минавала се огнена рѣка, за да се влѣзе въ царството ѝ. Бабата имала много бърза кобила — толкова бърза, че за единъ день обикаляла земята съ нея. Кошчеевиятъ конь билъ рожба на

тая кобила. Три години, както ти рекохъ, Кошчей пасълъ добитъка на вещицата и тя му подарила кончето.

— Ами какъ е миналъ презъ огнената рѣка?

— Първия пжтъ я прелетѣлъ, а втория пжтъ, на излизане отъ царството на Каменната Вещица, я миналъ съ коня си. Бабата му дала една шарена кърпа: ето я. Щомъ минавашъ съ нея, отъ земята излиза високъ мостъ и ти минавашъ по него: огнената рѣка не може да ти стори нищо. Махнешъ ли два пжти, мостътъ става тънъкъ като сламка.

— Дай ми кърпата, па да вървя. Дано успѣя да намѣря и азъ конь като Кошчевия.

Сбогувалъ се князь Иванъ съ жена си и тръгналъ отново на пжтъ. Вървѣлъ, вървѣлъ, прегладнѣлъ отъ вървежъ. Видѣлъ на една поляна голѣма птица съ цѣло ято пиленца.

— Ще изямъ едно птиче, — си казалъ князътъ, — да ми попремине гладътъ.

А птицата му рекла:

— Юначе, пожали ми птичетата! На дълъгъ пжтъ си тръгналъ и къмъ опасни мѣста отивашъ. Ще дойде време да ти помогна.

— Добре, — казалъ князь Иванъ. — Останете си живи и здрави.

И заминалъ по-нататъкъ. Стигналъ до една гора. Тамъ намѣрилъ въ една хралупа пчели.

— Сега вече ще се нахраня съ медъ, — си казалъ той. — Не мога да вървя по-натамъ.

Ала царицата на пчелитѣ избръмчала:

— Юначе, добъръ юначе, не посѣгай на меда, че не ще мога да си изхраня малкитѣ пчелици. По страшни и опасни мѣста си тръгналъ да вървишъ. Не знаешъ, при кого отивашъ. Азъ ще ти помогна: пожали ми пчелицитѣ.

Съжалилъ се князь Иванъ. Оставилъ меда. Тръгналъ по-натамъ. Най-сетне стигналъ до огнената рѣка. Махналъ съ кърпата, явилъ се мостътъ, князътъ миналъ по него. Стигналъ до хижата на Каменната Вещица. Наоколо имало стоборъ. На всѣки колъ стърчела по една мъжка глава, само на последния нѣмало.

Влѣзълъ князътъ и викналъ:

— Тука ли си, бабо? Ела да ти кажа нѣщо!

Каменната Вещица излѣзла. Тя била едра, цѣлата

черна, мустаката, само съ три косъма на главата. Зжитѣ ѝ били като на глиганъ. Ноктитѣ ѝ — като на орелъ.

— Що искашъ, юначе?

— Искамъ конче, като за мене. Да нѣма друго като него на свѣта.

— Бива, синко. Но три деня ще ми пасешъ говедата. Ако ги пасешъ и не изгубилъ ни едно, ще ти дамъ конче. Ако ли се изгуби нѣкое, ще те изямъ и главата ти ще забия на последния колъ — она до вратата. Съгласенъ ли си?

— Съгласенъ съмъ, бабо.

— Влѣзъ тогава, та си почини, нахрани се и преспи, а утре заранъ ще изведешъ говедата.

Князь Иванъ билъ толкова уморенъ, че — щомъ хапналъ нѣколко залъка, легналъ и заспалъ. Събудилъ се къмъ зори. Станалъ. Гледа — бабата седи на единъ високъ столъ всрѣдъ хижата. Седи, гледа, но не мърда.

— Хайде, бабо, да изведемъ говедата! Скоро ще се съмне.

Вещицата не отговаря. Виква князътъ втори пжтъ — пакъ не отговаря. Бутналъ той бабата — тя студена, като камъкъ. Чакъ когато се съмнало, тя се съживила. Станала и го отвела въ обора. Тамъ имало четиридесетъ кобили.

— Това ми сж говедата, — рекла. — И млѣко ми даватъ, и вълна, и яздя ги. Тѣ ми сж и кравитѣ, и кобилитѣ, и овцетѣ. Иди ги паси!

Князътъ изкаралъ кобилитѣ изъ обора, но — щомъ излѣзли на полето, припнали — коя накжде види. Додето говедарътъ се обърне, ни една нѣмало: изгубили се.

Викналъ Иванъ да плаче. Чула го птицата, на която пожалилъ птичетата. Долетѣла и му казала:

— Не плачи, юначе! Не се грижи за кобилитѣ! Когато слънцето приближи до залѣзъ, върни се въ хижата: кобилитѣ ще бждатъ прибрани въ обора.

Князътъ се успокоилъ. Легналъ, та се наспалъ. А къмъ залѣзъ-слънце си отишелъ. Влиза въ обора и чува, какъ Каменната Вещица гълчи кобилитѣ си:

— Защо се върнахте толкова рано? Нали ви казахъ да се не връщате преди него? Както бѣхте се разбѣгали, той не би ви прибралъ никога.

А кобилитѣ рекли :

— Господарке, не се прибрахме отъ добро. Говедарѣтъ си спѣше и дори на умъ не му идваше да ни прибира. Но нѣкакви проклети птици ни нападнаха отъ всички страни, започнаха да ни кълватъ : очитѣ ни щѣха да извадятъ, ако се не бѣхме прибрали въ обора.

— Добре, — казала бабата, — сега ви прощавамъ. Но утре си отваряйте очитѣ ! Избѣгайте въ магьосната гора и се не прибирайте.

На другия день князѣтъ изкаралъ отново кобилитѣ. Тоя пжтъ тѣ се разпрѣснали къмъ гората. Кжде ще върви да ги прибира ? Оная ми ти гора край нѣма — и толкова гжста, че се нищо не вижда въ нея.

Викналъ да плаче князъ Иванъ. Чула го царицата на пчелитѣ и го утешила :

— Не се безпокѣй, — рекла. — Когато се мрѣкне, върви си въ хижата. Кобилитѣ ще бждатъ прибрали. Но ти почакай отвѣнъ бабата да се вкамени, а после влѣзъ въ обора и изкарай отъ тамъ малкото конче-годиначе. Яхни го и — димъ да те нѣма.

Князѣтъ се наспалъ и тоя день, а вечерѣта се върналъ по мрѣкнало. Чулъ той, какъ бабата се карала на кобилитѣ, че сж се върнали, а тѣ ѣ отговарятъ, че сж ги подгонили хиляди пчели да ги жилиятъ.

— Да не бѣхме си дошли, — рекли, — кръвѣта ни щѣха да изпиятъ.

Влѣзла си бабата и се вкаменила. А князѣтъ извелъ кончето и го яхналъ. Стигналъ до огнената рѣка и миналъ по моста, а после махналъ два пжти съ кърпата. Мостѣтъ изтѣнѣлъ, изтѣнѣлъ, та станалъ по срѣдата като сламка.

Препусналъ юнакѣтъ право къмъ царството на Кошчей. Каменната Вещица се пробудила на сутринѣта, но не видѣла княза. Отишла въ обора и кобилитѣ ѣ казали, че е открадналъ кончето-годиначе. Яхнала тя своята силна кобила — да го гони. Препуснала по моста, надъ огнената рѣка. Дори и незабелязала, че мостѣтъ се едвамъ крепи. А мостѣтъ се счупилъ и тя се удавила въ огненитѣ вълни.

Стигналъ князъ Иванъ въ Кошчеевото царство. Извелъ жена си, яхнали се на кончето и полетѣли. Кошчей усѣтилъ, че конѣтъ му се препѣва толкова, че ще падне.

— Какво има? — запиталъ. — Пакъ ли е станало нѣщо лошо?

— Пакъ, господарю. Князь Иванъ е открадналъ Мария Хубавицата.

— Че какъ ще я открадне? Не видѣ ли, какъ го насѣкохъ на кжсове?

— Оживѣлъ е. Бързай да го стигнемъ!

— Нѣма защо да бързаме. Гладенъ съмъ. Ще се нахраня, па после. Нали знаешъ, че неговиятъ конь е нищо предъ тебе?

— Той има сега по-силенъ конь отъ мене: яхналъ е малкия ми братъ. Съ него не мога да се мѣря.

— Добре тогава. Да бързаме.

Препуснали съ все сила и настигнали бѣглецитѣ. Извадилъ си Кошчей мечъ — да отсѣче главата на князь Ивана. Но Ивановиятъ конь рекълъ на брата си:

— Не те ли е срамъ, бацьо? Тебе те язди прилепъ: какъ можешъ да го търпишъ на гърба си? Я го тръшни! Виждашъ ли мене? Юнакъ и хубавица ме яздятъ. Затова съмъ гордъ и се не боя отъ никого.

Коня го досрамѣло. Хвърлилъ Кошчей на земята и му счупилъ главата. Тогава князь Иванъ слѣзълъ, снелъ княгиня Мария отъ коня и вързалъ двата коня да пасатъ, па наклалъ огънь и изгорилъ чудовището — да не остане и следа отъ него.

После княгинята яхнала Кошчеевия конь, а князьтъ — кончето-годиначе. Тръгнали на гости най-напредъ на зетя-гарванъ, после — на орела, а най-сетне — на сокола. Зетъветѣ имъ ги посрещали съ голѣма радость. Дълго траяли угощенията и веселбитѣ. Най-после Иванъ и Мария си отишли въ царството и заживѣли отъ тогава щастливо.



# Дяволъ и Ковачъ

(руска приказка)

Едно време живѣлъ единъ ковачъ. Той ималъ синъ — будно и умно момче. Синътъ помагалъ на баща си въ ковачницата и още отъ рано научилъ неговия занаятъ. Но работата на ковача не вървѣла твърде. Оплакалъ се той веднъжъ на свещеника.

— Какъ ще ти върви работата, — казалъ свещеникътъ — като си нѣмашъ светия — закрильникъ? Вижъ: всички занаятчии се молятъ на нѣкой светия. Месаритѣ — на свети арахангелъ Михаила, който взема душитѣ на хората; моряцитѣ — на свети Николая; скотовѣдцитѣ — на свети Власия. Тия светии имъ помагатъ, и тѣ успѣватъ. А ти нѣмашъ светия — закрильникъ. Избери си нѣкой. Моли му се, пали му свѣщи — и той ще ти помага.

Отишелъ ковачътъ на църква. Погледналъ — на стената изписанъ Страшниятъ Сждъ. Изъ пламъцитѣ излиза единъ страшенъ дяволъ — черенъ, опашатъ, рогатъ. Въ ржцетѣ си държи желѣзна вила.

— Тоя светия ще ми бжде покровитель, — казалъ си ковачътъ. — Той разбира отъ нашия занаятъ: все съ огънь борави. Затова е и такъвъ черенъ.

Купилъ свѣщъ, запалилъ я предъ образа на дявола и си отишелъ. На другия день повикалъ единъ живописецъ и му поржчалъ да му изобрази на вратата на ковачницата дявола, както е изписанъ въ църквата. Иконописецътъ го изписалъ. Отъ тогава, колчемъ влѣзе въ ковачницата си, ковачътъ се покланялъ на дявола и му казалъ:

— Добро утро, свети защитниче. Помогни ми и днесъ да изкарамъ нѣкоя пара и друга.

И наистина, дяволътъ му помагалъ. Ковачътъ разбогатѣлъ. Но селянитѣ забележили, че въ църква той пали свѣщи все на дявола. Казали на свещеника.

Отишелъ той при ковача. Гледа — на вратата изобразенъ дяволъ.

— Ти лудъ ли си? — рекълъ на ковача. — Не можа ли да изпишешъ нѣкой светия, ами си изписалъ дявола? Свършиха ли се светиитѣ? Казватъ, че и въ църква си палѣлъ свѣщи все нему — на нечестивия, Богъ да го поразит!

— Нищо, отче, — отвърналъ ковачътъ. — Светия билъ, дяволъ билъ — нали ми помага? Ти ми каза да си избира закрилникъ. Избрахъ си. Отъ него по-добъръ не можахъ да намѣря: той разбира отъ нашата работа.

Свещеникътъ се ядосалъ и си отишелъ.

Минали години. Ковачътъ се разболѣлъ и умрѣлъ. Наследилъ го синъ му. Той станалъ ковачъ. Но той не почиталъ дявола. Отиде ли въ църква, палѣлъ свѣщи на светиитѣ. А колчемъ влѣзе въ ковачницата, удрялъ три пѣти съ чука си право въ челото на изписания дяволъ и казалъ:

— Ахъ ти, проклетнико! Защо вкарвашъ хората въ грѣхъ, а на она свѣтъ ги мжчишъ?

Тѣй минало много време. Единъ день той извикалъ единъ бояджия и му платилъ да замаже съ варъ изображението на дявола. Но, за голѣмо чудо, на другия день образътъ се явилъ отново, сякашъ не е замазанъ. Ковачътъ повикалъ втори пѣтъ бояджията, скаралъ му се и го накаралъ пакъ да замаже образа, като го изстърже най-напредъ. Но на другия день изображението се явило изново — както си било по-рано. Отчаялъ се ковачътъ и го оставилъ.

Минали се три години. Ковачътъ продължавалъ да удря всѣка заранъ дявола съ чука си и да го хули. Дяволътъ търпѣлъ, търпѣлъ, па веднѣжъ му дошло до гуша.

— И обржчъ душа има, — рекълъ той. — Какво съмъ направилъ на тоя ковачъ, та ме бие и хули? Чакай да му дамъ да ме разбере, кой съмъ и какъвъ съмъ!

И, като се престорилъ на момъкъ, отишелъ при ковача.

— Добъръ день, майсторе. Какъ върви работата?

— Далъ Богъ добро, момче. Слава Богу, добре върви.

— Знаешъ ли що? Я ме вземи чиракъ да ти помагамъ. Ще нося вжглища, ще дърпамъ духалото, ще вадя вода отъ извора. А ти ще си работишъ.

— Бива, — отвърналъ ковачътъ. — Ако сме двама, по-добре ще върви работата.

Дяволътъ почналъ да чиракува. Следъ единъ месецъ той знаелъ повече и отъ господаря си. Каквото не можелъ да направи ковачътъ, той го правѣлъ. Да ти е драго да го гледашъ, като работи! Най-тънцитѣ нѣща ковачътъ давалъ нему да изработва. Живѣели си много добре. Майсторътъ обикналъ чирака си, билъ много доволенъ отъ него. Често дори и не отивалъ въ ковачницата: нали е тамъ чиракътъ, работата ще се свърши и безъ него, и то много по-добре.

Единъ день ковачътъ билъ въ града по друга работа. Чиракътъ работѣлъ самъ въ ковачницата. Той видѣлъ, че по пѣтя се задава колесница, а въ нея седи една стара госпожа, княгиня. Излѣзълъ на вратата и се развикалъ:

— Ей, хора! Елате да видите чудо невидено! Нова работа захващаме: отъ старо правимъ младо.

Старата княгиня скочила отъ колесницата и се затекла къмъ ковачницата.

— Какво казвашъ бе, момче? Истина ли е, или се само хвалишъ? Можешъ ли направи отъ старо младо?

— Ако не можехъ, нѣмаше да казвамъ.

— А колко вземашъ за тая работа?

— Само петстотинъ рубли, госпожо.

— Добре. Нà ти паритѣ. Превърни ме на мома.

Дяволътъ взелъ паритѣ и казалъ на оня, който каралъ колесницата да отиде въ селото.

— Иди донеси, — рекълъ, — две ведра млѣко! Но гледай прѣсно да е.

После хваналъ княгинята съ клещитѣ за нозетѣ, хвърлилъ я въ огъня и я изгорилъ: останали само коститѣ ѝ. Когато коларътъ донесълъ млѣкото, дяволътъ го изсипалъ въ една бѣчва, събралъ коститѣ и ги пуналъ въ млѣкото. Следъ две-три минути госпожата излѣзла отъ бѣчвата млада и хубава. Засмѣла се, качила се на колесницата и си заминала.

Като си отишла въ двореца, мжжъ ѝ не можалъ

да я познае. Загледалъ я и я попиталъ, коя е и кого търси.

— Коя ще съмъ? — рекла тя. — Княгинята, твоята съпруга! Какво си облѣщилъ такъвъ очи? Не виждашъ ли, колко съмъ млада и хубава? Азъ не ща старьмжжъ. Скоро върви въ ковачницата — да те преправятъ на младъ! Ако ли не, да не си се върналъ!

Нѣмало що да прави князътъ, качилъ се на колесницата и заминалъ. По пжтя разпиталъ коларя, какъ ковачътъ е преправилъ жена му на млада. Оня му разправилъ, колкото билъ видѣлъ.

А въ това време майсторотъ се върналъ въ ковачницата, но не намѣрилъ тамъ чирака. Кжде го не търсилъ, кого не питалъ за него — нѣмало го. Изчезналъ, сякашъ потъналъ пѣдземи.

Ковачътъ се заловилъ за работа. Почналъ да чука и кове. По едно време въ ковачницата влѣзълъ единъ старичъкъ господинъ.

— Майсторе, направи ме младъ! — рекълъ.

Ковачътъ го погледналъ.

— Любезни господине, — казалъ, — да не си си изгубилъ ума? Какъ ще те направя младъ?

— Както можешъ. Това не е моя работа.

— Но и моя не е. Азъ съмъ ковачъ.

Та тъкмъ понеже си ковачъ, азъ идвамъ при тебе! Хайде, започвай, че нѣмамъ време! Жена ми ме чака.

— Не знамъ, какъ да започна, господине.

— Лъжешъ, безобразнико! Както си подмладилъ жена ми, тъй ще подмладишъ и мене.

— Но азъ не съмъ и виждалъ вашата уважаема съпруга!

— Не е важно. Твоятъ чиракъ я е подмладилъ. Ако чиракътъ прави нѣщо, майсторътъ ще го направи много по-добре отъ него. Хайде по-скоро! Бързай, че иначе ще зловѣдамъ да ти ударятъ сто тояги.

Ковачътъ почналъ да се потърква, но оня настоявалъ. Трѣбвало — ще, не ще — да го подмлади. Разпиталъ той коларя, какъ чиракътъ е подмладилъ княгинята и, като научилъ всичко, решилъ се и той да направи сжщото съ княза.

— Защо да не се опитамъ, най-сетне? Ако успѣя,

добре. Ако ли не успѣя, каквото ще да става. И тъй той се готви да ме съсипе отъ бой.

Той хваналъ стареца съ клещитѣ за краката и го метналъ въ пещъта. Почналъ да дърпа духалото и да разпалва все по-силно огъня. Човѣкътъ станалъ на пепель. Ковачътъ извадилъ пепельта и я изсипалъ въ бѣчвата съ млѣко. Седналъ да чака, кога ще излѣзе князътъ подмладенъ отъ бѣчвата.

Чакалъ часъ, чакалъ два, пепельта си лежела въ млѣкото. Никакъвъ човѣкъ не излизалъ отъ бѣчвата — ни младъ, ни старъ.

Княгинята изпратила жора да видятъ, скоро ли ще се подмлади мжжъ ѝ.

Дошли и запитали :

— Ще бжде ли готовъ скоро князътъ? Княгинята го чака да вървятъ на гости.

— Почакайте малко! Ще видимъ.

Минало още единъ часъ. Нови пратеници дошли. И всички видѣли, че пепельта си лежи въ бѣчвата. Разбрали, че господарътъ имъ е станалъ на прахъ — ни живъ, ни мъртавъ нѣма да се върне.

Отишли, та казали на княгинята. Тя се ядосала. Заповѣдала да хванатъ ковача и да го отведатъ на бесилката. Вързали го, повлѣкли го, като го биели по пжтя.

Изведнѣжъ се явилъ чиракътъ му и го запиталъ :

— Кжде сж те повели, майсторе?

— Ахъ, остави се! Водятъ ме да ме бесятъ.

И му разказалъ всичко.

Тогавя дяволътъ рекълъ :

— Само азъ мога да наредятая работа, но то ще стане съ помощъта на дявола, който ми е чичо. Обещай, че занаредъ нѣма да удряшъ образа му, нито ще го хулишъ, ами ще го почиташъ, както правѣше баща ти. Тогавя господинътъ ще оживѣе, ще се подмлади и дори ще те награди.

— Не ми трѣбва наградата му. Само го подмлади, па азъ ще правя всичко, каквото ми кажешъ. Кълна ти се.

Чиракътъ се затекълъ до ковачницата и скоро се върналъ, заедно съ княза.

— Пуснете господаря ми! — рекълъ. — Ето вашия господарь, младъ като момче.

Пуснали ковача и той се върналъ въ ковачницата си. Отъ тогава не само престаналъ да удря съ чука си образа на дявола, ами почналъ и да му пали свѣщи въ църква. А чиракътъ изчезналъ.

Разчуло се по села и градове, че тоя ковачъ подмладява хората. Мнозина се стекли да се подмладятъ. Но той имъ казалъ, че се е заклелъ да не подмладява.

— Азъ не съмъ и подмладявалъ никого, — рекълъ имъ ковачътъ. — Моятъ чиракъ подмлади княгинята и княза. Но все ми се струва, че той бѣше самиятъ дяволъ.

Отъ тогава хората казватъ за ковачитѣ: „Ковачъ вѣрва само въ дявола.“

## Заморишка и неговитѣ четирдесетъ брата

(руска приказка)

Въ едно село живѣлъ съ бабичката си единъ старецъ. Тѣ били бездетни. Молѣли се Богу да имъ подари рожба, палѣли свѣщи предъ иконитѣ на всички светии, ходѣли по всѣкакви манастири и църкви, но — напраздно.

Единъ день старецътъ отишелъ въ гората за гжби. По пята го срещналъ единъ бѣлобродъ старецъ, облченъ въ бѣли дрехи, и му казалъ :

— Богъ чу молитвата ви. Азъ съмъ пратенъ да ви кажа, че ще си имате деца. Вие се молихте на Бога и на светиитѣ въ четирдесетъ и една църква: толкова деца ще имате. Върни се въ село, па тръгни по кжщитѣ; отъ всѣка кжща искай да ти дадатъ по яйце. Като съберешъ яйцата, насади ги подъ нѣкоя квачка да ги измжти. После ще видишъ, какво ще стане.

Като рекълъ това, таинствениятъ старецъ изчезналъ, а оня, който билъ тръгналъ за гжби, се върналъ въ село. Било отъ страхъ, че жена му ще се изплаши, като се научи за многото обещани деца, било — дане би да му се изсмѣе отъ недовѣрие, — той не казалъ на бабата нищо, ами тръгналъ по селото да събира яйца. Въ това село имало петдесетъ кжщи. Отъ всѣка му дали по яйце. Той ги насадилъ подъ една голѣма кокошка — да ги мжти. Деветъ отъ яйцата излѣзли мжтоци, понеже хората не ги били дали на стареца отъ сърдце. А отъ другитѣ се измжтили момчета — четирдесетъ и едно на брой.

Всички момчета били пълни и здрави, само едно било слабо и болнаво. Старецътъ кръстилъ всички; само за сухичкото не можелъ да намѣри име. Мислилъ, мислилъ, па го кръстилъ Заморишка.

Тия деца не били като другитѣ. Тѣ не растѣли на

години, а на часове. За единъ день станали мъже. Още на другата сутринъ поискали да помагатъ на родителитѣ си.

— Татко, — рекли тѣ на стареца, — дай ни да работимъ нѣщо; не искаме да ти ядемъ току тѣй хлѣба.

— Добре, — казалъ имъ бащата. — Вие идете да работите на полето, а Заморишка ще остане да гледа кжщата: той е по-слабъ отъ васъ.

Било време за коситба. Старецътъ отвелъ четиридесетината си сина на ливадитѣ, за да имъ покаже какъ да косятъ, а Заморишка останала въ кжщи. Ливадитѣ били далече отъ селото. Момцитѣ косили цѣла седмица, пластили и правили купи. Въ сжбота вечерята се върнали, съсипани отъ работа. Тѣ били толкова изгладнѣли, че изели всичко, що имало въ кжщи за ядене. После веднага налѣгали да спятъ.

Старецътъ ги погледалъ, па рекълъ:

— Млади сж още и зелени синове тѣ ми, за ядене и за спане ги бива, но за работа — не. Кой знае, дали сж свършили нѣщо!

На Заморишка станало мъчно, като чулъ това.

— Татко, — рекълъ той, — вижъ, па после говори!

— Ще видя, — рекълъ бащата.

Още на другия день той отишелъ на полето и се слисалъ, като видѣлъ четиридесетъ купи, цѣли готови и добре направени.

— Какви юнаци съмъ ималъ! — рекълъ си той доволенъ. — Много голѣма работа сж свършили за една недѣля.

На другата заранъ пакъ отишелъ да си види имота. Но тогава забележилъ, че една купа липсва. Нѣмало следи — да се познае, накжде е отвлѣчена. Върналъ се старецътъ въ кжщи и казалъ на синове тѣ си:

— Знаете ли, деца, че една купа ни нѣма? Открадали ни сж я.

— Не се грижи! — рекълъ Заморишка. — Ние ще намѣримъ крадеца. Само ми дай сто рубли, другото остави на мене.

Старецътъ далъ на сина си паритѣ и Заморишка отишелъ при единъ ковачъ.

— Можешъ ли ми откова, — рекълъ, — една ве-



рига, но толкова дълга, че да се обвие около човъка, та да го покрие отъ петитѣ до главата? Но и толкова яка да е, че да не може да се скжса?

— Мога, — отвърналъ ковачътъ. — Нали това ми е работа? Давашъ ли сто рубли за нея?

— Давамъ, — рекълъ момъкътъ. — Но ако излѣзе слаба, за своя смѣтка ще ми направишъ друга. Съгласенъ ли си?

— Бива.

Ковачътъ изковалъ желѣзната верига. Заморишка я овилъ около снагата си, напъналъ си мишцитѣ и я счупилъ.

— Слаба си я направилъ, — рекълъ той на ковача. — Друга ще ми изковешъ, по-яка; да се не чупи.

Ковачътъ изработилъ втора верига, два пѣти по-яка. Момъкътъ я опиталъ и тя устояла. Вдигналъ я на грѣбъ и отишелъ на ливадата, при купитѣ. Тамъ се притаилъ, да чака, като си казалъ:

— Оня, който е отмъкналъ едната купа, ще дойде да помъкне и втора: крадецътъ се не насища.

Мръкнало се. Заморишка задрѣмалъ. Но тъкмо въ полунощъ се разбудилъ, защото се вдигнала страшна буря. Морето се развълнувало. Изъ вълнитѣ излѣзла една хубава кобила. Тя се затекла къмъ първата купа, която видѣла, и почнала да яде. Заморишка я издебналъ, омоталъ ѝ веригата около врата и се яхналъ на гърба ѝ. Кобилата побѣгнала презъ гори и долини и отнесла ездача. Дълго препускала тя, като разтърсвала отъ време на време снагата си, дано събори момъка, но той се държалъ здраво.

Най-сетне тя се спрѣла и казала съ човѣшки гласъ:

— Щомъ си толкова силенъ и смѣлъ, момко, азъ ще ти бжда покорна. Но нали ме виждашъ, че съмъ стара: каква полза отъ мене? По-добре ще е да ти дамъ жребчетата си.

И кобилата се затичала къмъ синьото море. Тамъ се спрѣла и зацвилѣла силно. Разлюлѣло се синьото море, разиграло се. И ето, че отъ него излѣзли жребчета — четиредесетъ и едно, кое отъ кое по-силни и по-хубави. Такива кончета нѣмало по земята никжде.

— Ето ти ги, — рекла кобилата: — нека бждатъ твои до едно. Само мене пусни!

На другата заранъ старецътъ чулъ въ двора цвилежъ на много коне и нетърпеливо тупкане на копита. Какво ли ще да е това? Излѣзълъ и видѣлъ, че Замооришка е докаралъ цѣло хергеле жребци.

А момъкътъ извикалъ братята си и имъ казалъ:

— Доведохъ ви по едно конче даръ: за споменъ отъ мене. Хайде сега да се яхнемъ и да си търсимъ по свѣта моми — да ни станатъ невѣсти.

Дълго кръстосвали братята по разни градове и села. Кжде ще намѣрятъ четирдесетъ и една мома на едно мѣсто — и то моми, които да имъ харесатъ? А тѣ и не мислѣли да се женятъ единъ следъ другъ: надумали се били да се оженятъ всички въ единъ день, та никой да не завижда на другитѣ. Но не можело да се намѣри майка съ толкова много дъщери. Питали, разпитвали момцитѣ, хората имъ се смѣли. Единъ имъ казалъ — не се знае, дали на подигравка, или — не:

— Идете хей на оная планина! Тамъ живѣе магьосница; тя има четиредесетъ и една дъщеря. Другаде не ще намѣрите толкова моми на купъ.

— Да послушаме тоя човѣкъ, — рекли братята.

И тѣ тръгнали иъмъ планината. А тя била чакъ накрай свѣта. Дълго препускали, докле стигнали до нея. Наврѣхъ тази планина се издигалъ дворецътъ отъ бѣли тухли, заграденъ съ много висока стена. Предъ вратитѣ имало желѣзни стълбове. Преброили ги: оказали се тъкмо четирдесетъ и единъ. О тия стълбове завързали юнацитѣ своитѣ хубави кончета и влѣзли въ двора на замъка.

Една стара магьосница ги посрещнала и почнала да ги гълчи:

— Какво търсите, безсрамници? Кой ви е канилъ и викалъ, та сте дошли? Кому сте потрѣбвали? Кого питахте, като си вързахте конетѣ о стълбоветѣ? Не знаете ли, че азъ съмъ господарка тукъ?

Заморишка рекълъ кротко:

— Добъръ день, бабичко. Защо си се развикала такава? Мигаръ тѣй се посрѣщатъ годежници? Най-напредъ ни нахрани, напой ни, дай ни легла да се отмо-

римъ, че после ще си приказваме. Прилича ли ти на бѣлитѣ коси да ни срѣщашъ съ кавга?

Бабата поомекнала. Приела ги въ замѣка, сложила имъ да се нахранятъ, заповѣдала на слугитѣ да имъ приготвятъ да се изжпять и да имъ натъкмятъ легла. На другата сутринь, като станали, тя ги запитала, сега вече съ мекъ гласъ :

— Е, момци, накжде сте тръгнали? Тукъ ли ще останете или отивате на нѣкжде? По работа ли сте тръгнали или си търсите тепърва работа?

— Никаква работа нѣмаме, — отвърналъ единъ отъ момцитѣ. — Тръгнали сме да си търсимъ невѣсти.

— Добре, щомъ е тъй, — казала магьосницата. — Азъ имамъ дъщери — за всички ви по една. И хубави сж, и умни, и богати.

Малко следъ това тя довела дъщеритѣ си — четиредесетъ и една—все хубавици. Момцитѣ ги харесали. Станалъ годежътъ. Почнали да ядатъ, да пиятъ и да се веселятъ. На другия день станала и сватбата.

Когато вечерьта Заморишка отишелъ да назоби своя конь, животното му казало съ човѣшки гласъ :

— Пази се, господарю! Магьосницата иска да ви избие. Момитѣ, за които се оженихте, не сж моми, а зли духове, престорени на хубавици. Когато довечера си легнете, накарайте ги да си смѣнятъ дрехитѣ съ вашитѣ. Инакъ не можете се отърва.

Заморишка казалъ това на братята си. Когато дошло време да спятъ, момцитѣ казали на женитѣ си, че искатъ да си смѣнятъ съ тѣхъ дрехитѣ. Момитѣ не знаели нищо за кроежа на бабата-магьосница. Тѣ се съгласили. Облѣкли мжжовитѣ си дрехи, а момцитѣ облѣкли тѣхнитѣ рокли и легнали да спятъ. Всички изпозаспали, само Заморишка не можалъ да мигне.

Тѣкмо въ полунощъ се чулъ гласътъ на старата магьосница :

— Съберете се, мои вѣрни слуги! Отсѣчете главитѣ на моитѣ безочливи гости — да има съ що да се наяде вашата господарка. Отдавна не съмъ яла човѣшко месо.

Слугитѣ се притекли при тая заповѣдъ и отсѣкли главитѣ на момитѣ. А Заморишка събудилъ братята си, па имъ разказалъ всичко; тѣ взели отсѣченитѣ глави,

наболи ги на желѣзнитѣ колове, които стърчели надъ стениѣ на замѣка, оседлали конетѣ си, яхнали ги и избѣгали.

На сутринѣта магьосницата станала и погледнала презъ прозореца. На желѣзнитѣ колове стърчели главитѣ на избититѣ моми. Тя пламнала отъ яростъ. Взела своя огненъ щитъ, яхнала се на единъ силенъ конь, който бълвалъ пламъци, и се впуснала да гони момцитѣ. Отъ щита ѝ, па и отъ ноздритѣ и устата на коня, излизалъ огнь и летѣлъ гъмъ четиритѣ страни на свѣта.

Тя настигнала бѣгащитѣ момци. Що да правятъ? Къде да се скриватъ?

Коньтъ на Заморишка ги спасилъ и тоя пжтъ. Въ бързането си, момькътъ билъ прикачилъ зобницата на коня о седлото му. А тая зобница била вълшебна, — както всичко, що се намирало въ двореца на магьосницата.

Коньтъ рекълъ на господаря си:

— Грабни зобницата и я развѣй надъ главата ми!

Заморишка вдигналъ зобницата и почналъ да я върти надъ главата на коня. Изведнъжъ задъ момцитѣ се изправила ледна планина, а предъ тѣхъ — дългъ мостъ отъ камъкъ. Колкото и силни да били пламъцитѣ, които излизали отъ устата на коня и отъ щита на магьосницата, тѣ не можели да разтопятъ планината отъ ледъ. А по моста момцитѣ минали отвждъ царството на магьосницата и тя не можела вече нищо да имъ направи. Като минали моста, Заморишка развѣлъ отново зобницата. Мостътъ изчезналъ. Бабата се върнала.

Като стигнали у дома си, момцитѣ решили да се женятъ единъ по единъ. И наистина, тѣ се изженили. Всички братя си намѣрили моми и си направили кжщи — близо до бащината си кжща. Тѣй се образувало ново село. Нарекли го Заморишкино — по името на най-малкия и най-умень братъ.

# Исполинътъ Верльошка

(руска приказка)

Имало единъ старецъ и една баба. Тѣ си имали две внучки, сирачета, — толкова добри и хубави, че се хвалѣли постоянно съ тѣхъ. Единъ день старецътъ излѣзълъ да сѣе на нивата грахъ. Той посѣлъ зърната и тѣ порасли и почнали да цвѣтятъ.

Старецътъ си казалъ:

— Слава Богу, цѣла зима ще ядемъ банички съ грахъ.

Но, сякашъ за да се подиграятъ съ него, врабчетата се нахвърляли на цвѣнлия грахъ. Като видѣлъ, че ще изкълватъ всичко, старецътъ пратилъ по-малката си внучка да ги пжди.

Детето седнало край нивата, взело единъ пржтъ, размахало го и се развикало:

— Бѣгайте, врабци, бѣгайте! Не яжте дѣдовия грахъ!

Тъкмо рекло това, внучето чуло голѣмъ шумъ, който идѣлъ откъмъ гората. Клони пращѣли, търкаляли се камъни, животнитѣ бѣгали — кое дете види. Идѣлъ исполинътъ Верльошка — едноокиятъ човѣкоядецъ, който разкъсвалъ всѣкиго, когото срещне. Носътъ му билъ кривъ, брадата му — дълга и рошава, а мустацитѣ му били по единъ лакътъ дълги. Косата му била настърхнала толкова страшно, че — като я видишъ — стига ти. Верльошка се подпиралъ съ една голѣма сопа — цѣло неокастрено дърво, току що изскубнато. Като вървѣлъ, кривѣлъ си лицето, мръщѣлъ се и скърцалъ съ зъби.

Всички се боели отъ исполина: види ли човѣкъ, не го оставялъ живъ. Повалялъ го съ огромната си тояга и го разкъсвалъ. Никого не жалѣлъ той: ни старъ, ни младъ, ни беденъ, ни богатъ, ни силенъ, ни слабъ.

Щомъ излѣзълъ отъ гората, исполинътъ размахалъ тоягата си и съ два-три скока се озовалъ предъ

момичето. То не успяло не само да побѣгне, но дори и да нададе викъ: Верльошка го ударилъ съ тоягата и то паднало мъртво.

Старецътъ чакалъ дълго своята внучка, но тя не идвала. Обезпокоенъ отъ това, той пратилъ сестра ѝ да я доведе. Но Верльошка билъ все още тамъ. Той убилъ и нея. Старецътъ почакалъ, почакалъ, па рекълъ на бабата:

— Чудно нѣщо! Защо се забавиха тия деца? Сигурно, сж се заиграли или сж се заприказвали съ момчетиѣта, а врабцитѣ кълватъ ли, кълватъ граха. Я върви, та ги доведи!

Бабата седѣла на зиданата печка и се грѣела. Като чула тия думи, слѣзла, взела си тояжката и тръгнала да търси децата. Стигнала бабата до нивата и — що да види? Дветѣ ѝ внучки разкжсани, а предъ тѣхъ стои Верльошка и се хили. Тя разбрала всичко. Толкова се натжжила и ядосала, че изгубила всѣкакъвъ страхъ, хвърлила се върху исполина и забила ноктитѣ си въ косата му. Но Верльошка това и чакалъ. Той одушилъ бабата и я разкжсалъ на часа.

Дълго чакалъ старецътъ да си дойдатъ внучкитѣ му и бабата. Обѣдътъ билъ отдавна готовъ. Дори билъ вече изстиналъ. Старецътъ станалъ отъ трапезата и тръгналъ да дири закъснѣлитѣ. Като стигналъ до нивата, видѣлъ ги, че лежатъ разкжсани.

Дълго плакалъ той надъ труповетѣ имъ. Викалъ, нареждалъ, но нищо не помагало. Тогава решилъ да си отмъсти на убиеца. Върналъ се въ кжщи, взелъ си желѣзната тояга и тръгналъ да търси Верльошка.

Като вървѣлъ, стигналъ до едно блато, всрѣдъ което плувала птица съ изскубана опашка. Като я видѣлъ, старецътъ се спрѣлъ — да я попита, кжде е исполинътъ.

Тя го забележила и рекла:

— Добре дошелъ, дѣдо. Дано поживѣешъ весело и честито до сто години.

— Добре намѣрилъ, мила патице, — отвърналъ старецътъ. — Знаешъ ли, защо съмъ тръгналъ и кжде отивамъ?

— Знамъ, знамъ. Ти си тръгналъ да платишъ на Верльошка за онова, което направи на бабата ти и на ветѣ ти внучки.

— А ти познавашъ ли Верльошка?

— Какъ да го не познавамъ? Разбира се, познавамъ го, тоя проклетникъ. Веднѣжъ той бѣше нападналъ тукъ, на брѣга на блатото, единъ човѣкъ. Тогава азъ имахъ навикъ да повтарямъ на всѣка дума: „Ахъ! ахъ! ахъ!“ Верльошка го бѣхтѣше, а азъ все викахъ: „Ахъ! ахъ! ахъ!“ Следъ като преби клетия човѣкъ, исполинътъ се обърна къмъ мене: — „Ще те науча“, — рече, — „да не бранишъ другъ пжтъ хората, когато се разправямъ съ тѣхъ!“ Като рече това, замахна съ все сила да ме удари. Но азъ, нали съмъ майсторъ, избѣгахъ. Само опашката ми откъсна. Наистина, моята опашка не бѣше голѣма, но пакъ ми е жалъ за нея. Отъ тогава, разбира се, азъ станахъ по-предпазлива. Каквото и да направятъ другитѣ, азъ имъ отговарямъ утвърдително: „Да, да, да!“ — вмѣсто да викамъ, като понапредъ — „Ахъ! ахъ! ахъ!“ И знаешъ ли, че сега ми повече върви? Живѣя си спокойно и хората ме почитатъ. Всички казватъ: „Вижте тая патица: макаръ, че опашката ѝ е кжса и разцепена, пакъ е много умна.“

— Тогава ще ли ми кажешъ, кжде живѣе Верльошка?

— Да, да, да.

— Да вървимъ.

Патицата излѣзла отъ водата и, като се заклатила, тръгнала по брѣга, а старецътъ — следъ нея. Вървѣли, що вървѣли, срещнали едно вжже. То рекло на стареца:

— Добъръ день, уменъ старче.

— Далъ Богъ добро, вжженце.

— Какъ си? Накжде си тръгналъ?

— Тръгналъ съмъ да диря Верльошка, за да му отплатя: разкъса жена ми и дветѣ ми внучки. А тѣ и тритѣ ми бѣха добри. Никому зло не бѣха сторили. На всички правѣха добрини.

— Познавамъ и бабичката, и дветѣ момиченца. Вземиме съ себе си: азъ ще ти помогна.

— Добре. Да вървимъ тогава.

Вжжето запълзѣло подире имъ, като змия. Патицата напредѣ, следѣ нея — старецътъ, а най-подире — вжжето: тъй вървѣли тѣ. Малко по-натамъ срещнали единъ чукъ.

— Добъръ день, уменъ старче, — казалъ чукътъ, като се изправилъ на дрѣжката си и се поклонилъ.

— Далъ Богъ добро, чуко.

— Живо—здрaво? На кжде си трѣгналъ?

— Слава Богу, добре съмъ. Отивамъ при Верльошка. Смѣтка ще му дия. Помисли си само: уби добрата ми бабичка и дветѣ ми хубавки внучета! Да му простя ли?

— И дума да не става за прошка. И азъ ще дойда съ тебе: безъ мене не можешъ свърши нищо.

— Добре. Ела и ти, ще ти благодаря.

Чукътъ, който билъ полегналъ презъ това време, се изправилъ отново на дрѣжката си, подскочилъ и трѣгналъ, клатейки се следъ тѣхъ. Вървѣли, що вървѣли, срещнали единъ желждъ.

— Добъръ день, уменъ и разуменъ старче, — казалъ желждътъ. — Накжде си се запѣтилъ съ тая голѣма дружина? На бой ли отивате?

— Далъ Богъ добро, желждчо. Наистина отиваме на бой. Съ Верльошка ще се биемъ. Бабичката ми и внучкитѣ ми уби. Но и азъ нѣма да му простя. Познаваш ли го?

— Какъ да го не познавамъ? Нали той ме отбрули отъ джба, та лежа тукъ и съхна? Като хвана джба съ една ржка, хиляди желжди обрули. Отцепи най-дебелия клонъ и го понесе — да избива хората съ него. Време е да се разправимъ съ тоя злосторникъ. Вземате ли ме — да дойда и азъ съ васъ?

Старецътъ си помислилъ:

— Патицата ме извика да ми покаже пжтя: безъ нея не може. Вжжето ще ми потрѣбва — да вържа исполина. Чукътъ сжщо може да свърши нѣкоя работа, макаръ, че си имамъ желѣзна тояга. Но тоя желждъ пкъ за кой дяволъ ще ми бжде? Каква полза отъ него? Ехъ, нищо! Нека дойде! Колкото повече бждемъ, по-добре.

И, като погледналъ желжда, казалъ му:

— Щомъ не те е страхъ, върви следъ насъ.



Но желждътъ билъ толкова пъргавъ, че — вмѣсто да се мъкне подиръ тѣхъ — съ единъ скокъ се озовалъ предъ всички и почналъ да поскача по пжтя. Той напредъ, тѣ — следъ него, вървѣли, вървѣли, докле стигнали до една гжста гора. Колкото по-навжтре навлизали, толкова по-мжчно се вървѣло. Стигнали до едно мѣсто, кждето нѣмало вече никаква пжтека. Спрѣли се. Накжде?

— Пстойте тукъ, пкъкъ азъ ще видя, кжде е кжщата на Верльошка, — рекълъ желждътъ.

И той скочилъ нагоре. Толкова на високо скочилъ, че го не видѣли. Следъ малко падналъ на земята и казалъ:

— Сбъркали сме пжтя. Хей по оная пжтека трѣбва да вървимъ.

Като поели пжтеката, излѣзли на една широка поляна. Тамъ била кжщата на исполина — голѣма кжща отъ джбови греди. Погледнали презъ прозореца — въ кжщата нѣма никой. Отъ комина не излизалъ димъ: огнището било угаснало. Влѣзли. На огнището имало котелъ, а въ него — чорба отъ булгуръ.

Желждътъ скочилъ въ чорбата, чукътъ се качилъ на една полица, вжжето се прострѣло на пода, патицата кацнала надъ зиданата печка, а старецътъ се скрилъ задъ вратата.

Малко следъ това дошелъ исполинътъ. Той стоварилъ на земята дървата, които носѣлъ, и почналъ да стъква загасналия огънь.

А желждътъ въ това време почналъ да пѣе отъ чорбата:

— Пи, пи, пи, ще биятъ Верльошка! Пи, пи, пи, ще пребиятъ Верльошка!

Исполинътъ се обърналъ и извикалъ съ гърмовитъ гласъ:

— Млъкни, чорбо, че ще те разсипя въ кофата!

Желждътъ продължавалъ да си пѣе заплашително, безъ да чува, що приказва великанътъ. Верльошка почервенѣлъ отъ ядъ. Той сграбчилъ котела и съ единъ замахъ изсипалъ чорбата въ кофата. Но желждътъ изскочилъ, забилъ се въ едничкото око на исполина и го ослѣпилъ, па се развикалъ:

— Верльошка е слѣпъ. Извадохъ му окото.

Исполинътъ поискалъ да побѣгне, но се спъналъ отъ вжжето, което се понадигнало, за да му препрѣчи пжтя, и падналъ. Тогава чукътъ скочилъ отъ полицата и почналъ да удря Верльошка по главата. Старецътъ сжщо размахалъ желѣзната си тояга и заудрялъ исполина дето свари.

А патицата си седѣла на печката и утвърдително викала:

— Да, да, да! Да, да, да! Да, да, да!

Тѣй загиналъ злиятъ Верльошка.



## Пѣтель, котакъ и лисица

(чехска приказка)

Имало единъ старецъ. Той живѣлъ самъ-самичъкъ въ една хижа. Ималъ си единъ пѣтель и единъ котакъ. Тръгналъ веднѣжъ въ гората за дърва и казалъ на котака:

— Мацане, донеси ми къмъ пладне обѣдъ, но кажи на Пѣтля да не излиза никжде: нека стои да пази кжщата.

Слънцето стигнало до срѣдъ небето. Котакътъ поржчалъ на пѣтеля да не излиза отъ кжщи и никому да не отговаря, па тръгналъ да носи обѣдъ на господаря си.

Въ това време дошла Кума Лиса и почнала да пѣе подъ прозореца на дѣдовата хижа:

Кукуруигу, Пѣтльо златень!

Отвори ми прозорчето,

покажи си главицата,

да ти видя гребенчето,

червеничко, позлатено,

да ти сипна царевичка

и пшеничка едрозърна!

— Кой ли се разпѣлъ? — си казалъ пѣтельтъ.

Отворилъ прозореца — да види. Подалъ си главата, лисицата го грабнала и понесла къмъ хижата си.

А пѣтельтъ се развикалъ колкото му гърло държи:

Лиса грабна Пѣтеля,

грабна и понесе,

презъ гори, полета,

презъ нивя, стърнища,

къмъ джбрави гжсти —

гори Тилилейски.

Мили ми Мецане,

Коте-Котаране,

бързай, избави ме,

тичай, отърви ме!

Котакът чулъ вика, припналъ презъ гората, пресрещналъ лисицата и отървалъ пѣтела. Като го отвелъ въ кѣщи, казалъ му:

— Слушай, Пѣтльо! Другъ пѣтъ недей отваря на Кума Лиса. Тя е хитра. Каквото и да ти казва, не се показвай на прозореца, че ще те изеде, та костчица не ще остави отъ тебе.

На другия день старецътъ отишелъ отново въ гората, а котакътъ тръгналъ да му занесе ядене.

На Кума Лдса се прияло младо пѣтленце. Отишла пакъ при дѣдовата хижа и запѣла:

Кукуругу, Пѣтльо златенъ!  
Отвори ми прозорчето,  
покажи си главицата,  
да ти видя гребенчето,  
червеничко, позлатено,  
да ти сипна царевичка  
и пшеничка едрозърна,  
едро житце да си хапнешъ,  
та голѣмъ да ми пораснешъ!

Пѣтелътъ чулъ пѣсенята, понечилъ да отвори прозореца, но си спомнилъ за поржчката на стареца и за думитѣ на котака. Слѣзълъ отъ прозореца и почналъ да ходи по хижата. А Кума Лиса хвърлила подъ вратата две-три зърна жито — да го подмами. Клѣвналъ ги Пѣтльо и му се много харесали.

— Бихъ ти отворилъ, Кумо Лисо, — рекълъ той, — но нѣмамъ вѣра въ тебе. Ще ме изедешъ, та — костчица нѣма да оставишъ отъ мене.

— Бива ли да приказвашъ тъй? — казала упорително лисицата. — Тебе ли да изямъ, Пѣтльо? Азъ искамъ само да те отведа въ кѣщи, да видишъ, какъ живѣя и какъ съмъ се наредила.

И почнала отново да пѣе:

Кукуругу, Пѣтльо златенъ!  
Отвори ми прозорчето,  
покажи си главицата,  
да ти видя гребенчето,  
червеничко, позлатено,  
да ти сипна царевичка,

и пшеничка едрозърна,  
едро житце да си хапнешъ,  
та голѣмъ да ми пораснешъ,  
рано дѣда си да бдушъ,  
кжщцата да му пазишъ!

Сладъкъ и умиленъ билъ гласецътъ на лисицата. Пѣтелътъ повѣрвалъ, че тя наистина се грижи за него. Отворилъ прозорчето — да погледне, много жито ли му е донесла Кума Лиса. А тя това и чакала. Грабнала пѣтлето и го понесла.

Развикалъ се Пѣтльо, заплакалъ се :

Лиса грабна Пѣтля,  
грабна и понесе,  
презъ полета, ниви,  
презъ джбрави гжсти,  
презъ блата, стърнища,  
презъ рѣки дълбоки,  
къмъ гори далечни —  
гори Тилилейски..  
Коте-Котаране,  
мили ми Мацане,  
бързай, избави ме,  
тичай, отърви ме!

И тоя пжтъ котакътъ чулъ вика на пѣтела, затекълъ се по гласа, настигналъ лисицата и отървалъ приятеля си.

— Не ти ли казахъ, Пѣтльо, че лисицата е хитра? Не ти ли казахъ, че не бива да се надигашъ презъ прозореца? Ще те изеде, та ни една костчица не ще остави отъ тебе. За напредъ бжди послушенъ! Утре господарътъ ще отиде въ далечна гора и азъ ще му отнеса ядене. Да не си се излъгалъ — пакъ да отворишъ прозорчето, че нѣма кой да те чуе, като викашъ за помощъ!

На сутринята старецътъ наистина отишелъ въ една далечна гора за дърва. Котакътъ му понесълъ обѣдъ. Лисицата дошла и почнала да пѣе своята пѣсенъ. Три пжти подъ редъ я изпѣла, но пѣтелътъ все не отварялъ. Не само не отварялъ, но и гласъ не издавалъ. Тя хвър-

лила на нѣколко пѣти подѣ вратата пшенични зърна, той ги изкълвалѣ, но не рекалъ нищо.

— Чудна работа! — викнала Кума Лиса. — Защо се не обажда днесѣ Пѣтльо? Сякашѣ е онѣмѣлъ. Да не би да е умрѣлъ презѣ нощѣта?

— Не, не съмѣ умрѣлъ, — обадилѣ се пѣтелѣтъ. — Живѣ и здравѣ съмѣ, Лисо, но сега вече не можешѣ ме излъга. Нѣма да надзърна отѣ прозореца.

— Че защо да не надзърнешѣ, Пѣтльо? Какво ще ти сторя? Исипала съмѣ цѣлъ купѣ жито — да ядешѣ, та да преядешѣ.

И тя хвърлила още нѣколко зърна подѣ вратата, па запѣла:

Кукуруго, Пѣтльо златенѣ!  
Отвори ми прозорчето,  
покажи си главицата,  
да ти видя гребенчето,  
червеничко позлатено,  
да ти сипна царевичка  
и пшеничка едрозърна,  
сладко житце да си хапнешѣ,  
та голѣмѣ да ми пораснешѣ,  
рано дѣда си да будишѣ,  
кжщицата да му пазишѣ!  
Надникни презѣ прозорчето,  
разпери си златни крилца,  
Кума Лиса да си яхнешѣ,  
да те отнесе далеко,  
у Лисини златни дворци,  
у житници препълнени,  
у хамбари симидени,  
да гостувашѣ, та да помнишѣ,  
да ядешѣ — да поменувашѣ!

Тая пѣсенѣ се много харесала на Пѣтля. Приискало му се да надникне презѣ прозореца — само да види, има ли купѣ жито. Но си спомнилѣ думитѣ на котака и желанието му се пресѣкло.

А Кума Лиса се обадила отново съ сладкия си гласѣ:

— Да знаешѣ само, Пѣтльо, какви чудни нѣща има въ моитѣ дворци! Ако ги видишѣ, не ще ти се

иска вече да излѣзешъ отъ тамъ. Ти недей вѣрва на котака! Той те лѣже. Ако искахъ да те изямъ, щѣхъ да направя това или вчера, или още оня день. Не виждашъ ли, че те обичамъ? Стига си дивѣлъ въ тия пус-ти гори! Ела, да те отведа при хора — и ти да пожи-вѣешъ като свѣта. Покажи се, де! Ето, азъ ще се скрия чакъ задъ стобора.

И се притаила задъ стената. Пѣтелтъ се качилъ на прозореца и го отворилъ, па си показалъ главата — да види, кжде е куптъ жито. Никакъвъ купъ не ви-дѣлъ. Озърналъ се на вси страни. А лисицата подско-чила, грабнала го и го понесла. Но го понесла не на гърба си, както обещавала въ пѣсенъта, а въ ноктитѣ си.

И тоя пжтъ се развикалъ пѣтельтъ — да дойде котактъ и да го отърве, но никой го не чулъ. Старе-цътъ и котактъ били много далече.

Върналъ се котактъ въ кжщи. Гледа — нѣма пѣ-тела никжде. Трѣбва да вѣрви да го отърве. Премѣ-нилъ се, натъкмилъ се — да прилича на гусларъ. Взелъ въ едната ржка гусла, а въ другата — тояга. Тръгналъ къмъ Лисината кжща.

Като стигналъ тамъ, спрѣлъ се предъ вратата, за-свирилъ и запѣлъ:

Свирй, свирй, златна гусло,  
пѣйте, пѣйте, тънки струни,  
пѣйте пѣсенъ за Лисанка  
и за нейнитѣ девойки!  
Първата е Хубавелка,  
втората е Върти-Метла,  
третата е Мий-Паница,  
четвъртата е Носй-Вода,  
а петата — Готви-Чорба.  
Всички петъ сж хубавици,  
златокоси и напети,  
видишъ ли ги — онѣмявашъ,  
и се чудишъ, и се маешъ,  
що е хубость, що е гиздость!

Кума Лиса рекла на първата си дъщеря:  
— Хубавелке, я иди вижъ, кой пѣе тая хубава  
песнь!

Хубавелка излѣзла, а гусларьтъ я ударилъ съ тоягата по главата и я ритналъ на страна. После запѣлъ отново пѣсенята. Лисицата пратила втората си дъщеря — Въртй-Метла. Котакътъ пребилъ и нея, па я ритналъ, та я стоварилъ при сестра ѝ. Пакъ запѣлъ пѣсенята, сякашъ нищо не е било.

Кума Лиса реклана Мий-Паница :

— Я иди вижъ, кой е тоя гусларь, който пѣе и свири отвънъ, па кажи и на сестритѣ си да се прибератъ. Стига сж зѣпали и слушали! Не е прилично.

И съ Мий-Паница станало сжщото, което станало преди това съ сестритѣ ѝ. Излѣзла Носй-Вода, котакътъ убилъ и нея. Убилъ най-сетне и петата Лисина дъщеря — Готви-Чорба. Лисицата си казала :

— Тоя гусларь трѣбва да е голѣмъ хубавецъ. Дъщеритѣ ми сж се заплеснали по него, та имъ се не влиза въ кжщи. Да вървя да ги прибера и да видя, кой е гусларьтъ.

Излѣзла тя, а котакътъ се билъ вече приготвилъ. Като я цапналъ съ тоягата, оставилъ я на мѣсто. Влѣзълъ сетне въ хижата и видѣлъ пѣтела, че стои вързанъ за една греда.

— Хайде, Пѣтльо, да си вървимъ въ кжщи!

Пѣтелътъ се израдвалъ. Котакътъ го отвързалъ и се върналъ при стареца. Като стигнали въ хижата, котакътъ рекълъ :

— Пѣтльо, за напредъ си отваряй очитѣ, че не мога всѣки пжтъ да те отървамъ. Слушай батя си котарана: той е по-старъ отъ тебе и никога нѣма да те научи на нѣщо лошо.

Пѣтелътъ станалъ отъ тоя день послушенъ и никога вече му се не случило нищо лошо.



## Кулата съ мишки

(полска приказка)

Имало едно време единъ лошъ царь. Той живѣлъ въ дворецъ, съграденъ край едно езеро, голѣмо като море. Малко по-натамъ отъ двореца се простиралъ столичниятъ градъ. По брѣговетъ на езерото растѣла гжста борова гора.

Отвждъ широкия дворъ на царския дворецъ се издигала висока осможгълна кула. Тамъ отивалъ често царьтъ, да гледа града и гората. Веднъжъ, както седѣлъ въ кулата, при него влѣзла царицата. И тя била, като мжжа си, зла и скжперница, но по хитрина никой не можелъ да се мѣри съ нея.

— Ти гледашъ царството си, царю, — рекла тя на мжжа си, — но не виждашъ, каква голѣма опасность го заплашва.

— Опасность ли? — рекълъ царьтъ. — Ако говоришъ за нашитѣ неприятели, азъ ще ти кажа, че съмъ намислилъ да издигна здрава и висока крепость. Тя ще пази царството ни отъ всѣкакви врагове.

— За други врагове говоря азъ, — казала царицата. — Ти имашъ дванадесетъ братя. Между васъ, тринадесеттѣхъ князе, баща ти е раздѣлилъ нѣкога царството си. Твоитѣ братя мислятъ само за едно: какъ да грабнатъ и раздѣлятъ помежду си твоитѣ земи.

— Тѣй ли? Но що да направя тогава?

— Трѣбва да се отървешъ отъ братята си и да станешъ царь на цѣлото царство. Тогава никакви врагове не ще смѣятъ да те нападнатъ.

— Лесно се казва такава нѣщо, но мжчно се извършва, — рекълъ царьтъ.

Тогава царицата се навела надъ него и му пришепнала:

— Иди при вещицата, въ гората! Тя знае всички сръдства. Тя ще ти помогне.

— Ще ида още довечера, — казалъ царьтъ.

И сърдцето му затупкало отъ радостъ, че ще стане владѣтель на голѣмо царство — най-голѣмото въ свѣта.

Никой не чулъ тоя разговоръ между царя и царицата. Тѣ били на върха на кулата — въ най-горната стая. Ни придворни, ни слуги не смѣли да влизатъ тамъ.

Но, додето царьтъ и царицата си говорѣли, какъ да завладѣятъ широката земя, единъ паякъ се спусналъ отъ потона и чулъ всичко. После се издигналъ отново по своята жица и се изгубилъ, безъ да го види нѣкой. Па и да го види — що отъ това? Какво може да направи единъ паякъ на тоя силенъ царь?

Щомъ се мръкнало, царьтъ тръгналъ съ най-вѣрния си слуга къмъ гората, дето живѣела магьосницата. По пжтя слугата разказвалъ на своя господарь, какви лоши личби билъ видѣлъ.

— Не бѣше сега време да идваме тукъ, — рекълъ той. — Когато излѣзохъ тая зарань, соколътъ, който ми бѣ кацналъ на ржката, отлетѣ, безъ да съмъ му далъ знакъ, и се не върна вече. Когато влѣзохъ въ двореца, една голѣма ваза се счупи, безъ да съмъ се допрѣлъ до нея. А старата слугиня, моя стрина, ми каза следъ това, че всичкитѣ ѝ пчели избѣгали отъ кошеритѣ си. Това става втори пжтъ презъ живота ѝ. Първиятъ пжтъ пчелитѣ избѣгали въ оня страшенъ день, когато рѣката и езерото бѣха се разлѣли, та наводниха околността. Сума градове залѣха тѣ и хиляди хора потопиха, ако си спомняшъ. Лоши личби, господарю! Лоши личби!

Но царьтъ продължавалъ да върви презъ старитѣ гробища, безъ да каже дума.

А слугата продължавалъ:

— На пладне видѣхъ да се показватъ отъ езерото сума удавници. Тѣлата имъ бѣха бѣли и дълги, златнитѣ имъ коси плуваха въ водата, а ржцетѣ имъ се протѣгаха къмъ мене, сякашъ искатъ да ми кажатъ: „Зло чака двореца, старче! Кажи на царя да бжде предпазливъ!“

— Я млъкни: стига си разправялъ глупости! —

ректълъ царьтъ ядосано. — Азъ не вѣрвамъ въ суевѣрия.

Тѣ стигнали до срѣдата на гората. По слабата свѣтлина, която мъждукала презъ листовината, познали, кжде е хижата на вещицата. Като излѣзли на една полянка, видѣли голѣмъ джбъ. О дънера му се опирала землянката, покрита съ слама и клони. Изляяло куче, но единъ прегракналъ гласъ го спрѣлъ.

— Ти стой тука, — заповѣдалъ царьтъ на слугата, — а азъ ще влѣза. Посчакай ме, додето се върна!

И, като пристжпилъ две-три крачки къмъ хижата, извикалъ;

— Бабо Яго, отвори ми! Азъ съмъ.

— Ти ли си? Че кой си ти? — обадила се бабата отвжтре.

— Царьтъ. Отвори ми, стара вещице!

На вратата се показала бабата. Тя била грозна, съ прошарена коса, съ криви зжби и сбръчкано лице.

— И царъ да си, за мене си толкова голѣмъ, колкото и всѣки другъ. Ей сега мога да те превърна на конь и да ти се яхна на гърба. Ще те препусна и ще отида при сестритѣ си, които играятъ хоро хей тамъ, наврѣхъ планината.

— Стига си се хвалила, — казалъ царьтъ, като ѝ подаль нѣколко жълтици.

— Не се хвали пъкъ ти съ паритѣ си! — казала вещицата. — Азъ правя зло, само защото ми е приятно, а не за пари. Нали и ти си дошелъ при мене — за да ти помогна да направишъ нѣкому зло?

— Да, — отвърналъ царьтъ.

— Кажи ми тогава, що искашъ! Да пратя нѣкому болестъ ли? Кажи, кому?

— Не е това, що искамъ отъ тебе. Нѣщо по-важно.

— Да пратя на народа градушка и гладъ ли? И това мога да сторя, стига да поискашъ.

И сега не позна. Нѣщо повече искамъ азъ отъ тебе.

— Значи, ти искашъ да убиешъ нѣкого, а? Отгатнахъ ли най-сетне?

— Да, но не одного, а дванадесетъ души.

Бабата влѣзла въ хижата и вмъкнала вжтре царя.

— Кажи ми сега, кои би желалъ да изчезнатъ.

— Моитѣ дванадесетъ братя. Искамъ — цѣлото царство да стане мое.

— Бива, — рекла вещицата. — Азъ имамъ една страшна отрова, която пазя за много важни случаи. Ще ти я дамъ. Тя ще ти свърши работа.

И тя извадила отъ единъ ковчегъ мѣхурче, пълно съ черна течностъ. Царьтъ оставилъ на ковчега кесията си, пълна съ жълтици. Но бабата се престорила, че я не вижда.

— Не трѣбваше да ми давашъ пари, — казала тя. — Азъ ще си получа наградата отъ другаде. Но и ти ще си получишъ наградата: бжди сигуренъ!

И тя почнала да се смѣе съ дрезгавия си гласъ. Когато излѣзълъ отъ хижата, царьтъ повикалъ слугата, но такъвъ силенъ вѣтъръ се вдигналъ, че гласътъ се не чулъ. Царьтъ трѣбвало да се спре и да почака, докле утихне бурята. Тогава отъ хралупата на едно голѣмо дърво се чулъ гласътъ на слугата:

— Срашна нощъ, господарю! Додето ти бѣше вътре, непрестанно духаше. Като че ли всички дяволи сж се събрали тукъ, на това проклето мѣсто. Да се махаме по-скоро!

И тѣ съ бързи крачки се отдалечили.

Нѣколко деня следъ това царьтъ се престорилъ на тежко боленъ и пратилъ да повикатъ братята му.

— Кажете имъ, — рекалъ, — че умирамъ. Искамъ да сподѣля съ тѣхъ царството си.

Пратеницитѣ отишли, но дълго се не връщали да донесатъ отговоръ.

Единъ день, когато царьтъ седѣлъ въ стаята си, дошли стражитѣ да му кажатъ, че нѣкакви двама пжтници — чужденци го молятъ да ги прибере да се подслонятъ. Той заповѣдалъ да ги изпждятъ, както билъ свикналъ да прави въ такива случаи.

Пжтницитѣ тръгнали да обикалятъ по околнитѣ кжщи, дето живѣели придворнитѣ на царя. Напраздно чукали тѣ по вратитѣ на богатскитѣ кжщи: никой имъ не отварялъ. И придворнитѣ били жестоки, като своя господарь.

Единиятъ пжтникъ рекълъ на другаря си:

— Напраздно ни хвалѣха голѣмото гостоприемство на тая страна. Изглежда, че тукашнитѣ населници сж скжперници и злосърдечни.

— Не се знае, — казалъ другиятъ. — Струва ми се,

че гостоприемство не бива да се търси въ дворцитѣ, а другаде. Виждашъ ли оная хижа хей тамъ, на другия брѣгъ, отвъдъ езерото? Да отидемъ тамъ. Кжщицата изглежда бедна, но може въ нея да живѣятъ хора — по-добри отъ тия богаташи. Да видимъ.

Отишли. Още отъ далече се видѣло, че въ хижата живѣятъ хора, свикнали на редъ и чистота. Около кжщицата растѣли високи липи. Предъ хижата имало градинка съ хубави цвѣтя. Предъ вратата седѣла жена и плетѣла.

Като съгледала пжтницитѣ, че вървятъ право къмъ хижата, тя станала и ги посрещнала. Тѣ били и двамата високи, съ дълги вълнени дрехи, препасани съ вжжени пояси. Носѣли сандали съ дървени подметки, обути на босъ кракъ. Държели дълги закривени тояги. По една торба на рамото — това било всичко, що имали.

Единиятъ пжтникъ рекълъ усмихнато на домакинята: — Може ли, добра жено, да си отпочинемъ у васъ? Горещо е, ние сме уморени, а пжтьтъ ни е доста дълъгъ.

— Заповѣдайте, скжпи гости, — казала жената.

Отъ хижата излѣзълъ домакиньтъ и неговиятъ синъ — да посрещнатъ гоститѣ.

— Драго ще ни бжде, ако останете у насъ презъ тоя день, — казалъ любезно мжжътъ. — Ние не сме богати, но ще ви угостимъ съ каквото е далъ Господъ. Имаме хлѣбъ, медъ и медовина. Днесъ у насъ е семенъ празникъ: момчето ни навършва седемъ години. По тоя случай сме поканили и съседитѣ да ни дойдатъ на гости.

Влизайки въ кжщи, пжтницитѣ казали:

— Миръ и обилие да има въ тая кжща.

И седнали на трапезата. Сложили имъ да се хранятъ. Като похапнали, гоститѣ се заприказвали съ домакина. Единиятъ отъ тѣхъ—по-стариятъ—го запиталъ:

— Искашъ ли да станешъ царъ?

Мжжътъ отвърналъ усмихнато:

— Право да ви кажа, не съмъ никога и мислилъ за такава работа. Но ми се струва, че тя ще да е доста тежка. Па и не е за мене. Де се е чуло и видѣло — орачъ да носи корона?

— Както и да е, ти ще я носишъ единъ день.

— Но какъ ще стане това? Че азъ не съмъ отъ царски родъ. Царе ставатъ ония, които сж отъ царски родъ.

— Стига Богъ да иска, ти ще станешъ царь. Богъ раздава коронитѣ, а не хората. Ти ще станешъ царь — и мнозина отъ твоитѣ потомци ще управляватъ тази голѣма земя следъ тебе.

Домакинътъ навелъ глава. Тия пжтници му се видѣли нѣкакви чудотворци, преоблѣчени на прости странници, и той повѣрвалъ въ думитѣ имъ.

— Ако е рекълъ Богъ, — казалъ той, — да ме направи царь, не ще се противя на волята Му. Но азъ не съмъ за царь. Нищо не разбирамъ отъ царска работа.

Следъ това надошли — по двама, по трима, — съседитѣ, съ женитѣ и децата си. Въ оная земя хижитѣ били разпрѣснати — на далеко една отъ друга. При все това, надошли много хора — три пжти повече, отколкото очаквали домакинитѣ. Храната и пиетието почнали да се привѣршватъ.

Жената извикала мъжа си на страна и му рекла:

— Що да правимъ сега? Сложихъ на трапезата последния хлѣбъ, последната паница съ месо и последното гърне съ медовина. Нищо вече нѣмаме, а хора идватъ. Гладни ли да ги оставимъ? Толкова пжтъ сж били, докле стигнатъ до тукъ.

Чулъ тия думи стариятъ пжтникъ. Станалъ, отишелъ при жената и ѝ казалъ:

— Не се безпокой! Богъ е великъ и всемогщъ. Иди въ избата: тамъ ще намѣришъ всичко, каквото ти трѣбва.

Като отишла въ избата, домакинята се слисала: въ нощвитѣ за хлѣбъ имало толкова прѣсни пити, че мѣсалътъ се билъ вдигналъ чакъ до потона. На масата — върху голѣми тепсии — видѣла наредени голѣми кжсове месо, току що изпечено. И тѣ били цѣла камара. А на пода имало сума гърнета, пълни съ медовина, и голѣми връчви съ медъ. Жената повикала своя мъжъ — да сподѣли съ него радостта си. И двамата, очудени и трогнати отъ благодарностъ, отишли да благодарятъ на своитѣ гости — двамата пжтници. Но — като влѣзли въ стаята — видѣли, че пжтницитѣ не сж тамъ.

Никой ги не билъ забележилъ, кога сж си отишли.  
— Свети хора бѣха тия двамината, — рекълъ мжжътъ.

— Наистина ще да сж били свети мжже, — казала жената.

Всички, които били дошли на гости, се научили за чудото и разказали на домашнитѣ си. Скоро се разнесълъ навредѣ по околността слухътъ за станалото. Почнали да идватъ хора отвсѣкжде — да хапнатъ отъ чуднитѣ хлѣбове и да пийнатъ отъ медовината. Всички хора отъ града и отъ околнитѣ села се изредили. При все това, нито храната намалявала, нито питието. Вземели домакинята десетъ погачи — да ги разчупи на гоститѣ, на тѣхно мѣсто се изведнѣжъ явявали други десетъ. Тѣй ставало и съ меда, и съ месото, и съ медовината.

Всички почнали да шепнатъ:

— Тоя човѣкъ, у когото сме на гости, не е простъ човѣкъ. Той е светия и Богъ го обича. Божието благословение е надъ него и надъ кжщата му.

Всички починали да гледатъ съ голѣма почитъ домакина. За всичко се допитвали до него. Уважавали го повече отъ царъ.

По едно време по пжтя се зачулъ конски тропотъ. Предъ кжщата се спрѣли сума конници.

— Много народъ се е натрупалъ тукъ, — рекли си тѣ единъ на другъ. — Навѣрно има сватба. Хайде да влѣземъ!

На вратата ги посрещналъ единъ отъ многото гости и ги поканилъ.

— Елате, конници! Влѣзте, та се нахранете! Въ тази кжща всѣки е добре дошелъ. За всички има и храна и питие. Чудеса ставатъ тукъ, казвамъ ви: колкото по-вече ядешъ и пиешъ, толкова повече има. Медовината се лѣе, като отъ изворъ. Цѣли тепсии съ печено месо има — крѣхко и тлѣсто. А хлѣбътъ е като козунакъ — колкото и да ядешъ, не можешъ се наяде. Влѣзте, влѣзте!

Конницитѣ влѣзли. Като седнали на трапезата, запитали ги, кои сж и отде идатъ.

— Ние сме пратеници на дванадесетината царе, братя на вашия царъ. Казаха ни да бързаеме, защото ца-

рътъ ви се готвѣлъ да умира. Канѣлъ нашитѣ царе да го споходятъ. Тръгнали сме да му известимъ, че братята му ще му дойдатъ на гости.

Единъ селянинъ се обадилъ :

— Царьтъ билъ боленъ ли, казвате? Не сме чули такава нѣщо, но не е чудно : всичко става.

Другъ рекълъ :

— Може, може. Сума време има, откакъ не сме го виждали да излиза съ колесницата си, нито да тича по ловъ изъ нивята и ливадитѣ.

Трети казалъ :

— Житата сж вече узрѣли, а той не е пратилъ още хора да ни поведатъ на жетва.

Единъ отъ конниците запиталъ :

— Кара ли ви царьтъ да му работите? Че земята не си ли е ваша?

— Не е. Негова е. Всичко е негово. Ние нѣмаме нищо. Съсипва ни отъ работа. И за най-малка грѣшка ни затваря хей въ оная кула, на брѣга на езерото. Тамъ е много страшно.

— Значи, лошъ царь, а? Ще го видимъ. Трѣбва да побързаеме, че нашитѣ господари ще дойдатъ утре. Тѣ вървятъ подиръ насъ съ придворнитѣ си.

И, като се обърнали къмъ домакина, рекли му :

— Благодаримъ ти, братко, за гостоприемството. Дано кжщата ти бжде винаги все тѣй пълна. Дано успѣвашъ въ всичко, което заловишъ. Хайде, сбогомъ. Добре ще е, ако и въ двореца ни посрещнатъ тѣй, както ни посрещнаха тукъ.

Но нѣколцина се обадили съ смѣхъ :

— Недейте се надява! Нашиятъ царь е скжперникъ. Ако си не носите хлѣбъ, отъ гладъ ще умрете.

Когато стигнали въ замъка, пратеницитѣ видѣли, че тамъ ставатъ приготовления за угощението. Ловци носѣли зайци, глигани, диви кози и сърни, убити по заповѣдъ на царя, а селяни — заклани овни и телета. Печелъ се хлѣбъ въ нѣколко пещи. Мѣсѣли се баници. Жени — готвачки варѣли, печели и пържели.

Конниците съобщили, че скоро ще пристигнатъ тѣхнитѣ господари съ своята многобройна свита. Царьтъ заповѣдалъ да имъ кажатъ, че — въпрѣки бо-



лестята си — ще се яви въ пиршеския чертогъ, за да изкаже на своитѣ братя своята почить.

Дошли най-после и царьовитѣ братя. Много придворни вървѣли съ тѣхъ, все богато облѣчени и натруфени. Между царя и братята му имало отдавна свадя за земя и власть. Но, като се научили, че братъ имъ е на смъртно легло, царетѣ решили да се придобратъ съ него: най-после на умиращъ човѣкъ не бива нищо да се отказва.

Тѣ влѣзли въ голѣмия пиршески чертогъ, дето ги поканили. Тѣхнитѣ хора били повикани въ другъ чертогъ, за да пируватъ, заедно съ придворнитѣ на мѣстния парь. Царедворцитѣ скоро забравили своитѣ господари, защото засвирила музиката и слугитѣ почнали да принасятъ ядене и пиене.

Въ голѣмия чертогъ, отреденъ за братята, седѣлъ на разкошно легло царьтъ. Леглото било до самата трапеза — да може домакинътъ да яде и пие, заедно съ своитѣ гости. Край него седѣла на високъ престолъ коварната царица, облѣчена въ най-хубавата си премѣна. Тя била тѣй прелестна, тѣй мила и любезна, че никой не можелъ да се усъмни въ добротата ѝ. Бѣлитѣ ѝ копринени дрехи блещѣли, изпѣстрени съ бисеръ.

— Братя мои, — рекълъ домакинътъ. — Добре сте дошли. Не зная, какъ да ви се отблагодаря за високата честь, що ми направихте, като се съгласихте да дойдете на последното угощение, което уреждамъ. Дано вашата братска обичъ ме придружава по непознатия пѣтъ къмъ оня саѣтъ.

Царетѣ били жалостиви. Не подозиращи нищо зло, тѣ се трогнали отъ тия думи. Нѣкои се дори просълзили.

— Прости ни, — казалъ единъ отъ тѣхъ, — че понѣкога сме били, може би, несправедливи къмъ тебе, братко. Сега виждаме, че сме сбъркали. Нѣма на тоя свѣтъ нищо по-добро отъ братска обичъ.

Другъ отъ братята рекълъ:

— Ние сме синове на три майки, но на единъ баща. Съ това може да се обясни, защо сме се карали понѣкога. Но пѣкъ не бива — братя да живѣятъ постоянно въ свадя. Много ти благодаримъ, че ни свика — да се придобримъ съ тебе.

— Заповѣдайте на трапезата, — казала царицата, която мълчела до тогава. — Седнете — да ядемъ и да приемъ. Всичко зло между васъ трѣбва да бжде за напредъ забравено. Като братя се обичайте и като братя изпратете своя умиращъ братъ.

Тя дала знакъ на слугитѣ да почнатъ да поднасятъ. Ястията били кое отъ кое по-вкусни. Скоро въ чертога се вдигнала весела глѣчка. Почнали да се смѣятъ, да си подхвърлятъ смѣшни закачки. Нѣкои дори наченали да пѣятъ: весело имъ било на душата.

Дълго траяло угощението.

По едно време царьтъ } направилъ знакъ, че иска да говори.

Всички млѣкнали.

А той казалъ съ сподавенъ гласъ, както говори ослабналъ отъ болестъ човѣкъ:

— Братя; нека въ името на братската обичъ, която ни е събрала, пийнемъ отъ стогодишната медовина. Вие знаете, че нашиятъ баща ми е оставилъ въ избата на тоя замѣкъ нѣколко бѣчи съ медовина, напълнени още отъ неговия баща. Виното е старо. То е сладко и силно. То може да ни опие, но за това пѣкъ ще развърже езицитѣ ни и всѣки отъ насъ ще каже, що му е на сърдцето. Виночерпецо, вземи голѣмата златна чаша и я напълни до горе!

Приближилъ се сжщиятъ слуга, който придружавалъ царя до хижата на вещицата. Той вдигналъ една голѣма стомна и почналъ да налива медовина въ широката златна чаша. Виното било тъмно-червено и гжсто. Пѣнѣло се.

Царьтъ вдигналъ чашата и я доближилъ до устнитѣ си. Всички го видѣли, че пие съ удоволствие. Никой се не почудилъ, че той пие бавно: нали е боленъ и ржката му трепери?

Когато царьтъ предалъ чашата на съседа си, тя била до половина праздна. Всжщность, слугата я билъ налѣлъ само до половината, а царьтъ се престорилъ, че пие. Въ медовината била излѣна отровата, която била приготвена отъ вещицата.

Чашата обиколила всички. Отъ време на време слугата я допѣлвалъ отъ стомната, дето имало медовина съ отрова. Когато всички пийнали — и пийнали по

много, завъртѣли имъ се главнтѣ. Станало имъ много весело. Приискало имъ се да пѣятъ. Отворили си устата, но отъ гърлата имъ не излѣзълъ никакъвъ звукъ. Всички се били сковали, като трупове. Седѣли и не можели да се помръднатъ. Гледали се единъ друго и не можели да се познаятъ. Лицата имъ били посинѣли. И ето, че — единъ по единъ — тѣ почнали да падатъ: кой — на трапезата, кой — подъ нея. Никой не успѣлъ да издаде звукъ.

Въ чертога царѣло смъртно мълчание. Никой не смѣлъ да се помръдне. Слугитѣ, поразени отъ ужасъ, стоели като вкаменени. А отъ чертога, дето пирували придворнитѣ, се носѣли весели викове, смѣхъ и пѣсни. Чували се и отдалеченитѣ звукове на музиката.

Царьтъ станалъ.

— Никой да не влиза тукъ! — заповѣдалъ той. —  
Заклучете всички врати!

Заповѣдта била изпълнена.

— Сега отворете вратитѣ, които водятъ къмъ езерото!

Отворили ги.

— Изнесете тия трупове и ги хвърлете въ водата!

Слугитѣ изпълнили и тая заповѣдъ, па излѣзли.

Въ стаята останали само царьтъ и жена му. Тѣ се спогледнали, безъ да си кажатъ дума. Най-сетне онова, що били намислили, станало. Но защо не сж весели? Защо сърдцата имъ тежатъ въ гърдитѣ, като камъни? Не е ли вече тѣхна голѣмата земя, обширната земя, безкрайната земя?

Тѣ мълчатъ и се гледатъ. Времето минава бавно, много бавно минава то. Смолата пращи въ факлитѣ. Маслото треци въ малкитѣ глинени свѣтилници, като че ли нѣкоя невидима ржка му долива вода.

Нѣма ли да се върнатъ най-сетне слугитѣ?

Царьтъ извиква.

Никой му се не обажда.

Извиква втори пжтъ: страхъ го е да бжде на саме съ тая жена, която го е подучила да изтрови братята си.

Но и тоя пжтъ не идва никой.

Царьтъ пада на леглото: зле му е, свѣтъ му се вие, тежко му е на сърдцето.

Но ето, че се зачуватъ бързи, изплашени стжпки.



Влиза вѣрниятъ слуга — оня, който е поднесълъ на царетѣ отровната медовина. Лицето му е сгърчено отъ ужасъ.

— Бѣгай, господарю! Бѣгай и ти, царице! Народътъ се е разбунтувалъ. Изплашенитѣ слуги сж му разказали всичко. Идатъ, идатъ — тѣ сж мнозина. Тѣ сж хиляди. Искатъ да ви накажатъ. Искатъ да ви убиятъ. Искатъ да изгорятъ замъка. Бѣгайте! Азъ ще заключа следъ васъ. Ще скрия диритѣ ви. Ще залъжа народа, докле избѣгате.

Царьтъ се разтреперва, сякашъ е трескавъ.

— Кжде да бѣгамъ? — вика той изплашено.

— Въ гората, — казва царицата. — При вещицата!

— Не, не, — виква слугата. — Замъкътъ е въ обсада. Той е заобиколенъ отъ редъ. Може да се избѣгне само къмъ езерото.

— Тогава въ кулата, — казва царьтъ. — По-скоро въ кулата! Тамъ нѣма да ни намѣри никой.

И той повлича жена си къмъ яза, който води за кулата.

Въ това време чертогътъ се изпълва съ хора. Едни носятъ мечове, други — вили, трети — сърпове, четвърти — кжси копия. Напраздно слугата се опитва да имъ прегради пжтя къмъ вратата, водеща за кулата.

Тълпата гълчи, вика, реве, крѣщи.

Тя нахлува презъ вратата, по следитѣ на избѣгалитѣ. Но вѣнъ е тъмно. Награбватъ факли. Вижда се язътъ, що съединява тераситѣ на замъка съ кулата. Бѣлѣ се булото на царицата, която царьтъ мъкне къмъ тежката врата на кулата.

Хората се затичватъ подиръ тѣхъ, но вратата се заключва. Тая врата е желѣзна: мжно се разбива.

Тълпата се спира.

— Избѣгаха проклетницитѣ! — крѣщи единъ.

— Да разбиемъ вратата! — реве другъ.

Но единъ бѣлобродъ воинъ казва спокойно:

— Нѣма защо. Стойте! Ще заградимъ кулата отвсѣкжде. Ще ги пазимъ да не избѣгатъ.

— Тѣ тамъ и ще си умратъ, — добавя другъ.

Тѣй ще бжде най-добре. Всички насѣдватъ на брѣга на езерото. Запалватъ огньове. Почватъ да си приказватъ тихо. Тѣй минава нощта.

На съзоряване всички виждатъ, че по яза пълзятъ къмъ кулата мишки и плъхове. Тѣ сж съ хиляди: не можешъ ги преброи. Сиви, едри, гладни. Единъ паякъ ги води: малко паяче — сжщото паяче, което е подслушало преди време разговора на царя и царицата.

Мишкитѣ и плъховетѣ вървятъ. Би рекълъ човѣкъ, че жива лава се лѣе къмъ кулата. Тѣ се не свършватъ. Едни навлизатъ въ кулата презъ дупкитѣ на стенитѣ, а други вървятъ подиръ тѣхъ — все по-многобройни и по-бързи.

Хората си търкатъ очитѣ: на яве ли е това, или е на сѣне? Отде сж се взели толкова мишки и плъхове?

Стариятъ воинъ казва:

— Това ще бжде наказанието на царя и царицата. Самъ Богъ праща мишкитѣ и плъховетѣ.

Три деня тълпата пазила вратата на кулата. Когато най-сетне разбили голѣмата врата и влѣзли, хората не намѣрили и следа отъ царя и царицата.

— Мишкитѣ и плъховетѣ сж ги изели, — рекълъ стариятъ воинъ.

Сжщия день народътъ се събралъ да си избере царь. Не билъ избранъ никой отъ царедворцитѣ, защото тѣ всички били жестоки, като своя господарь. Не билъ избранъ и никой отъ князетѣ — сродници на царицата.

Народътъ избралъ оня домакинъ, който билъ прибралъ двамата тайнствени пѣтници и въ чиято хижка било станало чудото.

Скромниятъ човѣчець не знаелъ нищо. Той не билъ съ бунтовницитѣ. Намѣрили го и му казали, че е избранъ за царь. Той се съпротивилъ отначало: отказалъ. Но после му дошли на умъ думитѣ на двамата странници и се съгласилъ.

Когато му казали, че ще пратятъ хора — да го отведатъ съ тържество въ замъка, той рекълъ на народа:

— Не ще да раздавамъ правосъдие въ оня замъкъ, дето стана най-голѣмото престѣпление. Ще съградя замъкъ тукъ, около хижата, дето ми дойдоха на гости светитѣ мжже. Нека оня проклетъ дворець стърчи, до дето го разрушатъ вѣтроветѣ, ледътъ и дъждоветѣ.

Тъй и станало. Разкошенъ дворецъ се издигналъ около скромната хижа, дето ястието и питието продължавали да се умножаватъ, за да има за всички гладни и жадни.

А старата кула, която народътъ нарекълъ „Кулата съ мишки“, стърчела още дълго край езерото. Водата навлѣкла пѣсъкъ около нея. Дървета порасли — високи и клонести. Цѣла гора се издигнала следъ времето тамъ. Дървесата заграждали отвсѣкжде кулата.

Хората не отивали на това проклето мѣсто, дето царътъ билъ отровилъ братята си.

Единъ день паднала гърмотевица и срутила „Кулата съ мишки“.

## Скръбъта и радостъта

(полска приказка)

Едно време нѣмало ни царе, ни князе, ни боляри, ни господари. Нѣмало ни роби, ни слуги, ни работници. Хората си били просто хора и никой не казвалъ никому: „Господарю“ или „Господине“.

Защото въ онова време всички имали само една господарка — Скръбъта. Тя била царица на свѣта. Отъ нея зависѣло всичко. Нищо не ставало безъ нейна воля и разпоредба.

Хората я знаели, но я не виждали. Невидима ходѣла царицата Скръбъ по земята и всичко се прекланяло предъ жезъла ѝ, както класоветѣ по нивята се прекланятъ предъ бурята.

Но нивя, разбира се, тогава нѣмало още. Нѣмало и градини. Необработената земя била покрита съ гжсти гори — страшни, вѣковни, — а тукъ-таме между тѣхъ имало дълбоки блата.

Дървесата раждали безвкусни плодове. По полянкитѣ въ горитѣ цвѣтѣли полски цвѣта — зелени, безъ миризма. А по блатата и покрай рѣкитѣ имало водни рози; бѣлитѣ имъ цвѣтове се люлѣбели навърхъ гвѣкавитѣ стѣбла, сякашъ треперятъ отъ страхъ.

Живия, богинята на живота, имала хубава дъщеря, на име Сватава. Момата била много любопитна. Тя по цѣли дни обикаляла земята — да гледа, кжде що има. Но никжде не намѣрила нищо любопитно. Веднѣжъ видѣла бѣлитѣ вѣнчета на воднитѣ рози и се спрѣла да ги погледа. Харесали ѝ се. Гледала ги дълго. Но не смѣла да си откъсне.

Отишла Сватава при майка си, па ѝ казала:

— Мамо, иска ми се да си имамъ отъ ония цвѣта съ бѣли чашки, що растатъ въ водата.

А Живия ѝ отвърнала:

— Дъще Сватаво, чудя ти се на ума. Не знамъ, каква хубостъ намирашъ въ тия прости цвѣтя — безъ миризма и безъ цвѣтъ. Бѣлиятъ цвѣтъ цвѣтъ ли е? Тѣ миришатъ на блатна вода.

— Нищо отъ това, — отвърнала момата. — Искан ми се да си имамъ отъ тѣхъ. Тѣ сж най-хубавото, що има на земята.

— Не бива да ги кжсашъ, — рекла Живия. — Тѣ сж опасни. Коренътъ, отъ който сж израсли тѣхнитѣ стѣбла, смуче сокъ отъ царството на богинята на Смъртъта, която е моя неприятелка. Съ нея ние сме скарани отдавна. Пази се отъ тѣзи цвѣтя, дъще моя!

И тя забранила на Сватава да слиза вече на земята — да не би нѣкакъ да я грабне богината на Смъртъта.

Минали дни. Момата тжгувала. Не ѝ се стоело вече на небето. Единъ день казала отново на майка си:

— Мила мамо, иска ми се да слѣза на земята. Искан ми се да видя едритѣ бѣли цвѣтя и да ги погаля.

— Не бива, дъще, и да си мислишъ такова нѣщо. Земята е мѣсто за изгнание. Тамъ е царството на Скрѣбъта. Що ще правишъ тамъ ти, която си дъщеря на богиня? Не си ли видѣла тия нещастни сжщества, които се наричатъ хора? Тѣ гладуватъ, жадуватъ, боледуватъ и умиратъ. Животъ ли е това? Хиляди опасности ги заплашватъ постоянно. Горски звѣрове ги нападатъ и разкжсватъ; хората се давятъ въ блатата и рѣкитѣ, дъждъ ги вали, слънце ги пече, студъ ги мори, рѣкитѣ наводняватъ селищата имъ и отвличатъ кжщитѣ имъ. Отъ малко нѣщо се разболяватъ и умиратъ. Не ти трѣбва, дъще Сватаво, да отивашъ при тѣхъ. Тиси дъщеря на Слънцето и на Живия; що ще правишъ на земята, кждето дори и денемъ не е много свѣтло? Я си стой тука!

Сватава слушала тия думи съ голѣмо внимание. Тя гледала отъ небето живота на хората. И колкото повече го гледала, толкова по-тежко ѝ ставало. Сърдцето ѝ се свивало отъ болка. Отъ очитѣ ѝ прокапали сълзи. Тѣ били първитѣ сълзи, които капнали на земята.

И хората усѣтили, че нѣкакво нѣжно крило ги милва. Станало имъ приятно.

А Сватава казала на майка си:

— Мамо, ти карашъ тревата да расте и цвѣтятя — да цвѣтятъ. Напролѣтъ обсипвашъ клонитѣ на дър-



весата съ зеленина. Голѣма е твоята сила. Какъ не ти е дошло на умъ да помогнешъ на тия несчастни хора? Простриси къмъ тѣхъ ржката: нека ония, които получаватъ отъ тебе животъ, да получатъ и малко щастие. Нали ще бжде хубаво? Много хубаво ще бжде, мамичко.

На Живия станало много неприятно, че дъщеря ѝ я укорила за жестокосърдечието ѝ. Тя се ядосала.

— Ти не знаешъ, що приказвашъ, — рекла. — Незаслужено си се родила отъ богъ и богиня. По бузитѣ ти виждамъ сълзи, а въ сърдцето ти — състрадание. Силата на боговетѣ е въ безгрижието, а славата имъ се длъжи на спокойствието. Ти не си за тукъ. Върви на земята и се грижи за хората, щомъ ти сж толкова мили. Но знай, че—слѣзнешъ ли тамъ — и ти ще станешъ човѣкъ. И ти ще страдашъ, както хората. И ти ще умрешъ, както умиратъ тѣ.

Като я изгонили отъ небето, Сватава се намѣрила край блатото, дето растѣли воднитѣ рози.

Тя погалила цвѣтята и рекла:

— Отъ сега нататкъ вие ще бждете мои, хубави таинствени цвѣтя. Азъ ще ви галя, колкото си искамъ. Никой не ще ми забранява.

Почнало да се разсъмва. Мъглата начнала да се издига. Парцали отъ нея се лепѣли по върбитѣ и по трѣстикитѣ. Птицитѣ не смѣели да издадатъ гласъ. Надъ земята царувало скръбното мълчание на есенна зарань.

Тая скръбъ навлѣзла и въ душата на Сватава. Момата, за да се утеши, решила да си откъсне една водна роза. Навела се надъ блатото. Раздвижени отъ играта на вълнитѣ, воднитѣ рози почнали да бѣгатъ отъ нея, като че ли нѣкоя невидима ржка ги гони. Момата си прострѣла ржката — да хване едно цвѣте. Още малко — и ще го улови.

Но ето, че—щомъ хванала водната роза и потеглила стѣблото, за да го откъсне, — нѣкаква тайнствена сила я тласнала въ водата и тя почнала да потѣва. Блатнитѣ води се склопили надъ нея и момата изчезнала на дъното. Блатото се успокоило отново, само че цвѣтята били съ едно по-малко.

Когато мъглата се разсѣяла, Живия се навела отъ небето — да види, кжде е дъщеря ѝ и що прави. Тя

видѣла хората, че се тръшкатъ на леглата си, безпокоени отъ неприятни сънища. Видѣла и животнитѣ, че се пробуждатъ. И птицитѣ — че сеготвятъ да запѣятъ. И рибитѣ — че почватъ да плуватъ оживено, за да си търсятъ храна.

Но дъщеря си не видѣла никжде.

Тогава богинята разбрала, че и тя има сърдце, което може да страда. Станало ѝ много тежко, че е прокудила дъщеря си. А въ сжщото време ѝ станало срамно, че може да изпитва скръбъ.

Но тя забравила срама. Слѣзла на земята и почнала да я кръстосва по всички посоки и да вика дъщеря си. Викала я тя силно, колкото ѝ гласъ държи. А, тъй като богинитѣ иматъ силенъ гласъ, виковетѣ на Живия прокѣнтѣли по земята, като гърмотевици. Всички хора наскачали, стреснати отъ тая неочаквана буря. И още повече се изплашили, като не видѣли ни въ-търъ, ни свѣтковици.

До тоя день богинята се не била приближавала до хората. Доста ѝ се виждало, че имъ дава свѣтлина и че сѣе по земята животъ, както се падне, на слуки. Като се скитала дълго да търси дъщеря си, която била изпждила въ своя гнѣвъ, Живия разбрала, що е скръбъ и страдание. Тя престанала да презира хората затова, че се мжчатъ. Дори решила да имъ се притече на помощъ, следъ като намѣри дъщеря си.

Дълго ходила богинята да дири Сватава.

На небето нѣмало кой да я замѣсти, та настжпили голѣми безредици. Като нѣмало кой да урежда годишнитѣ времена, есенъта станала много дъждовита, зимата — прекалено студена и дълга, а лѣтото — извънредно горещо. Тревата изгорѣла. И хора и животни страдали, умирали.

Но богинята имъ не обръщала внимание, макаръ че била решила да имъ помага за напредъ. Тя имала въ ума си само една грижа — да намѣри дъщеря си. Но, макаръ че обходила много пжти цѣлата земя, не успѣла да види никжде следитѣ ѝ.

— Трѣбва да я потърся пѣдземи, — си казала тя.

И Живия отишла въ една гжста гора. Върѣдъ гората се издигала една много висока скала, а въ нея имало пещера. Никой не билъ отивалъ тамъ: нито въ

гората билъ влизалъ, нито — въ пещерата. Приближила се богинята до входа на пещерата, но видѣла, че е затворенъ съ огромна плоча — толкова тежка, че и хиляда души не биха могли да я отмѣстятъ.

— Дъщеря ми ще да е тамъ, въ пещерата, — казала Живия, — но кой ще ми помогне да отваля плочата? Моитѣ сили не стигатъ за такава работа. Трѣбва да повикамъ Гърмотевицата — тя ще ми помогне.

Дошла Гърмотевицата. Когато счупила канарата, отворилъ се дълбокъ подземенъ проходъ, който водѣлъ надалечъ. Богинята влѣзла. Заобиколилъ я дълбокъ мракъ. Но тя се не спрѣла. Дълго вървѣла, докле стигне до една кристална стена. Врата се не виждала. Живия трѣбвало да се спре.

Презъ прозрачната стена тя видѣла дъщеря си, че седи на златенъ престолъ, всрѣдъ голѣмъ чертогъ. Стълбове отъ рубинъ поддържали високия потонъ, цѣлъ отъ едри алмази. По стенитѣ на чертога имало голѣми украшения отъ сапфири, смарагди и топази, които изпущали искри. Въ една мраморна чаша, пълна съ сребриста вода, се люшкала водна роза.

Сватава седѣла на престола и си играела съ бисери и скъпоценни камъни, които вадѣла отъ една седефна мида: ту ги подхвърляла нагоре, ту ги изсипвала между прѣститѣ си.

— Сватаво! — извикала майката радостно. — Сватаво! Отвори ми, дъще! Дойдохъ да те видя. Кжде се изгуби?

Момата се обърнала. Живия не видѣла на лицето ѝ ни знакъ на радостъ, ни — на изненада. Сватава станала, отворила на майка си и я ввела въ чертога.

— Какъ си, скъпа дъще, Сватаво? Щастлива ли си поне? Забрави ли ме вече? Какъ се озова тукъ?

Момата отговорила бавно и спокойно:

— Богинята на Смъртъта ме хвана, когато си бѣхъ прострѣла ржката да откъсна ей оная водна роза. Тя ме доведе тукъ, да ѝ бжда дружка. Тя ме и научи на спокойствие и безгрижностъ, които сж сила и слава на боговетѣ, както казваше ти.

— Ела си съ мене, скъпа дъще! Върни се на небето! Какъ можешъ ти, дете на Свѣтлината, да живѣшъ въ тоя дълбокъ мракъ? Не е за тебе тукъ. Ела

да те изведе на земята, къмъ която те теглѣше сърдцето ти. Ела на небето, при свѣтлитѣ облаци, дето си играеше весело съ въздушнитѣ духове.

— Не ща, мамо, — отвърнала Сватава, все така безгрижно. — Не ми се отива. И тукъ ми е добре. Азъ се научихъ вече да забравямъ гнѣва на боговетѣ и въздишкитѣ на хората. Не ме ли виждашъ, колко съмъ спокойна и безгрижна? Сжщо — както ми казваше ти.

Дълго убеждавала Живия дъщеря си да тръгне съ нея, но Сватава се не съгласила. Накрай богинята, като разбрала, че си е сама виновна, напуснала чертога. Дъщеря ѝ я гледала, както се гледа чужда жена. Така ѝ и говорѣла. За да забрави и скръбъта и позора си, Живия се върнала на земята и почнала да се грижи за хората.

Тя ги научила да оратъ, сѣятъ и женатъ, да садятъ зеленчукъ и плодни дървета, да отглеждатъ цвѣтя. Научила ѝ да си стъкватъ огънь, да си правятъ кола, да присаждатъ дърветата. На женитѣ казала, какъ се преде ленъ, конопъ и вълна, и какъ се тъкатъ платове за дрехи, постелки и покривки. Като научили това, богинята ги накарала да топятъ руда, за да си правятъ отъ медъ и желѣзо разни полезни предмети. После ги научила да коватъ сребро и злато, та да правятъ накити и украшения.

Хората били благодарни на богинята. Тѣ почнали да ѝ правятъ изваяния отъ камъкъ и дърво. На тия изваяния я изобразявали съ вѣнецъ отъ класове на главата и съ ябълка въ ржка.

Като свършила всичко това, Живия се върнала на небето. Тя почнала отново да се грижи за годишнитѣ времена, защото обичала хората и ѝ било мило за тѣхъ: не ѝ се искало да страдатъ. Всѣка вечеръ имала тя навикъ да се навежда надъ земята, за да чуе шума на човѣшкия животъ, който стигалъ до нея, като далеченъ екъ. Но този екъ ѝ билъ милъ.

А отпосле свикнала все по-често и по-често да се вслушва въ земната глъчка. Когато нѣкой орачъ запѣе, впрегналъ воловетѣ, богинята, като чуе неговата весела пѣсенъ, си казвала доволна:

— Азъ победихъ Скръбъта.

Но Скръбъта, сестра на богинята на Смъртта, се обаждала тутакси нѣкъде изъ мрачинитѣ:

— Много се лъжешъ, проклета Живио! Никакъ не си ме победила. Каквото и да прави човѣкътъ, колкото и да се преструва на веселъ, все ще ме срещне поне десетина пѣти презъ деня. Азъ съмъ все още царица на земята.

И наистина, човѣкътъ билъ тогава не напълно щастливъ. Но ето, че единъ день Сватава почувствувала, че ѝ е досадно въ подземния дворецъ на Смъртта. Решила да излѣзе на земята.

Излѣзла и тръгнала между хората. Ако орачътъ се умори отъ работа и каже: „Проклета работа! Съсипахъ се!“ — тя ще си сложи ржката на рамото му и ще му каже съ своя сладъкъ гласъ:

— Ободри се, братко! Почини си, но не роптай! Не знаешъ ли, че — като посѣешъ нивата — ще нахранишъ съ плода ѝ своитѣ деца, които биха умрѣли инакъ отъ гладъ? Не е проклета твоята работа: благословена е. Бжди щастливъ!

И орачътъ си спомня за дребнитѣ деца, които е оставилъ въ кѣщи. На душата му става свѣтло и приятно: той не е вече уморенъ, той е щастливъ.

Тѣй Сватава утешавала и градинаря, и тъкачката, и ковача, и цвѣтарката, и грънчаря, и домакинята. И малкото дете, което си учи уроцитѣ, но му се струватъ мжчни. И стареца, който лежи боленъ. И жената, чиито съпругъ е умрѣлъ.

Всички утешавала тя. На всѣкиго намирала да каже по една добра дума, погалвала го по челото — и на човѣка олеквало.

Тѣй Сватава и майка ѝ дали на хората Надеждата, а — заедно съ нея — и Щастието.

## Млѣчна турта

(полска приказка)

Имало единъ старецъ и една баба. Веднѣжъ старецътъ казалъ :

— Бабо, изпечи млѣчна турта.

— Отъ що да я омѣся? — запитала бабата. — Брашно нѣмаме.

— Чудна си и ти, бабо! Нощвитѣ остържи, брашнения човалъ изтърси — ще съберешъ малко брашнѣнце.

Взела бабата остружката, остъргала нощвитѣ, изтърсила добре брашнения човалъ и събрала две-три шепи брашно. Замѣсила го съ каймакъ, намазала туртата съ масло и я сложила въ пещьта да се опече. После я извадила и турнала на прозореца да истине.

Туртата полежала, що полежала, па отведнѣжъ се търкулнала — отъ прозореца на пода, отъ стаята къмъ вратата, после къмъ пруста, отъ тамъ прескочила прага, озовала се на двора, отъ двора къмъ вратата, сетне на пѣтя — и тѣй нататъкъ, все по-далечъ и по-далечъ.

Търкаляла се туртата по пѣтя и ето, че срѣща единъ заекъ.

— Ще те изямъ, турто! — казалъ заекътъ.

— Не ме изяждай, зайко, пѣсенчица ще ти изпѣя, — рекла туртата и запѣла: — По нощви съмъ стъргана, отъ човалъ събирана, съ каймакъ замѣсена, съ масло намазана, въ пещьта опечена, на прозорець сложена, отъ дѣда избѣгахъ, отъ баба се скрихъ, но отъ тебе, зайко, мжчно ще се отърва.

Заекътъ се заслушалъ въ пѣсенята, а туртата — като свършила — търкулнала се отново, тоя пѣть толкова силно и бързо, че заекътъ я и не видѣлъ, кжде е отишла.

Търкаляла се, търкаляла, срещналъ я единъ вълкъ.

— Стой, турто, да те изямъ!

— Недей ме изяжда, сиви вълчо, пѣсенчица ще ти изпѣя.

И почнала :

— По нощви съмъ стъргана, отъ човалъ изтръсвана, съ каймакъ замѣсена, съ масло намазана, въ пещъта опечена, на прозорець сложена, отъ дѣда избѣгахъ, отъ баба се скрихъ, отъ зайка побѣгнахъ, но отъ тебе, вълчо, мжно ще се отърва.

Вълкътъ зѣпалъ и слушалъ пѣсенъта на туртата. Като свършила, тя се търкулила отново и се изгубила.

Търкаляла се, що се търкаляла, срещнала я една мечка.

— Накжде, турто? Стой, ще те изямъ!

— Мене ли ще изедешъ, бабо Мецо? Я чуй, каква пѣсенъ ще ти изпѣя!

И запѣла туртата отново :

— По нощви съмъ стъргана, съ каймакъ замѣсена, съ масло намазана, въ пещъта опечена, на прозорець сложена, отъ дѣда избѣгахъ, отъ баба утекохъ, отъ зайка побѣгнахъ, отъ вълча се отървахъ, само отъ тебе, мецо, мжно ще се спася.

Тѣй рекла тя, па като се търкулнала отново — мечката я не видѣла, кжде се е дѣнала.

Търкаляла се туртата по пжтища, поляни, гори и планини. Срещнала я една лисица.

— Добра среща, турто! Каква си хубавка, каква си сладичка!

А туртата отвърнала :

— Не съмъ само хубава и сладка, но съмъ и гласовита. Чуй да ти изпѣя една пѣсенчица!

И запѣла :

— По нощви съмъ стъргана, отъ човалъ изтръсвана, съ каймакъ замѣсена, съ масло намазана, въ пещъта опечена, на прозорець сложена, отъ дѣда избѣгахъ, отъ баба утекохъ, отъ зайка побѣгнахъ, отъ вълка се отървахъ, отъ меца изщукнахъ и отъ тебе, Кумо Лисо, ще избѣгамъ.

Но лисицата била по-хитра отъ другитѣ. Тя рекла :

— Колко хубава пѣсенчица, наистина! Само едно ми е жалъ, турто-туртичке: не можахъ добре да я чуя. Нали съмъ стара, не дочувамъ вече. Я ми седни, моля ти се, на моцуната, па я изпѣй още веднѣжъ, но по-силно!

Туртата се подгордѣла отъ тия хвалби. Качила се

на лисината муцуна и изпѣла още веднѣжъ своята пѣсень.

— Чудесна пѣсень! — рекла лисицата. — Като я слушамъ, на душата ми става много драго. Всички грижи забравямъ. Та ти си била голѣма пѣвица, турто-туртичке! Моля ти се, седни ми, миличка, на езика, па изпѣй още веднѣжъ пѣсенята — да я чуя по-добре. Искан ми се на изусть да я науча.

Туртата се забравила отъ радость. Седнала на езика на Кума Лиса и запѣла:

— По нощви съмъ...

Тѣкмо изпѣла това и лисицата — хамъ! — стиснала туртата съ жбитѣ си и я изяла.



# Какъ пѣтльо се задавилъ.

(хърватска приказка)

Единъ пѣтль и една кокошка отишли на попото гумно да кълватъ жито. Видѣлъ пѣтльтъ едно бобово зърно и го лапналъ. Но то излѣзло много едро: ха да го глѣтне, ха да го глѣтне, — задавилъ се. Падналъ на земята — лежи и не мърда.

Викнала кокошката да плаче:

— Охъ, попе, и ти, попадийо, мой Пѣтльо умрѣ. Четете му молитви — дано се съживи.

Но попѣтъ билъ на кръщенка, а попадията — на сватба. Никой не чулъ кокошката и не прочелъ молитва за Пѣтля.

— Вода ми трѣбва, за да го свѣстя, — си рекла кокошката и отишла при рѣката.

— Моля ти се, рѣкичке, дай ми водица — да свѣстя Пѣтля, че лапна бобово зърно и се задави.

— Иди при липата, па ѝ поискай да ти даде листецъ. Тогава ще ти дамъ вода.

Тича кокошката — право при липата. А липата се разцѣвнала — гледа на широко и се смѣе.

— Моля ти се, мила липичке, дай ми единъ листецъ — да го занеса на рѣката, та да ми даде водица, за да свѣстя Пѣтля. Задави се — клетиятъ — съ бобово зърно: лежи и не мърда; ни чува, ни вижда.

— Отиди при момата, па ѝ поискай да ти даде свилена нишка. Когато ми я донесешъ, ще ти дамъ листецъ.

Затичала се кокошката да дири момата. Намѣрила я, че седи на брѣга и везе ржавъ съ свилени жички.

— Моля ти се, момне, дай ми една нишка, само една. Иска я липата, за да ми даде листецъ, да го отнеса на рѣката, а тя да ми даде вода, че да свѣстя Пѣтля. Примрѣлъ е горкиятъ — не мърда, не шава. Бобово зърно лапна, та се задави.

Добре, — казала момата, — ще ти дамъ, но иди ми донеси млѣко.

— Отде да го взема, момне?

— Поискай отъ кравата.

Тръгнала кокошката да иска отъ кравата млѣко. Намѣрила я, че лежи на поляната, яде си тревица, гледа нагоре-надолу и за нищо не дава петъ пари.

— Моля ти се, хубава кравичке, дай ми малко млѣчице. Трѣбва на момата, за да ми даде свилена жичка, та да я отнеса на липата, за да ми даде листецъ; листеца ще дамъ на рѣкчката, а тя ще ми даде въ замѣна водица — да свѣстя Пѣтля, че е примрѣлъ. Съ бобово зърно се задави — лежи и се не помрѣдва.

Кравата рекла:

— Омрѣзна ми да ямъ трева. Иди при косачитѣ, та имъ поискай малко сѣнце. Тогава ще ти дамъ млѣчице.

Затекла се кокошката къмъ косачитѣ. Тѣ пладнували на сѣнка, подъ една круша.

— Косачи, косачи! Дайте ми сѣнце, да го занеса на кравата; тя ще ми даде млѣчице, да го отнеса на момата; тя пъкъ ще ми даде свилена жичка, да я занеса на липата, липата ще ми даде листецъ, да го дамъ на рѣкчката; тя ще ми сипне водица, за да свѣстя Пѣтля. Той се задави съ бобово зърно: лежи и не шава; ни вижда, ни чува.

— Отиди при ковача и го помоли да ти изкове коса, — рекли косачитѣ. — Като я донесешъ, ще ти накосимъ сѣно.

Затичала се кокошката къмъ село, та право при ковача.

— Мили ковачо, братъ да ми си. Моля ти се, изкови ми коса, да я занеса на косачитѣ, та да ми дадатъ сѣнце; ще го отнеса на кравичката, да ми даде млѣкце; него ще дамъ на момата, а тя ще ми даде свилена нишка; като я занеса на липата, ще взема отъ нея листецъ — да го дамъ на рѣката, а тя да ми даде водица, за да свѣстя Пѣтля. Лежи — бедниятъ — и се не помрѣдва. Изтегналъ се е, та е станалъ два пжти по-дългъ, отколкото бѣше. Да го видишъ, ще ти дожалѣе.

— Добре, — казалъ ковачътъ. — Иди при вжглищаритѣ и имъ поискай дървени вжглища. Тогава ще ти изкова коса, да я отнесешъ на косачитѣ.

Отишла кокошката при вжглищаритѣ въ гората. Тѣ лежели безъ работа.

— Моля ви се, вжглищари, дайте ми малко вжглища, да ги отнеса на ковача. Той ще ми изкове коса, а азъ ще я дамъ на косачитѣ — да ми накосятъ сѣно. Сѣното ще занеса на кравата, да ми даде млѣчице. Млѣкото ще дамъ на момата, да ми даде за него копринена жичка. Жичката ще отнеса на липата, да ми даде листецъ. Листеца ще дамъ на рѣката, а тя ще сипе водица, да свѣстя Пѣтля, че — както е примрѣлъ — страхъ ме е да си не остане все тѣй. Лежи и не шава; ни вижда ни чува.

— Да ти дадемъ, кокошцице, — рекли вжглищаритѣ, — но най-напредъ ни донеси дърва, за да направимъ отъ тѣхъ вжглища. Иди при дърваря — той ще ти даде.

Намѣрила кокошката дърваря. Той сѣчелъ въ гората дърва.

— Моля ти се, дърварю, дай ми малко дървца, да ги занеса на вжглищаритѣ, за да ми дадатъ вжглища. Вжглищата ще дамъ на ковача да ми изкове коса, та косачитѣ да окосятъ съ нея сѣно, че да го отнеса на кравата. Тя ще ми даде млѣко, да го дамъ на момата, за да ми даде копринена нишка. Като я занеса на липата, отъ нея ще взема листецъ, за да го дамъ на рѣката, а тя ще ми даде водица — да свѣстя Пѣтля. Той се задави отъ бобово зърно и лежи примрѣлъ. Страхъ ме е, че едва ли ще мога да го съживя.

Дърварьтъ се прозѣвналъ, па рекълъ;

— Знаешъ ли, що ще ти кажа? Я иди ми намѣри една ремѣчка, че ми се е развързалъ царвула — да го стегна. Тогава ще ти дамъ дърва.

Върнала се кокошката въ селото. Почнала да рови отъ сметице на сметице. Ровила три дни и три нощи и най-сетне изровила една ремѣчка отъ царвулъ. Отнесла я на дърваря. Той си вързалъ царвула и далъ на кокошката дърва. Занесла ги тя на вжглищаритѣ, а тѣ направили отъ тѣхъ вжглища и ѝ ги дали. Взела вжглищата и ги отнесла на ковача. Той ги турилъ на огнището, раздухалъ го и изковалъ коса. Нарамила я кокошката и — право при косачитѣ. Дала имъ косата. Тѣ накосили единъ купъ сѣно, тя го дигнала и занесла на кравата. Изела кравата сѣното и дала на кокошката да си измѣлзе млѣко отъ вимето ѝ. Кокошката отнесла

млѣкото на момата. Тя го изпила и отъ благодарность подарила на кокошката свилена жичка. Побързала кокошката да занесе жичката на липата. Липата я взела и я вързала на върха си, на най-хубавия цвѣтъ. Въ замѣна на нея дала на кокошката листецъ. Отнесла го кокошката на рѣката.

— Ето ти листеца, — рекла. — Дай ми водица.

— Начерпи си колкото искашъ.

Кокошката извила листеца и го напълнила съ вода. Затекала се на поповото гумно и налѣла водата въ устата на Пѣтля. Пѣтелтъ се свѣстилъ и се провикналъ: „Кукуругуууу!“ — та го чулъ цѣлиятъ свѣтъ.



## Дяволъ и грънчаръ

(руска приказка)

Имало единъ грънчаръ. Той билъ ленивъ. Работата му не вървѣла. Грънцитѣ му или таели, или се бързо пукали. Хората не купували отъ него. Колкото билъ бедень, още повече обеднѣлъ.

— Проклета е моята сждба, — казалъ си той единъ день. — Кой дяволъ помага на другитѣ хора, та се обогатяватъ, не знамъ. Да ще да помогне и мене, добре ще бжде.

Чулъ това дяволътъ. Престорилъ се на човѣкъ и отишелъ при него.

— Добъръ день, майсторе.

— За другитѣ добъръ, за мене лошъ. Какво искашъ?

— Търся работа.

— И азъ търся, но никой ми не дава. Отъ цѣла седмица не съмъ продалъ едно гърне.

— Не си продалъ, защото ги правишъ лоши. Ако ме вземешъ работникъ, работата ти ще трѣгне. Отъ мене нѣма по-добъръ майсторъ.

— Хайде де! Право ли казвашъ?

— Право.

— Знаешъ ли да правишъ връчви?

— Всичко знамъ да правя: и връчви, и гърнета, и кърчази, и паници. Всичко.

— Ами колко надница ще искашъ?

— Цѣлъ месецъ нѣма да ми плащашъ нищо. Свърши ли се месеца, ще си раздѣлимъ печалбата. Съгласенъ ли си?

— Съгласенъ съмъ.

Ударили се по ржцетѣ двамата и влѣзли въ грънчарницата. Надвечеръ новиятъ работникъ рекълъ:

— Майсторе, приготви ми четиредесетъ кола глина: утре ще се заловя за работа.

— Отде да ти взема толкова глина? Па и кога ще я изработиш? За цѣла година не можешъ я свърши.

— Ти се не грижи за това! Пригответи я, па ще видишъ!

Разтичалъ се грънчарьтъ, накупилъ глина. Докарали я. Работникътъ рекълъ тогава:

— Ти си върви! Азъ работя нощемъ, не искамъ никой да ме гледа. Недей идва въ грънчарницата, че иначе ще се каешъ.

— Добре, — казалъ оня.

Мръкнало се. Тъкмо въ полунощъ дяволътъ надалъ викъ. Събрали се сума дяволчета. Почнали да правятъ грънци. Въ грънчарницата се вдигнала голѣма глъчка: викове, смѣхове, закачки.

Чулъ грънчарьтъ и си казалъ:

— Каква е тая работа? Сякашъ сж се събрали хилядо дявола въ грънчарницата. Я да вървя, да видя, що става!

Отишелъ той, та надникналъ презъ една дупка. Видѣлъ дяволчетата, че правятъ грънци, а голѣмиятъ дяволъ стои всрѣдъ грънчарницата, нищо не върши, само си върти очитѣ насамъ-нататкъ. Като видѣлъ майстора, хвърлилъ една топка глина въ дупката и му извадилъ окоото. Грънчарьтъ избѣгалъ.

На сутриньта работникътъ отишелъ рано у дома му и казалъ:

— Добро утро, майсторе.

— За другитѣ добро, за мене лошо. Снощи ми извадиха окоото.

— Кой гледа кждето не трѣбва, и безъ две очи ще остане. Ела да видишъ, какво съмъ направилъ тая нощъ!

Отишълъ майсторьтъ въ грънчарницата. Четирдесетъ хиляди гърнета били готови.

— Докарай дърва да ги опека! — рекълъ работникътъ. — Ще ги пека тая нощъ.

Разтичалъ се грънчарьтъ, купилъ дърва. Посрѣдъ нощъ дяволътъ свикалъ отново дяволчетата. Тѣ се насъбрали, па почнали да чупятъ грънцитѣ и да ги хвърлятъ въ пещьта.

Майсторьтъ се не стѣрпѣлъ: пакъ отишелъ да види. Но тоя пжтъ той прекръстилъ дупката, па после

погледналъ. Като видѣлъ, че дяволчетата чупятъ грънцитѣ, рекълъ си отчаяно:

— Всичко ще развалятъ тия проклети дяволи.

И си отишелъ да спи.

На сутрнкнѣта работникътъ го повикалъ.

— Ела, майсторе, да видишъ, какво съмъ направилъ!

Майсторътъ отишълъ. Всипки четиридесетъ грънета били здрави. И всички били добре опечени.

Презъ третата нощъ дяволътъ свикалъ дяволчетата да нашарятъ грънцитѣ. Нашарили ги съ всѣкакви багри. Наредили ги въ коли. Оставало само да се закаратъ въ града и да се продадатъ.

Когато дошелъ денътъ за пазаръ, дяволътъ заповѣдалъ на дяволчетата да тръгнатъ по града и да тичатъ отъ кжща на кжща — да канятъ хората да си купуватъ грънци. Всички тръгнали къмъ пазара. Наобиколили грънчаря и за половина часъ му разкупили стоката. Той се върналъ съ цѣла торба пари.

Тѣй вървѣла работата единъ месецъ. Грънчарьтъ забогатѣлъ, станалъ най-богатъ отъ всички. Когато се миналъ месецътъ, работникътъ отишелъ при него и му казалъ:

— Азъ ще си вървя. Дай ми дѣла!

— Пстой още месецъ, па тогава ще ти платя!  
Още не съмъ си изкаралъ разноснитѣ.

— Не може. Тѣй сме си условили. Ако и сега се оплачешъ, че не си спечелилъ, никога нѣма да спечелишъ. Дай ми дѣла!

Господарьтъ почналъ да дѣли, но далъ на дявола по-малко отъ половината.

— Точно ли си раздѣлилъ? — запиталъ го дяволътъ.

— Точно.

— Добре. Ако не е точно, добро да не видишъ!  
Като рекълъ това, прибралъ си паритѣ и си отишелъ.

А грънчарьтъ наелъ сума работници и закупилъ глина, па почнали да работятъ. Изработили десетъ кола грънци. Откаралъ ги въ града да ги продава.

Седналъ, почналъ да вика:

— Ха, грънци, хаааа! Хубави грънци, здрави грънци!

Но никой не идвалъ да купи. По едно време миналъ единъ и рекълъ:

— Че сж хубави, хубави сж. Но не сж здрави. Сипешъ ли вода, разпадатъ се на кжсове. Никого не можешъ излъга вече.

Поседълъ грънчарьтъ, повикалъ, па — като видълъ, че се мръква, а никой не идва да купи, подкаралъ колята къмъ дома си. Мръкнало се. Стигналъ една рѣка. Тъкмо нагазилъ съ конетѣ въ рѣката, наизлѣзли дяволчетата и се развикали:

— Не те ли е срамъ, разбойнико, да излъжешъ баща ни? Ти си му далъ по-малко пари.

И се хвърлили, та почнали да чупятъ грънциѣ и да ги хвърлятъ въ рѣката. Грънчарьтъ махалъ съ камшика насамъ-натамъ, но не можалъ да улучи ни едно дяволче. Изпочупили му стоката.

Подкаралъ той празнитѣ коля къмъ кжщи. Като стигналъ тамъ, погледналъ торбата съ паритѣ. Всички жълтици се били превърнали на вжглени.



## Чудо невидено

(руска приказка)

Въ едно далечно царство живѣла една бабичка съ сина си. Той билъ ловецъ. По цѣлъ день се скиталъ по планини и полета да убива дивечъ, за да храни майка си и себе си.

Единъ день се върналъ уморенъ. Цѣлъ день ходилъ, а успѣлъ да убие само единъ заекъ. Донесълъ го на майка си да го сготви. Бабата го разрѣзала на две половини. Предната закачила на единъ клинъ, на стената, а задната сготвила. Додето седѣли, та яли задната половина, предната скочила отъ стената и избѣгала.

— Мамо, мамо! — викналъ ловецътъ. — Я вижъ: ние ядемъ съ тебе половината заекъ, а другата половина тича! Не се и видѣ, кжде отиде. Чудо невидено! Но бабата се не зачудила.

— Ехъ, синко, — рекла тя, — и по-голѣми чудеса ставатъ. Въ съседното село има единъ нашъ познатъ. Съ него е станало още по-голѣмо чудо. Наистина чудо невидено! Иди го питай, ако не вѣрвашъ: той ще ти разправи всичко.

Ловецътъ билъ много любопитенъ. Станалъ, та отишелъ въ онова село. Намѣрилъ познатия.

— Добъръ день, байно.

— Далъ Богъ добро, земляко. По каква работа идвашъ?

— Кажы ми, какво чудо ти се е случило!

— Да ти кажа. Когато бѣхъ младъ, оженихъ се за една своенравна и ленива жена. Отначало ѝ говорѣхъ кротко и я съветвахъ. Но тя не слушаше. Каквото кажа азъ, тя — все наопаки. Единъ день ми накипѣ. Грабнахъ тоягата и замахнахъ да я ударя. Но тя изтрѣгна тоягата изъ ржцетѣ ми, удари ме по гърба и ме прокле:

„— До сега си билъ човѣкъ, — рече, — а отъ сега нататѣкъ ще бждешъ черно куче.“

„И ето, че веднага се превърнахъ на черно куче. Отде да знамъ, че жена ми била магьосница? А тя грабна единъ рѣженъ и почна да ме налага съ него. Наби ме хубаво, па ме изпжди. Азъ избѣгахъ на пѣтя. Седнахъ на една купчина сметъ и почнахъ да си мисля:

„— Навѣрно, жена ми ще се разкае за това, що направи. Тя ще ме превърне отново на човѣкъ.“

„Но това не стана. Колкото и да се навъртахъ около кѣщата, жена ми се не съжали надъ мене. Понѣкога тя отваряше прозереца и лискаше върху мене гореща вода. Другъ пѣтъ ме удряше, колкото си може, съ каквото намѣри. Нито ми даваше храна, нито ме пускаше да приближа до оградата.

„Що да правя? Избѣгахъ на полето. Хранѣхъ се съ каквото намѣря. Веднѣжъ видѣхъ единъ селянинъ, че пасе телци. Тръгнахъ подиръ стадото. Отдѣли ли се нѣкое теле, азъ го довеждахъ веднага. А яватъ ли се вълци, хвърляхъ се на тѣхъ, та ги разпждахъ: ни единъ не смѣеше да се приближи до стадото. Селянинътъ ме обикна. Почна да ме храни и ме хранѣше добре. Той ми се довѣряваше толкова много, че оставяше стадото на мене. Стоеше си въ село, гледаше си другата работа, а азъ пасѣхъ стадото.

„Единъ день неговиятъ господарь му каза:

„— Хей, говедарю! Ти ходишь по селото, а добитѣкътъ се скита самъ по полето. Не бива тъй. Може да дойде крадецъ да открадне нѣкое теле.

„— Не бой се, господарьо! Азъ си знамъ кучето: то не пуска никого да припари при стадото.“

„— Я недей приказва глупости! Хващашъ ли се на облогъ, че азъ ще открадна ей сега не едно теле, а две?“

„— Не можешъ открадна, господарю: недей се наема!“

„Тѣ се обложиха по на триста рубли.“

„Господарьтъ дойде на полето и поиска да улови едно теле, но азъ се хвърлихъ върху него и му разкъсахъ дрехитѣ. Той се уплши и побѣгна. Говедарьтъ спечели облога. Отъ тогава той ме обикна още повече. Седне ли да яде, половината храна ще даде мене. Цѣла

година живѣхъ при него. Но по едно време намислихъ да отида въ село — да видя, що прави жена ми.

„— Сигурно ядѣтъ ѝ е миналъ вече. Тя ще ме превърне отново на човѣкъ. Ще се съжали надъ мене.“

„Отидохъ. Почнахъ да дращя по вратата. Жена ми излѣзе съ тояга въ ржка, удари ме по гърба и каза:

„— Ти тичаше до сега като куче. Отъ сега нататъкъ ще летишъ като сврака“.

„И азъ се веднага преобразихъ на сврака. Полетѣхъ надъ гори, полета и рѣки. Додето бѣше топло, имаше храна. Но настѣпи зима. Земята замръзна. Нѣмаше що да се яде. Азъ се вмъкнахъ въ една градина — дано намѣря нѣщо за ядене. Видѣхъ една примка за птици, сложена отъ децата.“

„— Защо пъкъ да не влѣза въ примката? — си казахъ. — Децата поне ще ми дадатъ да се наямъ. Ще ме внесатъ на топло. Какъ и да е, все ще прекарамъ зимата.“

„Влетѣхъ въ примката. Вратичката се затвори. Дойдоха децата и ме хванаха, па ме отнесоха на баща си.

„— Я вижъ, татко, каква хубава сврака си хванахме!“

„Но бащата билъ магьосникъ. Той разбра веднага, че съмъ човѣкъ, а не птица. Извади ме отъ клетката, сложи ме на дланъта си, духна по гърба ми и азъ се превърнахъ отведнѣжъ изново на човѣкъ. Сетне ми даде една зелена пржчка и ми каза:

„— Върни се, приятелю, тая вечеръ у дома си. Удари жена си съ тая пржчка и ѝ кажи:

„— До сега си била жена и съпруга. Отъ сега нататъкъ ще бждешъ коза.“

„Азъ взехъ зелената пржчка и си отидохъ въ кжщи. Ударихъ жена си по гърба и ѝ казахъ:

„— До сега си била жена и съпруга. А отъ сега нататъкъ ще бждешъ коза.“

И тя се превърна на часа на коза. Вързахъ я за рогата и я отведохъ въ обора. Дадохъ ѝ да яде слама. И вода ѝ сложихъ да пие: жалъ ми бѣше да я държа гладна и жадна.

„После се заловихъ за работа. Но върна ли се въ кжщи, нахранвахъ козата и ѝ сипвахъ прѣсна вода. Тя ме гледаше жално-жално и врѣщеше.

„Веднѣжъ ми домжчнѣ много. Отидохъ при магьосника и му казахъ:

„ — Моля ти се, приятелю, кажи ми, какъ да превърна козата въ жена! Мжно ми става, като я гледамъ. Сърдцето ми се кжса.“

„Той се усмихна и ми рече:

„ — Жалостивъ човѣкъ си, приятелю. Затова ти и помогнахъ. Но жена ти съжали ли те, когато те гледаше, че се мжчишъ отъ гладъ? Не стигаше, че те накара да се скиташъ като куче, а трѣбваше ла те превърне и на сврака — още по-вече да се мжчишъ. Но — нищо. Забрави каквото е било! Вмени тая пржчка, червената. Удари съ нея козата и ѝ кажи:

„ — До сега си била коза. Стани жена и забрави всички дяволии, които си знаяла до сега!“

„Азъ взехъ червената пржчка. Отидохъ си въ кжщи. Ударихъ козата съ пржката и ѝ казахъ думитѣ, на които ме бѣ научилъ магьосникътъ.

„Козата се превърна на жена. Тя падна при нозетѣ ми и почна да ми се моли да ѝ простя, че се е отнасяла жестоко къмъ мене. Закле ми се, че за напредъща ми бжде послушна въ всичко, ще работи и нѣма да ми отвърща, като ѝ кажа нѣщо.

„И тя си устоя на думата. Отъ тогава ние си живѣемъ съ нея щастливо. И тя работи, и азъ съмъ доволенъ отъ нея. Всички ни ублажаватъ.“

— Наистина, чудо невидено, — рекълъ ловецътъ. — Просто не ми се вѣрва, като те слушамъ. Това съ заека е нищо предъ него.

---

## Василиса хубавица.

(руската приказка).

Въ единъ далеченъ градъ на едно далечно царство живѣлъ единъ търговецъ съ жена си. Тѣ си имали само едно дете — много хубаво момиче, по име Василиса.

Когато Василиса станала на осемъ години, майка ѝ се разболѣла. Тя рекла на мъжа си:

— Тежка е моята болестъ. Не ми се вѣрва да оздравѣя. Повикай дъщеря ни — да я цѣлуна за последенъ пжтъ и да ѝ кажа нѣщо.

Когато дошла Василиса, майка ѝ ѝ казала:

— Чуй, дъще, какво ще ти кажа, и го запомни. Азъ ще умра. Заедно съ майчината си благословия, ти оставямъ и тая кукла. Дръжъ я всѣкога при себе си, недей я показва никому и, ако те сполети нѣкакво нещастие, запитай я: тя ще ти каже, що да направишъ. Нека тя ти бжде вмѣсто майка.

Като рекла това, майката пригърнала момичето, цѣлунала го и издъхнала.

Мъжътъ оплаквалъ дълго жена си, но накрай решилъ да се ожени. Понеже билъ и богатъ, и добъръ, па и още младъ, много моми и вдовци искали да се омжатъ за него. А нему се отъ всички най-много харесала една вдовица и той решилъ да се ожени за нея.

Вдовицата била жена вече на години и имала две дъщери, малко по-стари отъ Василиса. Всички нейни познати я хвалѣли, че е добра майка и умѣла домакиня. Търговецътъ се оженилъ за нея. Но той се излѣгалъ въ надеждитѣ си: жена му не могла да обикне завареницата си.

Защо я не обичала тя? Защото Василиса била най-хубавото момиче въ оня градъ. Мащехата и доведенитѣ дъщери се пукали отъ завистъ. Тѣ се карали постоянно съ нея, хокали я, карали я да върши най-

тежкитѣ работи, биели я. Тѣ си мислѣли, че — като я претоварятъ съ работа — момата ще ослабне и ще погрознѣе; горещото слънце и вѣтърътъ ще опърлятъ кожата ѝ и ще я изсушатъ: Василиса ще стане погрозна отъ тѣхъ.

Но не станало това, което си мислили тѣ. Момичето не само не погрознявало, но ставало отъ день на день все по-хубаво и по-хубаво. А доведенитѣ дъщери погрознявали отъ день на день, макаръ че не вършели нищо, а се излежавали или седѣли по цѣлъ день съ скръстени рѣце. Тѣ ставали все по-сухи и по-слаби, кожата имъ чернѣела, лицето имъ повѣхвало, защото ги гризѣла завистята.

А защо Василиса хубавѣла? Защото ѝ помагала куклата. Ако не била тя, момичето не би могло никога да свърши тежката работа, колкото и да се труди. Но куклата я утешавала, съветвала я да търпи и да работи, и я отмѣнявала въ най-трудната работа. За да съсипе своята завареница отъ работа и безсъние, мащехата ѝ давала вечеръ цѣлъ купъ вълна — да я извлачи и изпреде. Куклата казвала на Василиса да си легне и да остави вълната при нея. На сутринята всичката вълна бивала изпредена много тънко — като на машина. Другъ пжтъ мащехата ще накара момичето да изрони за една нощъ цѣла кола царевича. И тая работа свършвала куклата, а Василиса си спѣла. Мащехата и доведенитѣ дъщери не знаели, че завареницата си има такава добра помощница. Куклата помагала на Василиса и въ прането, и въ готвенето, и въ нареждането на кжщата, като ѝ казвала, кое какъ да напърви, и сама вършела най-тежката работа.

Нѣколко години минали тѣй.

Василиса порасла. Станала мома за женитба. Всички момци отъ града се изредили да я искатъ, а за доведенитѣ моми никой не попитвалъ. Мащехата, ядосана отъ това, казвала на годещницитѣ.

— Какво сте се развикали: „Василиса, та Василиса“? Само Василиса ли е мома въ тая кжща? Додето не омжжа дветѣ други, не ще я дамъ никому.

И, като не можела да си искара яда на годещаритѣ, тя почвала да крѣщи на Василиса и да я бие.

Единъ день търговецътъ заминалъ по работа въ друго царство. На тръгване казалъ на жена си:

— Виждамъ, че и ти, и дъщеритѣ ти сте ослабнали. Ще бжде добре да прекарате два-три месеца на край гората. Като лѣтувате тамъ, ще се поправите. Наелъ съмъ ви една кжща: отидете тамъ.

Още сжщия день мащехата се пренесла съ момитѣ въ кжщата край гората. А всрѣдъ тая гора имало поляна. На поляната се издигала хижа, дето живѣла вещица-човѣкоядка. Тя не пускала никого да се приближи до поляната. Вести ли се човѣкъ, изяждала го.

Мащехата знаела това. Тя пращала Василиса да отиде въ гората — кога за дърва, кога за гжби, кога за ягоди, — дано я разкжса вещицата. Но момата се връщала винаги здрава и жива: куклата я учела, откжде да мине, за да я не види вещицата.

Тогава мащехата решила да направи друго нѣщо, за да погуби завареницата си. Тя дала една вечеръ на тритѣ моми работа и имъ заповѣдала да я свършатъ, па тогава да си легнатъ. По-голѣмата си дъщеря накарала да плете дантели, по-малката — чорапи, а на Василиса дала да шие дрехи. После угасила лампата, като оставила да свѣти само една свѣщица, колкото да могатъ момитѣ да виждатъ въ ржцетѣ си, и си легнала.

Момитѣ се заловили за работа. Но по едно време свѣщъта почнала да пуши. Една отъ доведенитѣ дъщери се навела ужъ да ѝ усѣкне фитила, и нарочно я угасила.

— Какво ще правимъ сега? — викнали дветѣ завареници. — Ако си не свършимъ работата, мама ще ни бие. А на тъмно какъ ще работимъ? Нѣкоя отъ насъ трѣбва да отиде да поиска огънь отъ вещицата.

— Който е угасилъ свѣщъта, той трѣбва да отиде да поиска, — рекла Василиса.

— Азъ виждамъ и на тъмно, казала момата, която плела дантели: — мене ми свѣтятъ иглитѣ.

— И мене ми свѣтятъ моитѣ игли. — обадила се оная, която плела чорапи. — Азъ нѣма да вървя. Нека върви Василиса.

— Да, да, Василиса, — викнала и другата мома. — Тя да върви.

И тѣ станали, изтласкали Василиса изъ стаята и заключили следъ нея. Момата си отишла въ своята стаячка, дала на куклата си да вечеря и ѝ казала:

— Мила кукличко, пращатъ ме да вървя при вещицата за огънь. Що да правя? Нѣма ли вещицата да ме изеде?

— Не бой се! — казаła куклата. — Върви, дете те пращатъ, но вземи и мене! Додето съмъ съ тебе азъ, нищо лошо не ще ти се случи.

Василиса турила куклата въ джеба си и тръгнала презъ тъмната гора.

Дълго вървѣла тя. По едно време се уплашила. Цѣла се разтреперила. Спрѣла се. Изведнѣжъ предъ нея миналъ конникъ, който препускалъ коня си. Той билъ облѣченъ въ бѣли дрехи. Бѣлъ билъ и коньтъ му. Безъ да погледне момата, конникътъ отлетѣлъ презъ гората. Почнало да се разсъмва.

Василиса тръгнала по-нататъкъ. Втори конникъ миналъ предъ нея, облѣченъ въ червени дрехи, яхналъ червенъ конь. И той препускалъ, безъ да я погледне. Изгрѣло слънцето.

Момата продължила пжтя си. Тя вървѣла тъй и денемъ и нощемъ. Чакъ привечеръ на втория день стигнала до поляната, дете се издигала кжщицата на вещицата. Стоборътъ на хижата билъ отъ човѣшки кости. Наврѣхъ всѣки колъ имало по единъ човѣшки черепъ. Вратата била подпрѣна отъ човѣшки нозе, а вмѣсто брава имало отворена зовѣшка челюсть.

Василиса замръзнала отъ страхъ, като видѣла това. Тя се спрѣла и нозетѣ ѝ се сковали ъ земи: не можела да пристжпи по-натамъ. Изведнѣжъ пристигналъ трети конникъ. Той билъ облѣченъ въ черни дрехи и яздѣлъ черенъ конь. Като стигналъ до вратата, изчезналъ, сякашъ е потъналъ пѡдземи.

Стъмнило се. Но скоро следъ това очитѣ на всички черепи по оградата почнали да свѣтятъ и цѣлата поляна блеснала, като че ли е день. Василиса се уплашила още повече, но нѣмало кжде да се скрие, та останала всрѣдъ поляната. Не се минало много, и дървесата почнали да се клатятъ, макаръ че нѣмало вѣтъръ. Листата зашумѣли, а колкото сухи пржчки имало наоколо, всички затрѣщѣли, сякашъ нѣкой ги чупи.

Зачулъ се шепоть:

— Иде си нашата господарка. Връща се нашата господарка.

Явила се и самата вещица. Като стигнала до вратата на своята хижа, тя се спрѣла, почнала да мирише въздуха и рекла:

— Хе, хе, хе! Човѣкъ ѝ има. На младо месо ми мирише. Кой е дошелъ?



Тогава Василиса се претрашила, приближила се до бабата и ѝ рекла:

— Добъръ вечеръ, бабичко. Азъ съмъ. Пратиха ме дъщеритѣ на мащехата ми да поискамъ отъ тебе огънь,

— Добре, — казала вещицата. — Знамъ ги азъ тѣхъ. И майка имъ знамъ. Всѣки ще получи, каквото е заслужилъ: и ти, и тѣ. Но преди да ти дамъ огънь, ще трѣбва да послугувашъ малко при мене — да те видя, можешъ ли да работишъ.

После се обърнала къмъ вратата и рекла:

— Мои здрави подпори, дрѣпнете се! Моя хубава вратичко, отвори се!

Подпоритѣ отъ човѣшки крака се дрѣпнали, челоустъта почнала да трака и вратата се отворила. Вещицата влѣзла и седнала въ единъ кѣтъ да се отмори, като дишала тежко.

— Я вижъ, — рекла тя на момата, — що има въ пещъта! Извади явичко и ми го сложи да се наямъ, че съмъ прегладнѣла.

Въ хижата било тъмно. Василиса намѣрила борина, запалила я отъ единъ черепъ и извадила отъ пещъта ястията, па ги сложила на бабата. Тѣзи ястия били много: имало за десетина души да се наядатъ. Сетне момата слѣзла въ зимника да донесе на вещицата квасъ, медовина, вино и ракия.

Бабата изяла и изпила всичко. На момата оставила само чорба отъ зеле и кжсче хлѣбъ.

— Ти си млада: не бива да ядешъ много, че ще надебелѣшъ, а дебелитѣ хора сж лениви, — казала ѝ тя.

После легнала да спи и поржчала на Василиса:

— Когато утре излѣза, ти помети, почисти двора, пригответи обѣдъ, изпери дрехитѣ. После иди въ житницата, вземи една крина жито и го очисти отъ къклицата. Гледай да свършишъ тая работа, че инакъ ще те изямъ.

Като рекла това, вещицата захъркала. Момата хапнала малко, нахранила куклата и ѝ се оплакала, че вещицата ѝ е дала много работа.

— Толкова работа, — рекла, — и трима души не могатъ свърши за единъ день. А тя ме заплаши, че ще ме изеде, не свърша ли всичко.

— Не се безпокой, Василисо! — рекла ѝ куклата. — Легни си да спишъ. Утре всичко ще се нареди.

Стариятъ гарванъ

На заранята момата станала много рано. Като погледнала презъ прозореца, видѣла, че очитѣ на черепитѣ изгасватъ. Мерналъ се бѣлиятъ конникъ и изчезналъ. Почнало да се разсъмва.

Станала и вещицата. Тя излѣзла на двора, изсвирила съ уста и отведнѣжъ се явили една голѣма чутура, единъ дървенъ чукъ и една дълга метла. Профучалъ червениятъ конникъ. Изгрѣло слънцето.

Бабата избѣбрала нѣкакви думи, влѣзла въ чутурата и размахала чука. Чутурата почнала да подскача по двора, къмъ вратата. Вещицата почнала да мете следъ себе си — да измете следитѣ отъ чутурата, че никой да я не познае, накжде е отишла.

Момата останала сама. Тя прегледала цѣлата кѣща и съ голѣмо очудване видѣла, че вещицата има много богатства. Какви ли не дрехи, прѣстени, огърлици, гривни, много злато и скъпоценни камъни. Но Василиса нѣмала време да разглежда всичко: много работа я чакала. Ала колко се очудила, като се върнала и видѣла, че куклата е свършила вече всичката работа! Тя доизчиствала последнитѣ зърна жито.

— На тебе остава само да сготвишъ обѣдъ, — рекла куклата и скочила въ джеба ѝ. — После можешъ да си починешъ.

Обѣдтъ станалъ скоро, но бабата се не върнала презъ цѣлия день. Надвечерь момата приготвила трапезата и седнала да чака своята господарка. Когато наченало да се мръква и черниятъ конникъ миналъ, черепитѣ засвѣтили отново. Дърветата се разклатили и разприказвали. Листата почнали да шушнатъ и прѣчкитѣ — да праятъ. Чули се пакъ гласове:

— Иде си нашата господарка.

И наистина, вещицата пристигнала. Василиса излѣзла да я посрещне.

— Готово ли е всичко? — запитала бабата, излизайки отъ чутурата.

— Готово е, бабичко, заповѣдай да видишъ.

Вещицата разгледала цѣлата кѣща. Очудена много, че всичко е чисто, наредено и притѣкмено, тя рекла доволна:

— Нѣма що да се каже: много добре си свършила всичко. Бивате да слугувашъ. Не знамъ, защо е недоволна мащехата ти отъ тебе. Но — нищо: всѣки ще получи, каквото е заслужилъ.

Сетне свирнала и рекла :

— Мои вѣрни слуги, елате, та ми смелете житото! Явили се три чифта черни ржце, грабнали житото и го изнесли. Бабата седнала на трапезата и изяла всичко стотвено. На момата оставила малко. Преди да си легне, казала ѝ.

— Утре ще направишъ сжщото, каквото направи днесъ. Но има още една работа: въ плѣвника съмъ нагрупала маково семе. Ще го изнесешъ и очистишъ отъ праха.

Като рекла това, тя се обърнала къмъ стената и захъркала. Василиса нахранила куклата и ѝ казала, що ѝ е поржчала бабата.

— Лесна работа, — рекла куклата. — Утре ще видимъ. Сега си легни да спишъ.

На другия день бабата отишла по работа, а куклата и Василиса извършили онова, що било заповѣдано. Вечеръта вещицата се върнала и останала още по-доволна. Тя свирнала и рекла :

— Мои вѣрни слуги, елате да изстиската маслото отъ мака!

Отново се явили три чифта ржце, грабнали макото семе и го отнесли. Вещицата се нахранила. Василиса стояла предъ нея и мълчала.

— Защо си се умълчала? — запитала бабата. — Да не си нѣма?

— Ако ми позволишъ, ще те запитамъ нѣщо, бабичко.

— Добре, запитай! Но знай, че човѣкъ не бива да пита за всичко, което му дойде на умъ. Ако поумнѣешъ много и научишъ много нѣща, скоро ще останѣшъ.

— Само едно искамъ да те запитамъ. Когато идвахъ насамъ, мина ми пжть бѣлъ конникъ въ бѣли дрехи на бѣлъ конь. Кой е и какъвъ е той?

— Той е моятъ бѣлъ день, — отвърнала вещицата.

— После ми мина пжть червенъ конникъ съ червени дреха на червенъ конь. Той пкъ какъвъ е?

— Той е моето ясно слънце.

— Ами черниятъ конникъ, който ми мина пжть току предъ вратата?

— Той е моята тъмна нощъ.

Василиса си спомнила тритѣ чифта черни ржце, но не попитала за тѣхъ.

— Защо не попиташъ още за нѣщо? — рекла вещицата.

— Стига ми и това, което научихъ. Нали казваше, че отъ много знаене човѣкъ остарява?

— Ти изглеждашъ умна мома, — казала бабата. — Добре правишъ, че ме не питашъ за това, що си видѣла тукъ, а само за онова, що си видѣла отвънъ. Азъ не обичамъ да си издавамъ тайнитѣ. Ако ме бѣше запитала за тритѣ чифта рѣце или за чутурата, чука и метлата, щѣхъ да те изямъ. А сега пѣкъ азъ ще те запитамъ нѣщо. Какъ успѣвашъ да свѣршишъ толкова много работа за единъ день?

— Майчината ми благословия ми помага.

— А, такава ли била работата? Махай се тогава отъ тукъ, благословена дѣще! Азъ не обичамъ благословени моми. Ти не си за тая кжца.

Тя хванала Василиса за ржката, извела я навънъ и я изтласкала изъ двора. После грабнала единъ черепъ отъ оградата, забила го на пржтъ и ѝ го дала, като ѝ рекла:

— Ето ти огънь за дѣщеритѣ на твоята мащеха. Вземи го и имъ го занеси!

Момата тръгнала презъ гората, като си свѣтѣла съ черепа. Черепътъ свѣтилъ чакъ до съмване. После изгасналъ. Василиса вървѣла и презъ цѣлия день. Едва къмъ мръкване стигнала въ кжщи.

Когато дошла до прага, намислила да хвърли черепа.

— Защо имъ е? — рекла си тя. — Тѣ могатъ да си запалятъ огънь. Па и още е свѣтло.

Но отъ черепа се чулъ гласъ:

— Недей ме хвърля! Занеси ме на мащехата си!

Момата се подвоумила, но — като не видѣла да свѣти въ кжщата — влѣзла съ черепа.

За голѣмо нейно очудване, тоя пжтъ я посращнали много добре.

— Щомъ излѣзе ти, — рекла мащехата, — угасна и огънятъ въ огнището. Удряме много пжти огнивето, но не можахме да запалимъ. На заранѣта пратихъ дѣщеритѣ да поискатъ огънь отъ съседитѣ — вжглищарии, които живѣятъ хе тамъ, въ гората. Но щомъ внесехме главнята въ кжщи, угасна, сякашъ я полѣ нѣкой съ вода. Дано твоятъ огънь не угасне.

Внесли черепа въ кжщи. Очитѣ му се загледали въ майката и дъщеритѣ. Огнениятъ му погледъ билъ толкова силенъ, че почналъ да ги пари. Кждето и да се криели, все неможели да избѣгатъ отъ него: той ги преследвалъ навредъ. До вечерята и тритѣ се превърнали на пепель.

Василиса заровила черепа въ земята, заключила кжщата и отишла въ града. Тя имала една стара леля, бездетна бабичка. При нея се прибрала момата, да прекара, додето се върне баща ѝ.

Единъ день Василиса рекла на леля си:

— Не съмъ свикнала да стоя безъ работа. Иди ми купи ленъ, ала гледай да бжде отъ най-хубавия. Искамъ да го изпреда.

Бабата ѝ купила ленъ. Василиса почнала да преде. Работата вървѣла бързо. Лененитѣ жици излизали изподъ прѣститѣ на момата тънки, като косъмъ. Когато изпрела всичкия ленъ, намислила да изтъче платно. Но кжде да намѣри толкова малка совалка? Питала, разпитвала, никой не можелъ да ѝ каже. Най-после запитала куклата. Тя ѝ намѣрила една хубава совалка — тъкмо за тая работа.

Къмъ края на зимата платното било готово. То било толкова тънко, че можело да се вдене въ игла, като конецъ. На пролѣтъ Василиса го избѣлила, сдиплила го и казала на леля си:

— Върви го продай въ града. Колкото пари вземешъ, да бждатъ твои.

Бабата погледнала платното и рекла:

— Само царьтъ може да купи такова платно: никой другъ. Азъ ще го занеса право въ двореца.

Тя отишла въ царския дворецъ и почнала да се разхожда предъ прозореца. Царьтъ я видѣлъ и я повикалъ:

— Що искашъ, бабичко? — попиталъ я той.

— Царю честити, донесла съмъ платно, толкова тънко, че не бихъ искала да го дамъ другиму, освенъ тебе.

Царьтъ заповѣдалъ да пуснатъ бабата. Като видѣлъ платното, зачудилъ се.

— Какъ е могла човѣшка ржка да изработи толкова тънко платно? — казалъ той. — Колко да ти дамъ за него, бабичко?

— Царю честити, — отвърнала бабата, — това платно нѣма цена. Азъ ти го подарявамъ.

— Благодаря ти, — рекълъ царьтъ и заповѣдалъ да я надарятъ богато.

Когато си отишла бабата, царьтъ заповѣдалъ да накроятъ отъ тънкото платно ризи. Скроили царьовитѣ ризи, но кой да ги ушие? Нѣмало ни въ двореца, ни въ града шивачка, която би се наела да шие такава тънко платно. Дълго питалъ и разпитвалъ царьтъ. Най-после пратилъ да намѣрятъ бабата. Като дошла въ двореца, той ѝ казалъ :

— Щомъ си изпрела и изтъкала платното, ти ще можешъ и да го ушиешъ. Свърши и тая работа.

— Царю честити, — рекла бабата, — азъ не съмъ ни прела, ни тъкала това платно. Изпреде го и го изтъка една хубава мома, моя сродница.

— Добре. Нека тя да го ушие.

Лелята взела накроенитѣ ризи и ги отнесла у дома си. Дала ги на Василиса. Момата се затворила въ стаята си и почнала да шие. За нѣколко деня ушила ризитѣ, и леля ѝ ги занесла на царя. Той поискалъ да види момата, която ги е ушила, и да я награди.

Отвели Василиса въ двореца. Царьтъ я толкова харесалъ, че веднага решилъ да се ожени за нея. Богата сватба направили. Върналъ се и бащата отъ далечното пжтуване. Той се зарадвалъ много, като се научилъ, каква щастлива участь е имала дъщеря му. Василиса повикала въ двореца и баща си, и леля си. Тѣ заживѣли щастливо съ нея.

А тя се не раздѣляла и следъ това съ куклата си. Когато ѝ се родило момиче, тя му подарила куклата и му казала да я пази, като очитѣ си, и да се допитва до нея. Когато дъщерята се омжила и добила момиче, и подарило му куклата.

Навѣрно, и днесъ тая кукла се намира въ онова царство. Тя минава още отъ майка на дъщеря.

## Куцията Богъ.

(старогръцка приказка.)

Богинята Хера и богътъ Зевсъ имали много деца, все момичета. Най-после имъ се родило момче, наречено Хефестъ.

То било грозно, съ черна кожа, цѣло обрасло съ косми. Ноктитѣ му не били румени, като на другитѣ деца, а черни.

Хубавото лице на богинята пламнало отъ срамъ, като видѣла рожбата си. Погледнала Хера детето и казала :

— Не се е раждало по-грозно дете отъ това. Съ какви очи ще погледна сега боговетѣ и богинитѣ на Олимпъ? Ще ме вдигнатъ на смѣхъ и подбивъ, та дори и строгиятъ ми съпругъ не ще може да ги спре. Трѣбва да не казвамъ никому, че имамъ такова дете. А най-добре ще бжде да го хвърля.

Грабнала Хера рожбата си, затулила ѝ устата съ дланъ, завила я въ едно платно и излѣзла тихо съ нея отъ златния чертогъ.

Като се показала на прага на двореца, богинята се обвила съ черенъ облакъ, за да я не види никой, затичала се къмъ края на планината Олимпъ и — като хвърлила безжалостно сина си, викнала следъ него :

— Умри, позоре мой! Разбий се о камънитѣ! Нека нѣкой глиганъ или вълкъ разкъса тѣлото ти. Не ща да гледамъ и кърмя такова страшилище.

Хефестъ се разплакалъ. Но плачътъ му не трогналъ желѣзното сърдце на майката. Тя се върнала спокойно въ Зевсовитѣ чертози.

Нещастното момченце паднало съ страшна сила върху остритѣ камъни на островъ Лемносъ и си счупило нозетѣ. Но то не умрѣло, защото било чедо на богъ и богиня, а такива деца сж безсмъртни.

Хефестъ продължавалъ да плаче. Единъ овчарь, който пасялъ наблизю стадото си, зачулъ плача му и се затекълъ къмъ мѣстото, одето се чували жалнитѣ звуци. Той взелъ внимателно Хефеста и го занесълъ у дома си.

Жената на овчаря въ това време разкопавала съ остра тояга каменливата почва около кжщата и сѣла въ нея житни зърна. Тогава хората не знаели още да оратъ. Нѣмали ни рала, ни мотики, ни лопати.

Като видѣла, че мжжътъ носи нѣщо, което плаче, домакинята си оставила работата и побързала да го посрещне.

— Какво носишъ, мжжо? — го запитала тя.

А той ѝ казалъ засмѣнъ:

— Боговетѣ ни пратиха за утеха детенце. Видѣхъ го, какъ падна отъ небето. То ще замѣсти нашия покоенъ синъ, който умрѣ преди седмица и бѣше тъкмо на неговата възрасть.

Жената взела съ радость момченцето и го понесла къмъ кжщи. А за кжща имъ служела една пещера. Хефестъ билъ сложенъ въ единъ кози мѣхъ, вързанъ като люлка.

— Хубаво е нашето дете, — казалъ пастирътъ, като гледалъ детето и не можелъ да му се нагледа. — Много хубаво е.

— Да, да, хубаво ни е момчето, само че му сж счупени крачката. Ще остане куцо, горкото!

— Я вижъ, я вижъ! — казалъ мжжътъ. — Усмихна се. Умно дете е.

Хефестъ порасялъ, обичанъ отъ новитѣ си родители. Когато станалъ десетъ годишенъ, той поискалъ да имъ помага. Но какъ? Може ли да пасе козитѣ на баща си? Той е куцъ, а тѣ сж бързоноги. Не може ги настигна.

— Трѣбва да остана да помагамъ на майка си, — рекълъ той.

Почналъ да шета по кжщи и да работи на нивата, заедно съ своята майка. Разкопвалъ земята съ заострена тояга, хвърлялъ въ почвата пшеница и я чакалъ да порасте, а после — когато житото узрѣе — откъсвалъ го класъ по класъ. Тая работа била и много бавна, и много мжчна. Не спорѣла.



Жално ставало на Хефеста, като гледалъ майка си, прегърбена отъ работа.

— Трѣбва да измисля нѣщо, за да се улесни работата, — си казвалъ той често и се замислялъ.

На островъ Лемносъ имало много вулкани (огнедишащи планини). Въ тѣхнитѣ подножия лежела натрупана застинала лава. Хефестъ забележилъ въ лавата блѣскави кжсове отъ метали.

Понеже момчето било отъ божеско потекло, то било много по-умно отъ хората. Направило отъ камъни топилня, прикрепило къмъ нея кожени мѣхове, покрило червената медь съ вжглища отъ огнището, запалило ги и почнало да надува мѣховетѣ.

Тая работа трѣгнала бързо. Скоро медьта станала ярко-червена, като слънцето на залѣзъ, после побледнѣла, като месечина, и най-сетне станала прозрачна и течна. Хефестъ оставилъ мѣховетѣ и почналъ да гледа съ голѣмо любопитство, що ще стане по-нататъкъ съ чудния металъ.

Медьта се разлѣла, запълнила дупкитѣ по земята, после се сгжстила и приела първия си цвѣтъ.

— Сега разбрахъ, — казалъ Хефестъ радостно. — Много съмъ доволенъ, че направихъ това откритие. Металътъ може да се излѣе така, както искамъ азъ. Отъ него ще мога да направя всичко, каквото ми се ще.

Той взелъ една каменна брадва, съ която баща му отивалъ да рѣже дърва, и направилъ отъ нея калѣпъ отъ глина, а въ него налѣлъ разтопена медь. Тѣй била излѣна първата медна сѣкира на земята.

Следъ това момчето излѣло пакъ отъ медь наковалня и чукъ. На другия денъ изковало отъ желѣзо лопати, мотики и нѣколко палешници и лемежи. Отсѣкло дървета и направило рало.

Сега вече полската работа станала много по-лесна. Хефестъ впрегналъ въ ралото единъ бикъ и разоралъ за единъ денъ толкова мѣсто, колкото преди това не можелъ да разкопае и за десетъ деня съ острата тояга. А съ помощьта на лопатитѣ и мотикитѣ Хефестъ и майка му можели вече да копаятъ на дълбоко земята, за да садятъ зеленчукъ и плодни дървета.

Пшеницата порасла на високо, до човѣшки ръстѣ. Почнала да изкласява, а после узрѣла. Тогава Хефестъ

направилъ сърпове и научилъ майка си да жене, да вършее и да меле жито.

Навредъ по острова се разчуло за сина на пастира, че прави разни орждия за работа. Хората почнали да идватъ при него. Момчето правѣло на едного рало, на друго — стрели, на трети — сѣкира или ножъ, а по-способнитѣ научило, какъ могатъ сами да топятъ и коватъ металъ, за да си правятъ отъ него сѣчива и орждия.

Скоро следъ това всички населници на острова, съ помощта на брадви, триони, тесли и гвоздеи, наченали да си издигатъ отъ дърво високи кжщи за живѣне и удобни обори за добитъка.

Хората заживѣли въ по-голѣма леснотия и удобство. Следъ като овършеятъ, прибератъ житото, тѣ се обличали въ ленени дрехи, обагрени съ ярки цвѣтове, събирали се на угощение и уреждали разни игри за развлѣчение. Момитѣ пѣли и танцували, а силнитѣ момци хвърляли тежки кржгиве отъ медъ, надбѣгвали се, стреляли съ лжкъ и се борѣли.

На друга страна се събирали старцитѣ. Нѣкои отъ тѣхъ бики опитни пѣвци. Тѣ съчитявали и пѣли пѣсни, въ които се разказвало, какъ въ старо време хората живѣли безъ огънь, умирали отъ студъ и нѣмало какъ да си сварятъ или опекатъ нѣщо за ядене; единъ синъ на богъ, по име Прометей, ги съжалилъ, открадналъ отъ небето огънь и имъ го далъ; разказвало се и за това, какъ богътъ Зевсъ, ядосанъ на Прометея, го заковалъ на една скала и пратилъ своя орелъ да му кжса дробоветѣ.

Минали години.

И ето, че на тия игри и праздненства пѣвцитѣ наченали да пѣятъ други пѣсни. Въ тѣхъ се разказвало за славния Хефестъ, който научилъ всички лемносци на разни занаяти; отъ обичъ къмъ хората, той напусналъ острова и отишелъ по други земи — да научи хората на изкуства и занаяти.

Презъ единъ пролѣтенъ день, когато били нацвѣтѣли теменугитѣ и по горитѣ запѣли птици, отъ височинитѣ на Олимпъ се спуснала на земята съ звънливъ смѣхъ богинята Афродита. Тя била палава, хубава и хитра.

Тъкмо тогава край града Атина, на една широка поляна, израели хоро момитѣ, излѣзли да се повеселятъ. Афродита ги видѣла и слѣзла да ги погледа и да имъ се порадва.

Колко много се очудила богинята на хубостъта, като видѣла за пръвъ пѣтъ момитѣ — атинянки, облѣчени разкошно и накичети! На коситѣ имъ имало коронки отъ медъ и злато, на шиитѣ имъ висѣли огърлици, а на рѣцетѣ имъ блестяли гривни и прѣстени.

Очудила се богинята и завидѣла на атинянкитѣ.

— Отде ли сж взели тия моми такива разкошни накити? — се запитала тя.

Стояла богинята, невидима за момитѣ, на ливадата и чакала да чуе разговора на девойкитѣ.

Когато спрѣло хорото, една мома — нвй-хубавата отъ всички — се обадила:

— Дружки, знаете ли, какво ще ви кажа?

— Какво? — запитали останалитѣ.

— Вчера отидохъ въ работилницата на майстора Хефестъ. Той ме много хареса и обеща да ми подари златенъ поясъ, ако се ожжа за него.

— Златенъ поясъ ли? — викнали всички. — Колко си щастлива, че изкусниятъ майсторъ иска да се ожени за тебе!

Като чула това, богиня Афродита си рекла:

— Тази мома е и така хубава. Ако си препаше златенъ поясъ, ще стане по-хубава и отъ мене. Не, не! Това нѣма да допусна да стане. Възъ ще взема този поясъ. Никакъ не е редно — смъртна мома да стане по-хубава отъ богинята на хубостъта.

Афродита застанала на два теменужни гължба, тѣ полетѣли и тя се понесла съ тѣхъ къмъ небето.

Тамъ намѣрила Хелиоса, който управлявалъ слнчевата колесница, и го запитала:

— Мили Хелиосе, ти — като виждашъ навсѣкжде — знаешъ ли, кжде живѣе Хефестъ, майсторътъ на разкошни издѣлия?

— Знамъ, — отвърналъ ѝ пламенниятъ Хелиосъ. — Хефестъ, синътъ на великата богиня Хера, живѣе въ своята богата кжща, която е издигналъ въ Атина.

Афродита се усмихнала, поблагодарила на слнчевия колесничаръ и се спуснала отново къмъ земята.

Слѣзла право въ Атина и по дима и ковашкото чукане намѣрила кжщата на майстора. Спрѣла се тя предъ изкусно изкованигѣ врата и рекла умилно:

— Тукъ ли живѣе Хефестъ, голѣмиятъ майсторъ, чиято слава се носи вредомъ?

Като надзърналъ и видѣлъ богинята, лѣярътъ останалъ поразенъ отъ хубавото лице и стройния станъ на тая непозната хубавица. Сграбчилъ бързо гжбата, избърсалъ си потното лице, шията и силнитѣ ржце, облѣкълъ си празничната премѣна и излѣзълъ да посрещне гостинката.

— Добре дошла, златокоса моме, — рекълъ ѝ той. — Какво идвашъ да си поржчашъ: златенъ прѣстенъ ли, или гривна? Обещи ли, или огърлица? — Или може би — корона съ скжпоценни камъни?

Хефестъ въвелъ богинята въ своя чертогъ, богато украсенъ отъ самия него.

— Еее, какво ще ми поржчашъ, хубава гостенко? — запиталъ я той отново.

Афродита се изчервила и промѣлвила съ гласъ, звученъ като звѣна на златенъ звѣнецъ:

— О, чудни майсторе, за когото приказватъ всички! Покажи ми златния поясъ, който си изработилъ.

Хефестъ снелъ отъ полицата едно ковчеже, изковано отъ сребро, отворилъ го и внимателно извадилъ отъ него поясъ, който блестѣлъ силно, сякашъ хвърля пламъци.

— Ето го, — рекълъ ѝ той. — Този поясъ е не само хубаво изработенъ, както виждашъ, но има и вълшебна сила. Която жена си го сложи, прави я най-хубава отъ всички. Всѣки, който я погледне, обиква я.

Очитѣ на Афродита свѣтнали.

— О, майсторе! — казала тя на Хефеста. — Тиси толкова голѣмъ художникъ, че и между боговетѣ нѣма равенъ на тебе. Всичко бихъ дала, само да получа тоя чуденъ поясъ.

— На друго сърдце бихъ ти го подарилъ, — рекълъ ѝ Хефестъ, — но съмъ го работилъ съ намѣрение да го дамъ на онази, която ще остане моя вѣрна съпруга. На друга нито бихъ го подарилъ, нито — продалъ.

Афродита си казала на ума:

— Тоя ковачъ е грозенъ по лице и черенъ, но силенъ и изкусенъ. Защо пъкъ да го не взема? Не бива да изпускамъ златния поясъ.

И, базъ да издаде своитѣ мисли, казала съ усмивка на майстора:

— Всѣка мома би смѣтнала за гордостъ да стане твоя съпруга. Съгласна съмъ.

Богътъ на труда и богинята на хубостъта се оженили. Тѣ живѣли щастливо нѣколко време. Но Афродита, като всѣка жена, горѣла отъ желание да се похвали съ сватбения си подаръкъ. Искало ѝ се да очуди боговетѣ и — главно — богинитѣ на Олимпъ.

Единъ день тя полетѣла къмъ сребриститѣ върхове на свещената планина. Придружавали я три безсмъртни моми, наречени грации: Ефросина, Талия и Аглая. Тѣ били прислужници на своята господарка — богинята; грижели се постоянно — тя да бжде весела, приятна и обаятелна.

Като преминала презъ златистия облакъ, който крие Олимпъ отъ очитѣ на смъртнитѣ, Афродита се явила въ Зевсовитѣ чертози като чудно видение. Въ това време всички богове се били събрали въ голѣмия чертогъ на Зевса и се веселѣли.

Щомъ видѣли богинята, чиято хубостъ блестѣла ослѣпително, всички зѣпнали и я загледали. Не можели да си откъснатъ очитѣ отъ нея. Богътъ на войната и отмъщението, гнѣвливиятъ Аресъ, изтървалъ меча си отъ очудване. Аполонъ, богътъ на свѣтлината и на изкуствата, престаналъ да свири на своята лира: ржцетѣ му се отпуснали немощно. Деветтѣ музи, негови помощници, спрѣли своя танцъ. Дори и самъ Зевсъ, царьтъ на боговетѣ, се усмихналъ умилно на Афродита.

Жена му Хера видѣла тая усмивка и — поне била много ревнива — запитала богинята, но я запитала тъй, че да укори и мжжа си.

— Хубавице, — рекла тя, — кажи ми право, отде си взела тоя поясъ, който те прави толкова хубава, че и върховниятъ богъ се заплесна по тебе?

Въ чертога се разнесълъ веселиятъ смѣхъ на Афродита. После тя отвърнала:

— Безсмъртни, този чуденъ поясъ, който ме прави по-хубава отъ всички васъ, ми подари моятъ мжжъ

— великият Хефестъ, най-голѣмиятъ художникъ между смъртни и безсмъртни.

— Щомъ мжжъ ти е билъ толкова изкусенъ, — рекла Хера, — замоли го да ми направи престолъ, но толкова хубавъ, че — като седна на него — да се отличавамъ отъ другитѣ богини по старшинство, както ти се отличаваашъ отъ тѣхъ по хубостъ.

— Ей сега ще се върна въ кжщи, — рекла Афродита, — и ще предамъ твоето желание на Хефеста. Струва ми се, че той не ще откаже да угоди на Хера, съпругата на могщия Зевсъ.

И, като се поклонила на всички, Афродита напуснала събранието на боговетѣ.

Но веднага следъ нея полетѣлъ и дивиятъ Аресъ. Той настигналъ хубавицата и почналъ да ѝ говори :

— О, златокоса хубавице надъ хубавицитѣ! Ти си толкова хубава! Биваше ли да се омжжвашъ за нѣкакъвъ си ковачъ или лѣяръ, който виси по цѣлъ денъ надъ наковалнята и калъпитѣ? Откакъ те видѣхъ съ тоя поясъ, миръ нѣма душата ми. Напусни презрения занаятчия: стани моя жена! Азъ съмъ военачалникъ надъ военачалницитѣ, както ти си хубавица надъ хубавицитѣ. Ние сме родени единъ за другъ.

Ча Афродита станало приятно, като чула тия думи. Макаръ че се била заклела на Хефеста да му бжде вѣчно вѣрна, тя почнала да се колебае.

Но подъ тѣхъ се виждалъ вече градътъ Атина и високата кжща на куция майсторъ.

Като се изчервила, Афродита прошепнала :

— Сега трѣбва да се раздѣлимъ. Що да правя, Аресе, като е мжжъ ми въ кжщи и ме чака?

Усмихната, тя се спуснала като стрела въ Хефестовата кжща. А богътъ на войната се обвилъ съ черенъ облакъ, понесълъ се надъ земята и като буря изчезналъ къмъ Олимпъ.

Следъ като видѣла стройния и хубавъ Аресъ — бѣлъ и руменъ, Афродита не можела дори да гледа Хефеста — черенъ, косматъ, куцъ, загорѣлъ. Той ѝ се сторилъ толкова грозенъ, че решила да го напусне. Но какъ да стори това? Тя знаела неговата исполинска сила и се боела отъ гнѣва му.

Хефестъ билъ увлѣченъ отъ работа, та не забележилъ промѣната. Той не виждалъ оскърбителнитѣ погледи, що му хвърля съпругата. Като си свършилъ работата, той се обърналъ къмъ Афродита и ѝ казалъ весело:

— Невѣсто, вижъ, какъвъ щитъ съмъ направилъ на юнака Ахилъ, който се бие съ троянцитѣ. Харесвали ти се?

Богинята погледнала огромния щитъ. На него били изобразени и сушата, и морето, и обсипаното съ звезди небе, и слънцето, свѣтящо всрѣдъ небето, и много случки, които ставатъ по земята.

Афродита не можела да не признае, че щитътъ е много хубавъ.

— Чуденъ художникъ си ти, Хефесте! — викнала тя възхитено. — Никой отъ боговетѣ не може да се мѣри съ тебе по-изкуство. Днесъ великата Хера, като видѣ пояса ми, те похвали предъ всички и те замоли да ѝ изковешъ престолъ, на който — като седне — да се отличава отъ другитѣ богини по старшинство, както азъ се отличавамъ по хубость.

Изведнѣжъ гнѣвенъ пламъкъ избухналъ въ очитѣ на Хефеста.

— Невѣсто, — рекълъ той, — върви си въ стаята и си гледай работата, а азъ ще нагорещя топилнята и ще се заловя да правя престолъ на великата Хера, която е и моя майка. Такъвъ престолъ ще ѝ направя, на какъвто не е седѣла, откакъ се е родила.

Казалъ това и хвърлилъ веднага въ топилнята медъ, злато и желѣзо и всички духала насочилъ къмъ вжглищата. Следъ малко почнали да излизатъ искри отъ червенитѣ метали, като свѣтли звезди, подъ ударитѣ на чука.

Хефестъ забравилъ сънъ и храна. Нѣколко дни и нощи работилъ надъ престола, докле го свърши. Най-после изправилъ своята мощна снага и извикалъ:

— Хей, невѣсто! Ела да видишъ! Готовъ е престолътъ на богиня Хера. Само че въ тая работа азъ се толкова увлѣкохъ, че забравихъ да отнеса на Ахила въоръжението, което ми бѣше поръчано. Ще трѣбва да тръгна веднага. Ти се не отдѣляй отъ кѣщи. Нали помнишъ, че обеща да ми бждешъ върна? Думата, ка-

зана отъ богиня, не става на две. А азъ ще ти донеса много подаръци отъ Троя. Ахилъ обеща да ми даде голѣми съкровища, ако му направя щитъ, шлемъ и мечъ.

Хефестъ се качилъ на единъ корабъ и заминалъ за бойното поле, предъ стенитѣ на обсадената Троя, да отнесе на юнака Ахилъ оржжието.

Но тъкмо се отдѣлилъ корабътъ отъ брѣга, и Аресъ, зазравилъ всѣкакъвъ срамъ, влетѣлъ въ Хефестовата кѣща. Като го видѣла Афродита, лицето ѝ свѣтнало.

— Видѣхъ, — рекълъ богътъ на войната, — мжжа ти, че плува къмъ Троя и се хвали въ кораба на моряцитѣ съ своята ковашка работа. Като че ли е направилъ кой знае какво! Не ти ли се вижда смѣшенъ тоя куцъ занаятчия? Той си мисли, че — ако нѣма на свѣта ковачи и лѣяри — всичко ще пропадне.

Тоя день, очаквайки Ареса, Афродита се била премѣнила въ най-хубавитѣ си дрехи и си била сложила скъпоценнитѣ накити. Препасала си била и чудния поясъ, който я правѣлъ много по-хубава, отколкото е обикновено.

Като я гледалъ Аресъ, кръвта му кипѣла въ гърдитѣ, като въ котелъ, сложенъ на огъня.

— Стани моя съпруга, — казалъ той на хубавицата. — Азъ ще те направя щастлива.

— Добре, съгласна съмъ, — рекла Афродита, забравила вече и клетви и обещания.

И, както седѣла на леглото, прострѣла ржце къмъ Ареса — да го пригърне. Но, тъкмо се пригърнали, отъ потона се тозъ часъ спуснала мрежа отъ тель и обхванала и двамата.

Богинята се уплашила и извикала, но Аресъ я успокоилъ.

— Не бой се! — рекълъ ѝ той. — Твоятъ съпругъ е сложилъ капанъ за мишки. Ей сега ще скжсамъ мрежата.

Но тънката тель се впила като бръсначъ въ прѣститѣ на бога, когато се опиталъ да я скжса. Гнѣвно я дрѣпналъ той, но напраздно: тя му прорѣзала прѣститѣ. Кръвъвъ потекла на буйни струи.



А въ това време богиня Хера извикала най-младия богъ, Хермеса, който билъ богъ на търговията и пратеникъ на боговетъ, и му казала :

— Иди, та вижъ, какво стана съ престола, що поржчахъ на Хефеста. Ако е готовъ, донеси го. Ако ли не е, кажи на майстора да побърза.

Хермесъ си вързалъ златнитъ сандали, на които имало крилца, та можелъ да върви и лети по-бързо отъ всички богове. Затекълъ се къмъ Атина и слѣзълъ въ Хефестовата кжца. Още преди да влѣзе, до ушитъ му стигнали страшни викове и писъци. А като влѣзълъ —що да види?

На леглото лежели Афродита и Аресъ, пригърнати, но омотати отъ телена мрежа. Куциятъ Хефестъ, който се билъ вече върналъ, удрялъ Ареса съ нагорещено желѣзо.

Като видѣлъ Хермеса, Аресъ викналъ съ все сила:

— О, небесни пратениче! О, добъръ съветниче!

Отърви ме по-скоро отъ изтезанията, на които ме подлага тоя проклетъ куцъ ковачъ!

Но хитриятъ Хермесъ му отвърналъ:

— Въ тая кжца не съмъ господаръ азъ, а изкусниятъ майсторъ, при когото съмъ дошелъ, пратенъ по работа. И, струва ми се, че той има право да ти гори тѣлото съ червено желѣзо. Да си си отварялъ на време очитъ, приятелю! Що търсишъ при омжжена жена, когато съпругътъ ѝ не е въ кжци?

— О, мръсенъ и подълъ богъ! — викналъ Аресъ и заскърцалъ съ зжби. — Ще ти дамъ да ме разберешъ, само да се измъкна веднѣжъ отъ тая мрежа!

Но следъ тия думи той се отново разревалъ отъ болки, тъй като ядосаниятъ Хефестъ почналъ пакъ да му набива въ тѣлото нагорещеното желѣзо.

А Хермесъ казалъ:

— Имашъ пълно право, Хефесте, да накажешъ по тоя начинъ Ареса. Но престани за малко! Почини си! Цѣлъ си се изпотилъ. Колкото и да мжчишъ тогава, не можешъ му извади душата, понеже е безсмъртенъ. Ще ви чуютъ атинцитъ, ще дойдатъ да видятъ, що става тукъ, па ще разгласятъ на всички и позора на Ареса, и твоя срамъ на съпругъ. Постжпи разумно! Пусни тоя безчестенъ богъ да си върви, а безсрамната Афродита

дита изпжди! Ще си вземешъ друга съпруга. Малко ли хубавици има между смъртнитѣ моми? Не сж се свършили женитѣ на тоя свѣтъ!

Тогава Хефестъ казалъ:

— До кога ще ме оскърбяватъ боговетѣ? Майка ми, великата Хера, се отказа отъ мене, безъ да съмъ ѝ сторилъ зло. Афродита ми измѣни, следъ като бѣше дала клетва за вѣрность. Аресъ, който погубва живота на хората по бойнитѣ полета, погуби и моята съпружеска честь. Бѣхъ, пратениче на боговетѣ, подъ стениѣ на Троя и видѣхъ, колко мжже троянци и гърци сж избили Аресъ и богинята Атина, закрилница на града, дето живѣя сега. Сърдцето ми се кжсаше, като гледахъ безбройнитѣ трупове.

И, разпаленъ отъ гнѣвъ, Хефестъ забилъ ново нагорещено желѣзо право въ сърдцето на Ареса. Богътъ на войната надалъ ужасенъ писъкъ. Би казалъ нѣкой, че при тоя викъ душата му се отдѣля отъ тѣлото. Но веднага следъ това Хефестъ дръпналъ мрежата отъ постраменитѣ.

— Махнете се отъ тукъ и двама! — викналъ имъ той. — Да не сж ви видѣли вече очитѣ ми!

Съ голѣма мжка се вдигналъ отъ леглото Аресъ и съ още по-голѣма мжка се довлѣкълъ до планината Олимпъ. Тамъ изкусниятъ лѣкаръ. Пеонъ му изцѣрилъ ранитѣ завчасъ, но — колкото и да го питалъ, отдесж тия рани — богътъ му не казалъ нищо. Афродита отлетѣла, като изплашена птица, на островъ Кипъръ, дето имало храмъ, посветенъ ней. Въ него се скрила, за да я не разпитватъ за станалото.

Въ това време, когато на Олимпъ богове и богини се веселѣли, пиели нектаръ, който ги правѣлъ безсмъртни, и яли амброзия, която ги правѣла млади, пристигналъ Хермесъ и донесълъ скжпоценния престолъ.

Хера заповѣдала да сложатъ престола до Зевсовия и седнала на него. А другитѣ богини и нѣкои отъ боговетѣ почнали да разглеждатъ съ завистъ хубавитѣ рисунки, съ които билъ украсенъ златниятъ престолъ.

Хермесъ се не стѣрпѣлъ и разказалъ съ смѣхъ на безсмъртнитѣ, какъ Аресъ и Афродита попаднали въ Хефестовата мрежа, какъ богътъ на войната се извивалъ и ревелъ, когато ковачътъ му набивалъ въ тѣлото

нагорещеното желѣзо, и какъ Афродита, легнала до него, треперѣла отъ страхъ и срамъ.

Като чули тоя разказъ, всички богове и богини почнали да се смѣятъ нескръбно. А най-много отъ всички се смѣела великата майка Хера. Облиятъ ѝ коремъ подхвърквалъ при тоя смѣхъ, като топка, и пълнитѣ ѝ рамене се тресѣли. Дори и Зевсъ, постоянно строгъ, не можалъ да си сдържи смѣха.

Дълго се смѣли олимпийскитѣ богове.

Когато слънцето се скрило задъ морето и по тъмното небе заплувала като свѣтълъ лебедъ месечината, Зевсъ се изправилъ на престола си и казалъ :

— Любезни богове и богини, деньтъ е отреденъ за работа, угощение, разговори и смѣхъ, а нощта — за почивка. Нека всички се разотидемъ да спимъ, за да се обновятъ силитѣ ни.

Послушни на Зевсовитѣ думи, всички си тръгнали къмъ чертозитѣ. И Хера понечила да стане, но не могла.

— Подай ми ржка, повелителю, да стана! — рекла тя на Зевса. — Не знамъ дали е отъ нектара, или отъ смѣха, но съвсемъ съмъ ослабнала.

Великиятъ Зевсъ хваналъ пълната нѣжна ржка на жена си и я дръпналъ.

Но Хера изпищѣла и побледнѣла отъ болка. Престолътъ я дърпалъ, не ѝ давалъ да стане, сякашъ е залепенъ за нея.

— Ахъ, тоя мой синъ, проклетникътъ! — викнала тя. — Той е направилъ това. Ядъ го е, че скрихъ отъ боговетѣ неговото раждане. Но ще видимъ, той ли ще надвие, или азъ.

И, като събрала всичкитѣ си сили, богинята се дръпнала отъ престола тъй, че цѣлиятъ Олимпъ се разтърсилъ въ основата си. Но и това не помогнало. Отъ седалището на престола се подали нагоре дванадесетъ златни клина, които се впили въ тѣлото на богинята.

Хера надала такъвъ викъ, че всички богове и богини се затекли отъ чертозитѣ си — да видятъ, що става. Събрали се боговетѣ — мощни и силни — да счупятъ престола, та да отърватъ богинята отъ мъжи. Но напраздно отишли всичкитѣ имъ усилия.

Челото на Зевса се помрачило отъ тревожна мисль.  
Той си казалъ:

— Мигаръ куциятъ Хефестъ е по-силенъ отъ всинца ни вкупомъ? Чудно нѣщо! И колко неразумно е постъпила Хера! Тя си е мислѣла, че само въ хубаво тѣло може да има умъ, сила и воля.

— Зевсе! — почнала да се моли съпругата му. — Прати да повикатъ Хефеста! Щомъ той е направилъ тоя проклетъ престолъ, той ще може и да го разглоби, та да ме освободи.

Зевсъ отвърналъ намръщень:

— Пада ти се. Съ огъня, който държа въ ржката си, азъ и самъ бихъ могълъ да разруша тоя престолъ. Но нека повикаме Хефеста да ти се посмѣе малко за това, че ти скри отъ насъ раждането на моя милъ синъ, като го хвърли отъ Олимпъ, безъ да обадишъ нѣкому. Ще повикаме Хефеста на Олимпъ и — за да има справедливостъ — ще му отредимъ мѣсто между безсмъртнитѣ. Хермесе, иди го повикай! Нека и той получи оная власть, която му се пада, като на мой синъ.

Хера се оскърбила отъ тия думи и се разплакала. А Хермесъ тръгналъ къмъ Атина. Боговетѣ и богинитѣ останали да го чакатъ нетърпеливо.

Късно презъ нощта стигналъ пратеникътъ на боговетѣ въ града Атина. Потърсилъ Хефеста у дома му — нѣмало го. Тръгналъ да го дири по града. Намѣрилъ го въ една кръчма, че седи съ нѣколцина ковачи и пие вино. Казалъ му, какво е решението на Зевса.

Но Хефестъ отговорилъ:

— Нека самъ Зевсъ разтопи престола съ своитѣ свѣтковици, та да отърве жена си. А азъ не ща да живѣя на Олимпъ. И на земята ми е добре.

— Тази ли е последната ти дума?

— Тази е.

Върналъ се посланикътъ на боговетѣ при Зевса и му казалъ, кжде е видѣлъ Хефеста и що сж приказвали.

Боговетѣ останали като гръмнати. Никой не очаквалъ такъвъ отказъ. Очитѣ на Зевса свѣтнали отъ гнѣвъ. Всички очаквали — върховниятъ богъ да обсипе земята и небето съ свѣтковици.

Но ето, че станалъ Дионисъ, богътъ на веселбата и на виното.

— Татко вседържителю, — рекълъ той. — Тая работа не е за Хермеса, а за мене. Позволи ми да слѣза, та да доведа при васъ Хефеста. Както се вижда, никой другъ, освенъ мене, не би успѣлъ да го примаме на Олимпъ.

— Върви! — викналъ Зевсъ и седналъ на престола си. — Но ако и ти го не доведешъ, знайте всички, че ще го пратя въ пъкъла.

Дионисъ напълнилъ единъ малкъ мѣхъ съ нектаръ и тръгналъ къмъ Атина. Влѣзълъ въ низката кръчма, дето седѣлъ Хефестъ между пиячитѣ. Престорилъ се на пиянъ и съ залитане отишелъ, та седналъ задъ ковачн.

Хефестъ билъ скърбенъ и навжсенъ. Дионисъ го потупалъ по рамото и му казалъ приятелски:

— Стига, майсторе! Защо си съсипвашъ сърдцето отъ скръбъ? Хайде да приемъ. Азъ ще те развеселя съ шеги и приказки.

— Любезни приятелю, — казалъ въ отговоръ Хефестъ, — благодаря ти отъ сърдце за вниманието. Но, за нещастие, виното не може да разтопи оная отрова, която ми пълни сърдцето,

— Тъй ти се струва, — казалъ Дионисъ. — Да не мислишъ, че азъ говоря за виното, което пиешъ въ тая кръчма? О, моето вино е съвсемъ друго! То не прилича на кръчмарското. Пийни само — да видишъ!

И той налѣлъ въ една чаша нектаръ отъ мѣха, що носѣлъ. Хефестъ изпилъ питието. Виното му се много харесало. Поискалъ още. Дионисъ му далъ мѣха и ковачътъ изпилъ останалия нектаръ, па казалъ:

— О, какво чудно питие! Колко леко ми стана отъ него! Колко бързо зарастватъ, приятелю, отъ твое то вино сърдечнитѣ рани! Но моята болка е такава, че трѣбва да изпия поне още три мѣха като тоя, за да ми премине.

Дионисъ му казалъ съ любезна усмивка:

— Майсторе, азъ живѣя наблизо. Въ моята къща има изба съ бѣчви, пълни съ таково вино. Ако искашъ, да отидемъ у дома.



— Да идемъ приятельо. Да тръгнемъ веднага! — викналъ Хефестъ. — Дано ти ме излѣкувашъ отъ тежката мжка, що ми е легнала на сърдцето.

Хефестъ станалъ, а Дионисъ го хваналъ подъ ржка и повелъ по една пжтечка право къмъ Олимпъ. Въ тъмнината ковачътъ не можелъ да забележи, кжде го водятъ. А Дионисъ му говорилъ по пжтя толкова сладки приказки, че оня и не разбралъ, кога сж стигнали до върха, дето живѣятъ безсмъртнитѣ.

Блеснали Зевсовитѣ чертози.

Хефестъ викналъ:

— Дайте ми по-скоро отъ онова вино, което лѣкува ранитѣ на сърдцето! По-скоро, че душата ми се кжса отъ болка!

И олимпийскитѣ богове почнали да пълнятъ златни чаши и да ги подаватъ една по една на Хефеста. Жадно пиелъ божествениятъ ковачъ нектара и се не насищалъ. Най-после се напилъ и забравилъ всичко: и скръбъ, и омраза, и гнѣвъ.

Челото му се прояснило. Погледътъ му се размжилъ, но на устата му се явила усмивка. Той пригърналъ Диониса и почналъ да му обещава всичко, каквото оня поиска.

— Една услуга ще ми направишъ, — казалъ му богътъ на веселбата.

И го отвелъ при Хера, която все още седѣла на престола.

— Сине мой, — замолила се жално богинята, — забрави, моля те, оскърблението и ме откжсни отъ тоя престолъ. Татко ти Зевсъ реши да те прибере при насъ. Прости ми, че толкова време си живѣлъ, по моя вина, между смъртнитѣ и си се занимавалъ съ тежъкъ занаятъ.

— О, велика майко, — рекълъ Хефестъ, — недей мисли, че съмъ злобенъ и отмѣстителенъ. Ей сега ще те отдѣля отъ престола. А колкото за хората, между които живѣхъ до сега, трѣбва да кажа на всички богаве, че смъртнитѣ сж добри и между тѣхъ се живѣе много добре. Не смъртни, а богове оскърбиха твоя синъ.

Следъ тия думи той натисналъ една пружинка на престола и златнитѣ клинове се отдѣлили отъ снагата на богинята.

Всички богове поблагодарили на Хефеста за неговата добрина и отъ тогава почнали да го почитатъ като равенъ.

## Бѣлата мома

(японска приказка)

Въ едно село живѣли баща и синъ, дървари. Още отъ момче синътъ помагалъ на баща си въ тежката работа. Това той правѣлъ главно отъ обичъ къмъ майка си, която работѣла чуждо, за да помага въ разноските.

Бащата остарѣлъ, а Минокичи (тѣй се казвалъ момкътъ) станалъ на осемнадесетъ годинъ, когато се случило онова, за което разказва приказката.

Гората, дето синътъ и бащата сѣчели дърва, била на около единъ часъ отъ селото. За да се стигне тамъ, трѣбвало да се мине презъ голѣма рѣка. А тая рѣка била буйна. Много пжти правили селянитѣ мостъ, а тя го все отвлечала, щомъ придойде.

Една вечеръ, презъ зимата, двамата дървари, претоварени съ дърва, се връщали отъ гората къмъ селото. По пжтя ги застигнала страшна снѣжна виелица. Едвамъ успѣли да се добератъ до рѣката, но надеждата имъ да я преплуватъ и да отидатъ въ селото се не сбжднала: не намѣрили лодкаря.

Потърсили лодката. И нея нѣмало.

Бащата рекълъ:

— Разбирамъ, каква е работата. Лодкарьтъ е отишелъ въ селото. Лодката е останала на другия брѣгъ. Ние не можемъ въ тоя студъ да преплуваме рѣката, както сме натоварени. Що да правимъ, синко? Да останемъ ли въ лодкарьовата колиба тая нощъ?

Синътъ билъ уморенъ.

— Да останемъ, — рекълъ. — Кжде ще вървимъ въ тая буря? Ще запалимъ огънь и ще се стоплимъ.

Влѣзли въ колибата. Огънятъ билъ отдавна угасналъ. Дори, може би, тоя день не билъ и паленъ. Огнището било мокро. Колкото и да се опитвали дърваритѣ да стѣкнатъ огънь, като търкатъ едно о друго ония дървета, що изглеждали най-сухи, тѣ не сполучили: дървата били сурови.

Не останало нищо друго, освенъ да затворятъ вратата, да се покрятъ съ своитѣ намѣтала и да си легнатъ. Както били уморени отъ цѣль денъ работа, тѣ не усѣщали вече студъ. Не го усѣщали и поради това, че трѣбвало дълго да търкатъ дървата — съ надежда да стъкнатъ огънь.

Старецътъ заспалъ веднага. Но синътъ, следъ като задрѣмалъ, отведнѣжъ се събудилъ. И отъ тогава не го налегналъ вече сънь. Той лежалъ и слушалъ, какъ върлува фъртуната отвѣнь. Струвало му се, че удря по вратата съ тежки желѣзни песници, за да я изкърти и да влѣзе при тѣхъ.

Вѣтърътъ ревлѣ, колибата се клатѣла.

Момъкътъ си казалъ:

— Ей сега ще я вдигне бурята и ще я обърне. Ние съ татко ще останемъ на студа.

А студътъ се усилвалъ все повече и повече. На момъка се сторило по едно време, че заспива.

— Късно ще да е, — рекълъ. — Много съмъ уморенъ. Дано заспя. Иска ми се, много ми се иска да заспя.

Но ето, че покривътъ на колибата се провалилъ. Вѣтърътъ отнесълъ сламата и бамбуковитѣ клони — и снѣгътъ почналъ да вали въ колибата. Той падалъ на едри парцали. За късо време пода на колибата се покрилъ съ преспи. Снѣгътъ засипалъ и стареца и сина му.

Минокичи гледалъ това, но нѣмалъ сила да стане. Чудно му било, че е буденъ, а не може да се изправи. Нѣкой го притискалъ о пода и му не давалъ да се помръдне. Мразътъ ли е — или е нѣкой зълъ духъ?

— Както си лежа, тѣй и ще замръзна, — си казалъ мѣмъкътъ, безсиленъ се изправи. — И татко ще замръзне. Мама ще остане сама на тоя свѣтъ.

Отведнѣжъ нѣкой отворилъ вратата съ голѣма сила. Влѣзла една бѣла мома. Тя била облѣчена въ дълги дрехи, пѣбѣли отъ снѣгъ. И косата ѝ била бѣла — дълга и сребриста. И лицето ѝ било бледо, като бѣлъ воскъкъ. А очитѣ ѝ — голѣми и сини. Но не тъмно-сини, а много бледни: би рекълъ човѣкъ, че сж безъ цвѣтъ.

Безъ да се озърне наоколо, момата отишла при заспалия старецъ и се навела надъ него. Згледала го, па духнала въ лицето му. Минокичи видѣлъ нейния дѣхъ: той приличалъ на блѣскава сребриста пѣра.



Следъ това бѣлата мома отишла при момъка. Навела се и надъ него. Минокичи усѣтилъ ледния ѝ дѣхъ. Приискало му се да извика, но нѣмалъ сила да си отвори устата. А бѣлата мома се навеждала все по-низко и по-низко.

Момъкътъ я гледалъ. Тя била много хубава. Само очитѣ ѝ били страшни: едри, безцвѣтни, като стѣкло. Лицето на момата се току-речи допирало до неговото. Мекитѣ ѝ бѣли коси падали върху бузитѣ му.

Минокичи гледалъ момата и не можелъ да си откъсне погледа отъ нея. И тя го гледала. По едно време рекла :

— Старецътъ е много живѣлъ. Време му е да си отиде. Нека си отпочине. Но не зная, що да направя съ тебе. Наистина, не зная. . .

Момъкътъ направилъ страшно усилие да проговори. Но не успѣлъ. Обаче, той си казалъ на ума, сякашъ говори на момата:

— Ти си жестока. Какъ можа да лишишъ отъ животъ стария ми баща? Кой ще гледа майка ми? Тя ще умре отъ гладъ и отъ скърбъ.

Тогава се чулъ отново ледения гласъ на момата :

— Недей ме нарича жестока! Ти нѣмашъ право. Азъ съмъ справедлива: давамъ всѣкому онова, което е заслужилъ. Майка ти ще има — кой да се грижи за нея: ти ще останешъ живъ. Ти си хубавецъ, Минокичи. Азъ нѣма да те докосна. Но помни едно: ако кажешъ нѣкога нѣкому, че си ме видѣлъ тая нощъ и си чулъ моя гласъ, ще те пратя веднага при баща ти.

Като рекла това, бѣлата мома излѣзла отъ колибата и хлопнала вратата подире си.

Минокичи останалъ още за дълго вцепененъ — не отъ студъ, а — струвало му се — отъ страхъ. Той знаелъ, че има една бѣла мома, която идва да прибира хората отъ тоя свѣтъ. Видишъ ли я, ще умрешъ. Затова се боелъ той.

Но Минокичи чувствувалъ, че не е мъртъвъ, а живъ. И вцепението, въ което билъ изпадналъ, почнало да преминава. Ръцетѣ и нозетѣ му се отпуснали. Той скочилъ и се хвърлилъ къмъ вратата — да види, отвън ли е още бѣлата мома.

Не, нѣмало я. Никого нѣмало отвънъ. Фъртуната била поутихнала. И студътъ билъ намалѣлъ.

Минокичи се върналъ. Затворилъ отново вратата и я подпрѣлъ съ нѣколко дебели дървета. Спрѣлъ се всрѣдъ колибата и се замислилъ.

Дали това, що видѣхъ, — се запиталъ той, — бѣше на яве или на сънъ? Дали вилицата не е отворила вратата, а мене се е сторило, че влиза нѣкаква си бѣла мома? Дали не съмъ взелъ тия високи преспи за човѣшки образъ? Не знамъ. Нищо не знамъ. Навѣрно съмъ се излѣгалъ. Ето — баща ми си спи спокойно и азъ чувамъ неговото дишане. Татко!

Бащата се не обадилъ на вика.

— Татко! — извикалъ втори пжтъ Минокичи.

Но и тоя пжтъ старецътъ се не обадилъ.

Синътъ почналъ да буди баща си, но оня се не помрѣдвалъ. Пипналъ лицето му. То било студено като ледъ. А все пакъ въ колибата се чувало нѣкакво размѣрно дишане — като че ли диша заспалъ човѣкъ. Но тоя човѣкъ не билъ старецътъ: дърварьтъ лежелъ неподвижно, гърдитѣ му се не повдигали. Той билъ замръзналъ.

Минокичи се хвърлилъ върху него и почналъ да се опитва да го свѣстява. Но въ това време се отворила отново вратата и влѣзла втори пжтъ бѣлата мома.

Тя се навела надъ момъка и му пришепнала:

— Което направихъ азъ, никой не може вече да развали. Недей се морй напраздно!

При тия думи момъкътъ падналъ по гърба си, сякашъ нѣкой го е ударилъ по гърдитѣ, та го е повалилъ.

Съмнало се. Бурята утихнала съвсемъ. Изгрѣло слънце. Дошелъ лодкарьтъ и намѣрилъ въ колибата си два трупа: тоя на стария дърварь и оня на сина му. Минокичи той успѣлъ да свѣсти, но стареца — не.

Момъкътъ се върналъ въ кжщи. Цѣли нѣколко месеца следъ това той лежалъ боленъ отъ страшна треска. Все му се привиждала бѣлата мома. Но той не казалъ никому нищо за онова, що видѣлъ и чулъ презъ оная страшна нощъ въ колибата.

Най-сетне оздравѣлъ. Грабналъ сѣкирата и вжжето и тръгналъ за дърва. Било топло. Работата вървѣла бърже. Минокичи насѣкълъ дърва, натоварилъ се съ тѣхъ и се запжтилъ за селото.

На едно мѣсто се спрѣлъ да се отмори. И отведнѣжъ му дошло нѣщо на умъ.

Той си казалъ:

— Мама е слаба и болнава. Да имахъ поне малко пари, бихъ могълъ да се ожения, та да има кой да шета изъ кѣщи. Но азъ съмъ беденъ. Нѣмамъ ни стотинка спестена.

И това си казвалъ той всѣка вечеръ, колчемъ се спре да си отпочине, на връщане за село.

Минало лѣтото. Застудило се времето. Настѣпила зима. Една вечеръ, като се връщалъ съ своя товаръ, Минокичи се спрѣлъ да се отмори малко надъ рѣката.

Отведнѣжъ му дошло на умъ за бѣлата мома.

— Да знаеше тя, въ каква мжка ще изпадне мама следъ татковата смъртъ, едва ли щѣше да го откъсне отъ живота.

Тѣй си казалъ Минокичи, па прибавилъ следъ малко:

— Жестока излѣзе тая бѣла мома, ако е наистина дошла отъ нѣкъде въ колибата, за да грабне покойния ми баща. Но все ми се струва, че азъ съмъ я сънувалъ. Татко умрѣ отъ замръзване. Никаква мома — ни бѣла, ни черна — не е имало.

Но, тъкмо що изминалъ десетина крачки, видѣлъ на пѣтя мома. Тя била стройна и хубава, синьоока, съ руси коси — толкова свѣтли, че изглеждали повече сребристи, отколкото златисти. Дрехитѣ ѝ били бѣли. Отъ начало момъкътъ помислилъ, че е призракъ. Той се уплашилъ. Но момата се спрѣла и го загледала. Той дошелъ на себе си я поздравилъ. Тя му отвърнала на поздрава и се усмихнала.

— Любезни момко, — рекла следъ това съ гласъ — приятенъ като птича пѣсенъ, — мога ли да отида съ тебе до селото? Азъ съмъ сираче. Родителитѣ ми умрѣха преди нѣколко деня отъ треска. Имамъ сродници въ града. Тѣ сж бедни, но се надявамъ поне да ми намѣрятъ нѣкъде мѣсто да слугувамъ.

Минокичи билъ обаянъ отъ хубостъта на момата и отъ сладкия ѝ гласъ.

— Какъ те казватъ? — попиталъ той.

— Юки ме наричатъ.

— Сгодена ли си, Юки?

— Не. Кой би се сгодилъ за сираче, което нѣма зестра?

Следъ малко пъкъ момата запитала момъка:

— А твоето име какъ е?

— Мене ме казватъ Минокичи.

— Ти навѣрно ще се оженишъ презъ тая зима. Време ти е.

— За женитба още не съмъ приказвалъ съ майка си. Тя е вдовица отъ година насамъ, сама е въ кжци и има нужда отъ отмѣна, но трѣбва да си призная, че не съмъ богатъ. Дори нѣщо повече: нека кажа направо, че нѣмамъ дори и една стотинка спестена. Рано е да мисля за женитба.

До селото оставалъ още много пжтъ. Момъкътъ и момата се приятелили. Като стигнали до кжци, Минокичи рекълъ на момата:

— Ти си уморена, а ето че е тъмно въ селото и по пжтищата. Нѣма кжде да вървишъ посрѣдъ нощъ. Преспй у дома. Майка ми е добра и ще те приеме.

Момата се поколебала.

— Ние се не познаваме съ тебе, — рекла. — Пръвъ пжтъ те виждамъ днесъ. Какъ ще влѣза въ твоята кжца?

Но Минокичи настоялъ. Излѣзла майката. И тя поканила момата. Онази се съгласила най-сетне.

Додето приготви вечеря, па и презъ време на вечерята, бабата приказвала съ гостенката си, която ѝ се харесвала все повече и повече. Тя я обикнала — и следъ вечеря, когато момъкътъ си легналъ, ѝ казала:

— Юки, ще ти продумамъ нѣщо. Ако не си съгласна, недей ми се сърди. Недей отива въ града, а остани при насъ. Ти си млада и хубава. Пъргава си. И по сърдце изглеждвшъ добра. Искашъ ли да се задомишъ? Моятъ синъ е беденъ, но е работливичкъъ. Гладна нѣма да те остави. А на мене ще бждешъ голѣма помощъ. Съгласна ли си?

Юки се съгласила. Останала. Омжжила се за Минокичи. За цѣлото село това било голѣма изненада. Такава хубавица — и да вземе бедния дърваръ! Че тя не прилича на жена, а — на самодива! Сякашъ е богињята на хубостъта, слѣзла отъ небето. И толкова кротка, нѣжна и добра!

На дърваря се родили момченца и момиченца. Тъ всички били хубави като майка си — съ бѣла кожа, синьооки, съ сребриста коса. Весели, добри и умни. Да ти е драго да ги гледашъ!

Юки била работлива. Тя умѣла да плете и везе. Свърши ли си кжщната работа, сѣдала съ концитѣ и иглитѣ въ ржка. Ржкодѣлието ѝ било толкова майсторско, че почнала да получава поржчки отъ града. Семейството живѣло добре. Дори отъ добре — по-добре.

Майката на Монокичи умрѣла.

Останалъ дърварьтъ съ жена си и съ децата си. Тъй живѣли тѣ десетина години. Селянитѣ продължавали да смѣтатъ Юки за самодива или богиня. Тѣхнитѣ жени — отъ много работа, навѣрно, — застарявали рано-рано. А Юки, макаръ че имала десетъ деца и работѣла отъ ранна сутринь до късна вечерь, била все тѣй млада и хубава, каквато я довелъ дърварьтъ отъ гората презъ оная зимна вечерь, преди повече отъ десетъ години. Само едно се забелязвало: очитѣ ѝ ставали все по-едри и по-едри и косата ѝ — все по-бѣла и по-бѣла. Но отъ тая промѣна Юки ставала още по-хубава.

И друго нѣщо забележилъ Минокичя: невѣстата му си не лѣгала да спи, следъ като приспи чедата си, а оставала да работи едва ли не презъ цѣлата нощъ.

Тѣй седѣла тя презъ една зимна нощъ, съ иглитѣ въ ржце, да работи. Децата и баща имъ били отдавна заспали. Минокичи се събудилъ и станалъ. Събудила го фъртуната, която вѣела отвънъ.

Той си припомнилъ нѣщо страшно, станало отдавна. Седналъ при жена си и я загледалъ, какъ работи подъ свѣтлината на фенера отъ шарена хартия. Прѣститѣ ѝ се преплитали бързо-бързо. Очитѣ ѝ дори не следѣли, що правятъ ржцетѣ. Погледътъ на жената билъ обърнатъ навънъ. Тя гледала презъ малкото прозорче къмъ падащия снѣгъ.

Най-сетне Минокичи казалъ:

— Като те гледамъ, невѣсто, че седишъ, тѣй освѣтена отъ бѣлата свѣтлина, спомнямъ си нѣщо станало отдавна. Дори не мога ти каза, дали то наистина е станало, или съмъ го сънувалъ. Но — и сънь да бѣше — то е толкова чудно, че заслужва да се разкаже за него.

Юки запитала, безъ да погледне мжжа си:

— Какво е то?

Гласътъ ѝ билъ студень, сякашъ предпазва или заплашва. За пръвъ пжтъ чувалъ дърварьтъ жена си да говори съ такъвъ гласъ. Тоя гласъ му отведнъжъ напомнилъ гласа на бѣлата мома.

— Ще ти кажа. Отдавна стана това. Тогава бѣхъ на осемнадесетъ години. Година преди да се ожена за тебе. Както лежехъ въ колибата на лодкаря, видѣхъ една мома, която приличаше много на тебе. До сега ми не минаваше презъ ума, че си приличате. Бѣхъ я забравилъ. Тя бѣше бѣла, хубава, стройна, синьоока и среброкоса — сжщо като тебе, каквато си сега.

— Добре, — казала все тѣй студено жената, безъ да си смене погледа отъ прозорчето. — Разкажи ми, кжде си я видѣлъ.

Минокичи разказалъ на жена си за онова, което преживѣлъ презъ страшната зимна нощъ.

Най-после завършилъ:

— Не знамъ, на сънь ли бѣше това, или на яве. И до сега не знамъ. Но такава хубава мома не съмъ виждалъ преди това, за да мога да я сънувамъ. Па и следъ това, освенъ тебе, друга подобна ней не съмъ срещалъ. Тя ще да е била богиня — богинята на ледната смъртъ. Толкова бѣла бѣше! И тѣй ледно-прозрачни бѣха очитѣ ѝ, когато се наведе надъ мене! Тя бѣше много хубава, но азъ се боехъ отъ нея. Боехъ се — и, при все това, — я обичахъ. Коя бѣше тя?

Тогава Юки хвърлила везмото, скочила и, като застанала предъ дърваря, викнала му съ леденъ, смразяващъ гласъ:

— Питашъ ли още? Азъ бѣхъ, азъ! Азъ бѣхъ онази бѣла мома. Понеже ти ме нарече жестока, азъ решихъ да ти докажа, че съмъ готова да понеса и мжки, и трудъ, и грижи, за да ти гледамъ кжщата и да отмѣня майка ти. Но ти не излѣзе достоенъ за мене. Нали ти казахъ, че ще ти отнема живота, ако кажешъ нѣкому за онова, що си видѣлъ и чулъ тогава? Ти заслужвашъ да сторя това ей сега. Но азъ обичамъ и жая децата, които спятъ. Не искамъ да ги оставя безъ

баща. Ти ще останеш да се грижиш за тях. Но помни, че ако нѣкое отъ тяхъ се оплаче отъ теба, веднага ще те накажа.

Гласътъ на Юки млъкналъ. Самата тя станала прозрачна — като бѣла сѣнка — и изчезнала презъ прозорчето, както изчезва димъ, който се разпилява въ въздуха.

Богинята си отишла тамъ, отдето била дошла.

---

## СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
1. Чудовището Кошчей . . . . .	3
2. Дяволъ и ковачъ . . . . .	17
3. Заморишка и неговитѣ четирдесетъ братя . . . . .	23
4. Исполинътъ Верльошка . . . . .	29
5. Пѣтель, котакъ и лисица . . . . .	35
6. Кулата съ мишки . . . . .	41
7. Скръбъта и радостъта . . . . .	55
8. Млѣчна турта . . . . .	62
9. Какъ пѣтльо <sup>то</sup> се задавилъ . . . . .	65
10. Дяволъ и грънчаръ . . . . .	69
11. Чудо невидено . . . . .	73
12. Василиса хубавица . . . . .	77
13. Куцията Богъ . . . . .	87
14. Бѣлата мома . . . . .	103



